

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

GINTAUTĖ RIABOVAITĖ

II kurso studentė

**BENDRUOMENĖS REAKCIJA Į SEKSUALINIO PIKTNAUDŽIAVIMO SKANDALUS
BAŽNYČIOJE: (PASI)TIKĖJIMO KAITA**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: doc. dr. I. Vinogradnaitė

Vilnius, 2025 m.

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

(v., pavardė)

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Riabovaitė G. Bendruomenės reakcija į seksualinio piktnaudžiavimo skandalus bažnyčioje: (pasi)tikėjimo kaita: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė doc. dr. I. Vinogradnaitė. – V., 2025. – 90 p. 104 928 spaudos ženklų su tarpais, neįskaitant išnašų.

Reikšminiai žodžiai: seksualinis piktnaudžiavimas bažnyčioje; bažnyčios autoriteto krizė; religijos reikšmė bendruomenėje; bendruomenės naratyvai; kolektyvinis narcisizmas; katalikų bendruomenė Lietuvoje; tikėjimo ir moralės konfliktai; Bažnyčios institucija;

Šiame darbe, remiantis É. Durkheimio religijos samprata, S. Coheno moralinės panikos ir *folk devils* teorija bei A. Golec de Zavala kolektyvinio narcisizmo idėjomis, analizuojama, kokie naratyvai formuojasi bendruomenėje, kai atskleidžiamas seksualinio piktnaudžiavimo bažnyčioje skandalas. Tyrimui naudotas pusiau struktūruoto kokybinio interviu metodas: atlikta dvylika interviu ir etnografiniai bendruomenės stebėjimai. Surinkti duomenys analizuoti per tikėjimo santykio, ryšio su kunigu, kaltės ir teisingumo priskyrimo bei bažnyčios autoriteto erozijos aspektus. Savo tyrimu siekiu išsiaiškinti, kokie naratyvai bendruomenėje kyla po seksualinio piktnaudžiavimo skandalo atskleidimo vietos bažnyčioje.

TURINYS

Įvadas	5
1. Teorinė prieiga	9
1.1. Tikėjimas, ritualas ir bendruomenė	9
1.1.1. Religijos kaita: nuo kolektyvinio tikėjimo iki individualaus dvasingumo	11
1.1.2. Tikinčiųjų, pasauliečių ir bažnyčios bendravimo įtampa	12
1.2. Socialinė deviacija, normų pažeidimai ir moralinė panika	14
1.2.1. Deviantinis elgesys ir teisingumas	14
1.2.2. Moralinė panika ir <i>folk devils</i>	15
1.3. Kolektyvinis narcisizmas	17
1.3.1. Kolektyvinio narcisizmo skalė	18
1.3.2. Bendruomeniškas kolektyvinis narcisizmas	19
2. Metodologija	21
3. Empirinių duomenų analizė	26
3.1. Atvejo kontekstas ir charakteristika	26
3.2. Institucinių tikinčiųjų naratyvai	29
3.2.1. Tikėjimo šaknys ir institucinis prierašumas: <i>atsiprašau, kai išklausysiu mišias, aš jums perskambinsiu</i>	29
3.2.2. Ryšys su kunigu: <i>visi kunigai man geri</i>	31
3.2.3. Bažnyčios seksualinis piktnaudžiavimas: <i>Dievo Avinėlis, atpirkimo ožiai ir Paskutinis teismas</i>	33
3.2.4. Bažnyčios autoriteto erozija? Erdvė pokyčiams ir <i>p(ra)rastas</i> jaunimas	36
3.3. Post-sekuliariųjų naratyvai	38
3.3.1. Tikėjimas: <i>Dievu netikiu, bet žinau, kad kažkas yra</i>	38
3.3.2. Skaldantis ryšys su kunigu	39
3.3.3. Bažnyčios seksualinis piktnaudžiavimas: <i>du kartus netyčia nebūna</i>	42
3.3.4. Materialistinė autoriteto erozija: <i>ponia, nevarykit Dievo iš bažnyčios su metaliniais pinigėliais</i>	44
Išvados	47
Literatūros ir šaltinių sąrašas	49
Priedas Nr. 1 – nuotraukos	55
Priedas Nr. 2 – interviu klausimų gairės	59
Priedas Nr. 3 – apklaustų informantų charakteristika	61
Priedas Nr. 4 – interviu transkripcijų ištraukos	63
Summary	90

Ivadas

Vaikystė suvokiama kaip nekaltumo periodas – ji neliečiama ir turi būti saugoma. Seksualinių nusikaltimų prieš vaikus tema visuomenėje visuomet sukelia stiprias emocines reakcijas. *Kindchenschema* teorija, pristatyta K. Lorenco dar 1943 m., paaiškina: vaikų vaizdiniai (net ir įsivaizduojami) natūraliai skatina globos instinktą ir empatiją, nepriklausomai nuo sociokultūrinio konteksto¹. Kai šie nusikaltimai siejami su bažnyčia – institucija, prisiimančia moralės saugotojos funkciją – visuomenėje kyla *kognityvinis disonansas*. Pastarieji keleri metai Lietuvos viešojoje erdvėje atvėrė daug naujų diskusijų.

2023 m. vasario mėnesį Generalinė prokurorė kreipėsi į Seimą dėl neliečiamybės panaikinimo tuometiniam Seimo nariui K. Bartoševičiui, pavišinus įtarimus įvykdžius seksualinius prievartą prieš vaikus². Ši rezonansinės byla atvėrė darbotvarkės langą ir kėlė diskusijas Seimo koridoriuose, komitetuose, TV ir radijo laidose. Pagal „Baltijos tyrimų“ (2023) atliktą apklausą, net 9 iš 10 lietuvių pritartų viešam seksualinių nusikaltėlių registrui³ – toks siūlymas buvo pateiktas, bet nepriimtas Seime. Visuomenės poziciją atskleidžia ir žiniasklaidos kriminalų skiltyje kartkartėmis pasirodantys straipsniai apie įvykdomą linčo teismą, smurtinius įtariamųjų ar nuteistųjų užpuolimus.⁴ Seimas nuo š. m. lapkričio įteisino prievolę visiems, dirbantiems su vaikais, naudotis *teisėto darbo su vaikais QR kodu*⁵. Tačiau praėjusią vasarą Seime ir viešojoje erdvėje kilo ginčas, ar žodis *visi* galioja ir bažnyčiai. Per pataisos, įpareigojančios dvasininkams taikyti QR kodo sistemą, svarstymą komitete dalis Seimo narių tokį siūlymą laikė „religinės laisvės ribojimu“ ir lygino su Kinijos komunistų partijos taikomomis represijomis⁶. Teikiant pakartotinį siūlymą svarstyti komitetui, visuomenės aktyvistai laiškais kreipėsi į Seimo narius⁷, žiniasklaidą ir, pasiekusi Seimo salę, pataisa buvo priimta⁸.

¹ Konrad Lorenz, *Studies in Animal and Human Behaviour*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1970

² BNS, *Bartoševičiui pareikšti įtarimai dėl 4 nepilnamečių prievartavimo jam esant Seimo nariu*, LRT.lt, žiūrėta 2024 m. gruodžio 18 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1879515/bartoseviciui-pareiksti-itarimai-del-4-nepilnameciu-prievartavimo-jam-esant-seimo-nariu>

³ Modesta Gaučaitė-Znutienė, *Lietuvos gyventojai vieningi: 9 iš 10 pritaria, kad būtų steigiamas seksualinių nusikaltėlių prieš vaikus registras*, LRT.lt, žiūrėta 2024 m. gruodžio 18 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2034669/lietuvos-gyventojai-vieningi-9-is-10-pritaria-kad-butu-steigiamas-seksualiniu-nusikalteliu-pries-vaikus-registras>

⁴ 15min, *Linčo teismas pedofilui? Klaipėdos policija aiškina, kaip vyksta egzekucijos aplinkybės*. 15min.lt, žiūrėta 2024 m. gruodžio 18 d. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/suspardytas-pedofilas-policija-sudomino-telegram-kanale-paviesinta-egzekucija-56-2202674>

⁵ Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, *Teisėto darbo su vaikais QR kodas*, smsm.lrv.lt, žiūrėta 2024 m. gruodžio 18 d. <https://smsm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/smm-svietimas/prevencija-mokyklose/teiseto-darbo-su-vaikais-qr-kodas/>

⁶ *Pagrindinio komiteto išvada dėl Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 19, 30, 36, 36-3, 36-4, 45 ir 50 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 36-6 straipsniu įstatymo projekto (patikslinta)*. E-Seimas.lrs.lt, žiūrėta. 2024 m. gruodžio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c098ca402d5a11efb121d2fe3a0eff27>

⁷ Buvau viena iš laiško turinio rengėjų

⁸ Ryškiausi pavyzdžiai, kaip valstybė imasi spręsti institucines religinių organizacijų problemas, kad apsaugotų vaikus, laikoma Airija. Valstybė, 2015-aisiais priėmė vadinamąjį „Children First Act“, kuris leido bausti dvasininkus už seksualinius nusikaltimus prieš nepilnamečius, kaip bet kurį šalies pilietį. Taip pat baudžiami ir dvasininkai, kurie žinojo apie nusikaltimą, bet jį dangstė. Lenkija seka Airijos pavyzdžiu.

LRT užsakymu 2023 m. atlikta apklausa parodė, kad per 70 proc. Lietuvos gyventojų netiki, kad bažnyčia yra pajėgi pati išsiaiškinti galimus pedofilijos atvejus institucijoje,⁹ kitoje publikacijoje pasirodęs pokalbis su popiežiaus atstovu Lietuvoje P. A. Rajičiumi skelbia, kad Katalikų bažnyčia yra bene vienintelė institucija pasaulyje, kuri rimtai kovoja su seksualinio nepilnamečių išnaudojimo problema.¹⁰ Tikinčiųjų bendruomenė, reaguodama į pasikartojančius seksualinio piktnaudžiavimo skandalus bažnyčioje, atviru laišku kreipėsi (2023 m.) į vyskopus siekdama įsteigti nepriklausomą komisiją tokiems nusikaltimams tirti.¹¹ Bažnyčia ėmėsi veiksmų: pristatyta *Patyrusių išnaudojimą išklusymo tarnystė*, kur gali kreiptis asmenys, patyrę bažnyčios seksualinį piktnaudžiavimą, ir gauti psichologinę (ar kitą reikalingą) pagalbą¹², surengta vieša konferencija „Piktnaudžiavimas galia bažnyčioje“. Tačiau bažnyčios reakcija sistemingai vėluoja prieš nusikaltimų atskleidimą žiniasklaidoje.

2002 m. *The Boston globe* žurnalistinių tyrimų skyrius atskleidė sistemingą Katalikų bažnyčios nusikaltimų dangstymo veikimą.¹³ Šis tyrimas padarė globalią erdvę aukų balsui ir daugybei pasaulinių tyrimų. Žurnalistų komanda *Redakcija* š.m.pradžioje paviešino dviejų dalių tyrimą *Neleisk mūsų gundyti*,¹⁴ kuriame atskleidė (seksualinio) bažnyčios piktnaudžiavimo atvejus. Žiniasklaidoje bažnyčios vykdomi nusikaltimai visuomet sulaukia išskirtinio dėmesio.

Nepaisant į seksualinio piktnaudžiavimo atvejus linčo teismo apraiškomis pasireiškiančios griežtos visuomenės reakcijos, agresyvių komentarų socialinėje medijoje ar pritarimo viešam nusikaltėlių registru, Bažnyčia Lietuvoje išlaiko stiprų simbolinį autoritetą. Paradoksalu, tačiau, net ir kilus skandalams bei ryškėjant pasitikėjimo krizei, didelė dalis tikinčiųjų lieka ištikimi institucijai, kuri, kaip kai kas tiki, yra nepakeičiama moralės ir bendruomenės atrama. Jei visuomenė taip jautriai reaguoja į seksualinius nusikaltimus prieš vaikus, kodėl šiame kontekste kunigams ji tampa atlaidesnė? Viešosios nuomonės apklausos visuomenės nuotaikas atskleidžia makro lygmeniu, tačiau

⁹ Domantė Platukytė, „*Aliarmo signalas ir mirtinas smūgis reputacijai*“: net 70 proc. gyventojų netiki, kad Bažnyčia pajėgi išsiaiškinti pedofilijos atvejus. LRT.lt, žiūrėta 2024 m. gruodžio 18 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2079528/aliarmo-signalas-ir-mirtinas-smugis-reputacijai-net-70-proc-gyventoju-netiki-kad-baznycia-pajegi-issiaiskinti-pedofilijos-atvejus>

¹⁰ Domantė Platukytė, *Tik LRT.lt – Vatikano atstovas Lietuvoje: Bažnyčia yra bene vienintelė institucija, rimtai kovojanti su seksualiniu išnaudojimu*. LRT.lt, žiūrėta 2024 m. gruodžio 18 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2165952/tik-lrt-lt-vatikano-atstovas-lietuvoje-baznycia-yra-bene-vienintele-institucija-rimtai-kovojanti-su-seksualiniu-isnaudojimu>

¹¹ Viktorija Voidogaitė, „*Štai toks viešas #BažnyčiosReikalas #Svarbus reikalas*“. Facebook nuotrauka, žiūrėta 2024 m. gruodžio 18 d. https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0bziHe7t6r3jqF8HdHEntiqvaaQi6vrSd7DW1Px2F7bgMW1gVRq9g5Sou1FjJASCI&id=100019549154537

¹² Vilniaus Arkivyskupija, *Pristatyta Patyrusių išnaudojimą Vilniaus arkivyskupijoje išklusymo tarnystė*. Vilnensis.lt, žiūrėta 2024 m. gruodžio 18 d. <https://www.vilnensis.lt/pristatyta-patyrusiu-isnaudojima-vilniaus-arkivyskupijoje-isklausymo-tarnyste/>

¹³ Spotlight, *Church allowed abuse by priest for years*. Bostonglobe.com, žiūrėta 2024 m. gruodžio 18 d. <https://www.bostonglobe.com/news/special-reports/2002/01/06/church-allowed-abuse-priest-for-years/cSHfGkTlrAT25qKGvBuDNM/story.html>

¹⁴ „*Neleisk mūsų gundyti | Redakcijos tyrimas*“, YouTube vaizdo įrašas, 29:55-01:13:09, paskelbta „Redakcija“ 2024 m. vasario 5 d. <https://www.youtube.com/watch?v=nB3kBCqExag>

neatskleidžia individualių argumentavimo modelių, nesigilina į kuriamus naratyvus. Todėl man buvo svarbu suvokti, kaip į seksualinį bažnyčios piktnaudžiavimą reaguoja bendruomenė, kurioje toks deviantinis elgesys buvo atskleistas.

Akademiniėje literatūroje apie seksualinius nusikaltimus bažnyčioje išryškėja trys pagrindinės kryptys: nusikaltimų poveikis aukoms, vertinamas bažnyčios atsakas ir institucijos vaizdavimas žiniasklaidoje. Tyrimai (Sipe,¹⁵ Keenan,¹⁶ Dubec, Morin, Atlani-Duault¹⁷) pabrėžia, kad bažnyčia dažnai orientuojasi į reputacijos apsaugą, o ne aukų gerovę. Nusikaltimų padariniai apima ilgalaikius psichologinius, socialinius ir fizinius aspektus, tokius kaip potrauminis stresas, depresija ir socialinė izoliacija (Herman,¹⁸ Kolk¹⁹). Žiniasklaidos vaidmuo šioje srityje išlieka dviprasmiškas – ji ne tik prisideda prie nusikaltimų viešinimo, bet ir formuoja prieštaringą visuomenės požiūrį į bažnyčią (Mancini, Ryan, Shields,²⁰ Serisier²¹).

Dauguma tyrimų, analizuojančių visuomenės ir bendruomenių reakcijas į bažnyčios seksualinius nusikaltimus, atskleidžia pasitikėjimo institucijomis krizę, moralinės traumos patirtį bei bendruomenių susiskaldymą. Pavyzdžiui, Mancini tyrimas, besiremiantis *Pew Research Centre* duomenimis, parodė, kad bažnyčios skandalai JAV sumažino tikinčiųjų aukojimo bei mišių lankymo dažnumą, ypač tarp aukštesnio išsilavinimo žmonių.²² Lenkijoje Marchlewska ir kt. tyrimas atskleidė, kaip kolektyvinis narcisizmas ir „apsiausties mentalitetas“ lemia bendruomenių gynybinę poziciją, neigiančią nusikaltimus ir kaltinančią aukas.²³ Guzik išanalizavo, kaip bendruomenės Tylawoje ir

---

¹⁵ Richard A. W. Sipe. *Sex, Priests, and Power: Anatomy of a Crisis*. New York: Psychology Press, 1995.

¹⁶ Marie Keenan, *Child Sexual Abuse and the Catholic Church: Gender, Power, and Organizational Culture*. New York: Oxford Academic, 2011.

¹⁷ Dubec, S., C. Morin, and L. Atlani-Duault. *Press Coverage of Sexual Abuse by Members of the Catholic Church in France (2016–2020)*. *European Journal of Communication* 38, no. 4, 2023, p. 398-414.

¹⁸ Judith Herman, *Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence – From Domestic Abuse to Political Terror*. New York: Basic Books, 1992.

¹⁹ Bessel van der Kolk, *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. New York: Viking, 2014.

²⁰ Christina Mancini, and Ryan T. Shields, *Notes on a (Sex Crime) Scandal: The Impact of Media Coverage of Sexual Abuse in the Catholic Church on Public Opinion*. *Journal of Criminal Justice* 42, no. 2, 2014: 221-232.

²¹ Tanya Serisier, *Sex Crimes and the Media*. Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice, 2017.

²² Christina Mancini, *A Test of Faith: Exploring the Attitudes and Experiences of Catholics in the Aftermath of the Church's Child Sexual Abuse Scandal*. *Journal of Criminal Justice* 82, 2022.

²³ Marta Marchlewska, Paulina Górka, Zuzanna Molenda, Katarzyna Lipowska, and Katarzyna Malinowska, *The Fear of Confession? High Catholic Collective Narcissism and Low Secure Identification with Catholics Predict Increased Pedophilia Myth Acceptance*. *European Journal of Social Psychology* 53, no. 2, 2022, 354-366.

Poznanėje priešinosi kaltinimams ir izoliavo aukas,²⁴ o Ochman pabrėžė, kad nusikaltimų paviešinimas Lenkijoje prisidėjo prie sparčios sekuliarizacijos ir institucijų autoriteto nykimo.²⁵

Nors šie tyrimai pateikia reikšmingų įžvalgų apie visuomenės reakcijas į bažnyčios nusikaltimus, jie dažnai apsiriboja kiekybiniais metodais ir neanalizuoja giluminių procesų individualizuotose bendruomenėse. Lietuvoje tokios temos apskritai nėra sistemingai tyrinėtos. Mano darbas, paremtas Durkheimio religinės bendruomenės apibrėžimu, Coheno moralinės panikos koncepcija ir Golec de Zavala kolektyvinio narcisizmo teorija, siekia užpildyti šias spragas.

Savo tyrimu siekiu išsiaiškinti, kokie naratyvai bendruomenėje kyla po seksualinio piktnaudžiavimo skandalo atskleidimo vietos bažnyčioje. Kam skirtingos grupės priskiria kaltės prisiėmimo atsakomybę bei teisingumo vykdymą? Kokią jos mato bažnyčios instituciją?

Mano **tikslas** – ištirti naratyvus, kurie kyla bendruomenėje po seksualinio piktnaudžiavimo skandalo bažnyčioje atskleidimo ir tuo tikslu išsikeliau šiuos uždavinius:

1. Sukonstruoti teorinį rėmą: apsibrėžti *relgijos, moralinės panikos, kolektyvinio narcisizmo* sąvokas, kurios leis man identifikuoti naratyvus.
2. Sukonstruoti metodologinį instrumentą, sukurti klausimyną, atlikti interviu ir stebėjimus Degaičių kaime.
3. Išnagrinėti interviu medžiagą: identifikuoti pagrindinius bendruomenėje kylančius naratyvus po bažnyčios seksualinio piktnaudžiavimo atskleidimo.

Analizei atlikti pasitelktas kokybinis metodas ir pusiau struktūruoto interviu žanras, kuriame informantai buvo atrinkti pagal sniego gniūžtės principą. Iš viso pakalbinti 12 informantų iš Degaičių kaimo, atlikti etnografiniai bendruomenės stebėjimai. Surinkti duomenys analizuoti taikant teminę analizę, kurios pagrindas – identifikuoti pagrindinius kylančius naratyvus.

Pirmoje darbo dalyje pristatomas teorinis pagrindas, kuriame, pirmiausiai remiantis Durkheimu apibrėžiama religijos samprata; taip pat pristatoma Cohen moralinės panikos teorija bei, remiantis Golec de Zavala paaiškinama kaip bendruomenėje gali formuotis kolektyvinis narcisizmas. Antroje dalyje pristatomi metodologiniai instrumentai, kurių pagrindu analizuojami empiriniai duomenys trečioje dalyje. Ketvirtoji darbo dalis skirta pristatyti išvadas.

---

²⁴ Paulina Guzik, *An Unfinished Story of Conversion: Clerical Sexual Abuse in Poland*. Church, Communication and Culture 5, no. 3, 2020, 417-455

²⁵ Andrzej Grzegorz Ochman, *Sekularyzacja i przemiany religijności w Polsce po 1989 roku w świetle badań społecznych*. In Wiara i niewiara w Kościół. Wyzwania kryzysu i poszukiwanie dróg jego przezwyciężenia, edited by Konrad Józef Glombik, 151-179. Opolska Biblioteka Teologiczna.

1. Teorinė prieiga

Émile Durkheimas, modernios sociologijos pradininkas, XX a. pr. pateikė aktualų iki šių dienų religinių bendruomenių elgsenos aiškinimą. Pirmoje dalyje, remiantis Durkheimu, aptariama, kas religiją paverčia religija bei nagrinėjama, kaip ji vienija. Sekuliarumas, vienu metu silpnindamas tradicines vertybes ir išplėsdamas laisvę, keičia kolektyvinį homogeniškumą, todėl bandoma ieškoti, kas tampa sakralumo alternatyva sekuliarėjančioje visuomenėje. Antroje dalyje pristatoma Stanley Cohen moralinės panikos teorija. Religinė bendruomenė, patyrusi grėsmę savo tapatybei iš šalies, apimta *moralinės panikos* ima ieškoti *folk devils* (atpirkimo ožių, liaudies priešu), kurie tampa atsakomybės už bendruomenės puolimą nešėjais. Šios sąvokos įveda į trečiąją dalį, skirtą Agnieszka Golec de Zavalą kolektyvinio narcisizmo teorijai, kuri leidžia įvertinti, ar bendruomenė, patyrusi moralinį sukrėtimą, ima save identifikuoti kaip ypatingą bei vertingesnę už kitas grupes.

1.1. Tikėjimas, ritualas ir bendruomenė

„Religija – sistema sąryšingų tikėjimų ir apeigų, susijusių su šventais, tai yra atskirtais, uždraustais daiktais; tikėjimų ir apeigų, kurios jungia į vieną dvasinę bendruomenę, vadinama Bažnyčia, visus tuos, kurie į tą bendruomenę įstoja”, – tokį apibrėžimą pateikia Durkheimas.²⁶ Šiuo atveju jis, kaip agnostikas, nuosekliai siekė išsiaiškinti religijos prasmę bendruomenei. Jam buvo svarbu tai suvokti, kad sužinotų, kas laukia visuomenės, kuri praras religiją, nes pagrindiniu religijų rūpesčiu jis išskiria priežiūrą, kad gyvenimas tekėtų tvarkingai, išmokytų veikti bei padėtų gyventi.²⁷

Durkheimas religijos aiškinime įveda antagonistinę skirtį, kuri sudaro tikėjimą (vaizdinį), *sakralu-profaniška*. Profaniška tai, kas pasaulietiška-įprasta-kasdieniška, o sakraliais tampa garbinimo ir pagarbos verti subjektai, atskirti nuo gyvavimo profaniškame pasaulyje. Tarpusavyje jie yra heterogeniški: šis kontrastas yra universalus visoms religijoms. Perėjimas iš profaniško į sakralų įvyksta per metamorfozę, iššventinimo ritualus ir virtinę apeigų²⁸. Iliustruojant šį kismą galima suvokti per asmens iššventinimą į kunigus ar vienuolystę, atsisakymą laidoti nekrikštytus kūdikius bendrose kapinėse ar profaniško kiaušinio pavertimą sakraliu per Velykų apeigas. Sakralu-profaniška skirčiai įtvirtinti reikalingi *ritualai*, kurie yra būtina religijos sąlyga: *tikėjimų ir ritualų visetas ir sudaro religiją*.²⁹ Filosofas Roger Scruton papildė, kad ritualams būdingas *skrupulingumas*: jie pedantiškai

---

²⁶ Émile Durkheimas, *Elementariosios religinio gyvenimo formos. Iš prancūzų kalbos vertė J. Karazijaitė, J. Ramunytė*. (Vilnius: Vaga, 1999), p. 52

²⁷ Ibid 32

²⁸ Ibid 43

²⁹ Ibid 44

tiksliai atkartoja patys save,³⁰ o tai apsaugo nuo individo improvizacijos ir esamos tvarkos darymo ar *šventvagystės*. Scruton, atsispirdamas nuo Durkheimio, išskiria dvi religijos funkcijas: elgesio motyvų įtvirtinimą ir mokymą jausti meną. Pasak jo, religija įtvirtina įsipareigojimus, ugdo pagarbą ir lygybę, suteikia gyvenimo prasmę bei kryptį, geba suteikti pakilumo jausmą. Tai pasiekama per šventus žodžius, kurių suvokimas prieinamas visiems nepriklausomai nuo išsilavinimo bei ritualų patyrimo, o tai suteikia ilgalaikį pareigingumą. Tačiau tam pasiekti reikalingas *tikėjimas*, ne *žinojimas*, todėl tai neprieinama *moksliui*, nes religijos tikroji funkcija priklauso tik tiems, kurie *sutelkia dėmesį į dievus*.³¹

Religijos gyvybingumui būtinas kolektyvas, kuris renkasi į bendras grupes atlikti ritualų. Per savo individualų santykį su tikėjimu susirinkusieji patiria bendrumą: bendruomenė suvokia tuos pačius skirtumus tarp profaniško ir sakralaus pasaulių ir tai perteikia identiškomis apeigomis, susijungdama į vieną *kūną*, kuris vadinamas bažnyčia. Scruton pastebi, kad tie, kurie priklauso religinei bendruomenei, patys sau neturi *aiškos ją apibūdinančios sąvokos* ir yra taip panirę, kad *regi ją įrašytą gamtos veide*.³²

Bažnyčia – ypač kolektyvinis darinys eliminuojantis individualumą. Ją sudarantys ritualai, nuosekliai kartojami jos bendruomenės narių, užtikrina moralinių ir realybės suvokimų perdavimą iš kartos į kartą neapsiribojant giminystės saitų rėmais. Suvokiant bažnyčią, ją reiktų vertinti kaip bendruomenės klįjus, moralinio kelio kompasą, nes tai, kad bendruomenė tampa tvari, ji tampa ir saugesne išorės grėsmėms. Apeigos sukuria erdvę ir laiką individui patirti didžiausią kolektyvo įtaką, patirti pasaulį, kuris kardinaliai skiriasi nuo profaniškojo. Kasdieniame socialiniame gyvenime kolektyvo galia silpsta, o religinės apeigos atgaivina ir palaiko kolektyvo savastį bei grupės tęstinumą³³, nes pagrindinė ritualų funkcija – stiprinti grupės solidarumą. Šią mintį galima aiškinti sociologo R. N. Bellah įžvalga, kad dalyvavimas religiniuose ritualuose keičia požiūrį į kasdienį gyvenimą suteikiant jam naujų prasmų.³⁴ Religijos sociologas P. L. Berger pastebi, kad žmonės, stokodami stiprių biologinių instinktų, leidžiančių automatiškai prisitaikyti prie gyvenimo aplinkybių, ima keisti savo aplinką. Religija prisideda įtvirtinant stabilumą per *nomos* (socialinės tvarkos) šventumą.³⁵

Durkheimas kritikavo požiūrį į žmogų kaip į individualų *homo sapiens*: jis iškėlė *homo duplex* idėją, kuri leidžia egzistuoti ne tik kaip individui, bet ir kaip didesnei visuomenės daliai bei patirti dvi

---

³⁰ Roger Scruton, *Modernioji kultūra*. Iš anglų kalbos vertė Augminas Petronis. (Vilnius: Margi raštai, 2024), p. 22

³¹ Ibid, 40

³² Ibid, 28

³³ Anthony Giddens. *Durkheimas. Monografija*. Vert. Nida Norkūnienė. (Vilnius: Vaga, 2001), p. 69

³⁴ Robert N. Bellah, *Religion in Human Evolution: From the Paleolithic to the Axial Age* (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2011), p. 17.

³⁵ Peter L. Berger, *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion* (Garden City, NY: Doubleday, 1967), p. 19-20

jausmų grupes. Pirmoji apima tarpryšinius garbės, palankumo, baimės jausmus, kuriuos evoliucijos teoretikas Darvinas aiškintų natūraliaja atranka: *žmonės vengia partnerių, kurie nejaučia šių jausmų*,³⁶ antroji – kilsteli aukščiau į bendrą socialinį darinį, nuslopina individualųjį *aš*, suaktyvina grupinę mąstyseną ir paskatina žmogų tapti *tiesiog visumos dalimi*, o būdas tai pasiekti - ritualai. Socialinės psichologijos tyrėjas Jonathan Haidt tokį *durkheimišką* ritualinį efektą įvardija kaip *avilio jungiklį*, teigdamas, kad žmonės geba atsisakyti savęs (laikinais ar pagauti ekstazės) dėl kažko didesnio už juos pačius. Haidt *Avilio jungiklis* yra laikomas evoliuciniu prisitaikymo mechanizmu, kuris leidžia grupėms tapti darnesnėmis, vieningesnėmis ir sėkmingiau konkuruoti su kitomis grupėmis.³⁷ Taip jis socialinį Durkheimo religijos konstruktą praturtina biologiniu ir evoliuciniu pagrindu, paaiškindamas, kaip kolektyvinė sąmonė ir grupinis elgesys išsivystė kaip priemonė žmonių išlikimui. Jei Durkheimas religijoje pabrėžia ilgalaikį socialinį jungimąsi per ritualus, kuriems būtinas tęstinumas ir kartojimas, tai Haidt *avilio jungiklius* įvardija kaip trumpalaikį, iš situacijos kylantį efektą. Religija – tik vienas iš būdų aktyvuoti *jungiklį*. Tai gali būti besąlygiškas žavėjimasis gamta, *reivai*, sporto varžybos, kariniai paradai, *durkheimogenai* (haliucinogenai) ir kt.³⁸

Didėjančios galimybės patirti ekstazę, prisijungti prie kolektyvinės sąmonės neapsiriboja tik religine erdve. Socialinis gyvenimas modernioje visuomenėje kuriasi už tradicinių religinių rėmų ieškant naujų patirčių. Taip atsiveria erdvė kaitos procesams.

1.1.1. Religijos kaita: nuo kolektyvinio tikėjimo iki individualaus dvasingumo

Sekuliarizacijos sąvoka yra daugialypė. Ji vartojama apibūdinti socialiniams ir kultūriniais procesams, kurių metu pastebimas mažėjantis visuomenės ir bendruomenių įsitraukimas į religinį gyvenimą, tuo pat metu nykstant bažnyčios instituciniam ir moraliniam autoritetui. Pasak skirtingų teorijų, bažnyčios diferenciacija reiškia procesą, kai bažnyčia, kaip institucija, specializuojasi tam tikrose veiklos srityse, atsiskiria nuo kitų visuomenės sričių (pvz., švietimo, politikos), o kartu gali būti apibūdinama kaip laipsniškas religijos reikšmės mažėjimas tiek visuomenėje, tiek individo gyvenime arba šių procesų visuma kartu.³⁹ Tačiau šio darbo rėmuose sekuliarizacija suprantama remiantis Kuznecovienės aiškinimu, kuris taikomas *religijos kaitos* sampratai, orientuotai į transformaciją, o ne į bažnyčios pabaigą.⁴⁰ Šiuo atveju religingumas skyla į dvasingumą (individualu) vs. tikėjimą/religingumą (bendruomeniška). Formuojantis modernybei, kurios metu

³⁶ Christopher Boehm, *Moral Origins: The Evolution of Virtue, Altruism, and Shame* (New York: Basic Books, 2012)

³⁷ Haidt, 221-222

³⁸ Ibid, 224

³⁹ Jolanta Kuznecovienė, Milda Ališauskienė, Donatas Glodenis, ir Ingo W. Schröder. *Religija Lietuvoje: tarp sekuliarizacijos ir (ar) kaitos*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2012., p. 36

⁴⁰ Ibid

iškilo individualizmo pasaulėžiūra, dvasingumas užima vis didesnes pozicijas prieš tikėjimą.⁴¹ Pasak L. Woodhead, dvasingumas remiasi suvokimu, kad visatą užpildo tam tikra energijos forma (jėga, sakralus šaltinis), kuri pasireiškia kiekvienoje individualioje formoje,⁴² o tai veda į asmenybės tobulėjimo procesą. Individas tampa galingesnis viduje ir jam nebe tiek reikalingi išorės autoritetai.⁴³ Apibendrinti dvasingumo/tikėjimo skirtį galima remiantis E. Barker. Religingumas pasiremia šventu raštu ir yra siejamas su institucija, tradicija, vienuolija ir kunigyste, priklausymu religinei bendruomenei, hierarchine struktūra. O dvasingumo apibrėžimas ne toks disciplinuotas: dėmesį nuo bendruomenės nukreipia į asmeninį potyrį, vidinio *aš* paieškas ir suvokimą, neformalius ritualus, individualias praktikas.⁴⁴ Vertinant pagal G. Davie *tikėjimo be priklausymo* sąvoką, sekuliariai visuomenės daliai religinė bendruomenė lieka svarbi: nors nyksta santykis su bažnytine institucija, tačiau religiniai įsitikinimai lieka. Ji teigia, kad religija neišnyko, ji tiesiog *privatizuota*. Tai, kad tikėjimas/dvasingumas yra svarbi dalis, nepaisant mažėjančio priklausymo bažnyčiai, tai rodo gebėjimą prisitaikyti moderniose visuomenėse.⁴⁵

M. McGuire dvasingumo atskyrimą apibūdina kaip *dvasine autonomiją*, kurios metu tampa vis sunkiau apčiuopti sakralu-profaniška ribas, dvasingumas žvelgia į šiandien patiriamą pasaulį, kasdienybę, rūpesčius (kaip įveikti depresiją, atleidimą iš darbo, finansinio stabilumo paieškos ir kita).⁴⁶ Apibendrinant galima teigti, kad *durkheimiška* sakralu-profaniška skirtis būdinga bendruomenei, išpažįstančiai bendrą tikėjimą, o individualiai sukurtas asmeninis ritualo praktikavimas neturi aiškaus institucinio priklausymo. Tačiau dvasingumo nereikia suvokti kaip uždaryto individualizmo rate. Dvasingas žmogus irgi gali būti religingas, noriai dalyvauti bendruomenės ritualinėse praktikose, tačiau nesilaikyti reguliarumo ir jose atrasti savaip suvokiamas, o ne kolektyvinės sąmonės prasmes.

1.1.2. Tikinčiųjų, pasauliečių ir bažnyčios bendravimo įtampa

J. Habermas postmodernioje visuomenėje vykstančius religijos kaitos procesus vadina *post-sekuliarumu*. Tokia visuomenė pripažįsta, kad sekuliarizacija nepanaikino religijos, o tiesiog ją

⁴¹ Dvasingumas tikėjimas 10

⁴² Linda Woodhead. *Chapter Two. Real Religion And Fuzzy Spirituality? Taking Sides In The Sociology Of Religion*. In: *Religions of modernity*. Brill, 2010. p. 10.

⁴³ Ibid 38

⁴⁴ Eileen Barker. *Bažnyčia lauke, o Dievas viduje: religingumas ir (arba) dvasingumas?* In. Religija ir visuomenė: teorinės įžvalgos ir kasdienybės praktikos, sudarė J. Kuznecovienė. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 38

⁴⁵ Grace Davie. *Religion in Britain since 1945: Believing without Belonging*. Oxford: Blackwell, 1994, p. 5-7

⁴⁶ Meredith B. McGuire. *Toward a Sociology of Spirituality:: Individual Religion in Social/Historical Context 1*. In. *The Centrality of Religion in Social Life*. Routledge, 2021, p. 223-227.

transformavo.⁴⁷ Kad religinės bendruomenės galėtų visavertiškai dalyvauti viešojoje erdvėje, Habermas siūlo įgyvendinti diskursyviojo vertimo projektą (*Discursive Translation Project*), kurio metu religiniai argumentai būtų išversti į visuotinai suprantamą, pasaulietinę kalbą.⁴⁸ Habermas suformulavo tris patarimus religinėms bendruomenėms, kaip, neprarandant savo tikėjimo principų, atrasti dialogą su pasaulietine bendruomenės grupe:

1. Turėtų būti siekiama reflektuoti savo religines pažiūras, tuo pačiu suvokiant kitų religinių tikėjimų ir pasaulėžiūrų egzistavimą, o tai leistų dalyvauti universaliame diskurse neprarandant savasties.
2. Religinės idėjos turėtų siekti neprieštarauti mokslui, sekuliariam žinojimui.
3. Turėtų pripažinti individualizmo ir universalių moralės principų lygybę, kas leistų lygiavertiškai veikti politinėje arenoje.

Lygiagrečiai, sekuliarieji piliečiai savo vaidmenį turi matyti kaimynišką, siekti tapti dialogo partneriais bei taikyti *agnostinę prieigą*: nebandyti vertinti religinių teiginių ir įsitikinimų teisingumo, suvokti, kad religija ir mokslas priklauso skirtingoms sferoms.

Taigi tik abiejų grupių lygiavertis indėlis leidžia bendradarbiauti viešojoje erdvėje nemenkinant ir nesmerkiant kitos grupės pažiūrų.⁴⁹

Tačiau tai nėra tik dviejų grupių dialogas, nes lygiagrečiai veikia ir institucinis bažnyčios lygmuo. Peter L. Berger teigia, kad religijos patikimumas priklauso ne tik nuo tų, kurie ją palaiko, bet ir nuo institucijos, kuri ją įkūnija, o kai šios struktūros tampa nestabilios, abejonėse atsiduria ir pati religijos tiesa.⁵⁰ Tiek skandalai, susiję su dvasininkais, tiek socialiniai pokyčiai, keičiantys visuomenės požiūrį į tradicinę instituciją (ar sekuliarizaciją), prisideda prie religijos legitimumo krizės.⁵¹ Durkheimas pranašavo, kad *religija atrodo pašaukta keistis, o ne išnykti*: „Žmonės neatliks apeigų, kurių prasmės nematys ir nepriims tikėjimo, kurio nesupras.“⁵²

Apibendrinant prieinama prie išvados, kad religiją reiktų suvokti kaip socialinį reiškinį. Per sakralumo-profaniškumo skirtį, praktikuojant ritualus ir bendruomenės veikimą, užtikrinamas socialinių ryšių stiprinimas bei moralinės tvarkos tęstinumas. Vis dėlto modernioje visuomenėje religija kinta, stengdamasi prisitaikyti prie individualizmo, o tai gali kelti iššūkių tradicinės religinės

---

⁴⁷ Jürgen Habermas, *Religion in the Public Sphere*, trans. Ciaran Cronin (European Journal of Philosophy, 2006), p. 5

⁴⁸ Ibid, 8

⁴⁹ Jürgen Habermas, *Between Naturalism and Religion: Philosophical Essays*. Cambridge: Polity press, 2008., p. 140

⁵⁰ Peter L. Berger, *The Sacred Canopy : Elements of a Sociological Theory of Religion*. New York: Doubleday, 1990., p. 40

⁵¹ Ibid

⁵² Durkheim, 475.

bendruomenės stabilumui. Religijos kaitos procese tikėjimą keičia dvasingumas, kuris tampa sakralumo alternatyva bei pasižymi lankstumu kurti individualias, su kitais nesusaistytas praktikas.

1.2. Socialinė deviacija, normų pažeidimai ir moralinė panika

Socialinių normų pažeidimai, nusikalstamas elgesys, konfliktai yra neišvengiama socialinio gyvenimo dalis, o reakcija į tai priklauso nuo bendruomenės solidarumo stiprumo. Bažnyčios, kunigų seksualinių nusikaltimų prieš vaikus, piktnaudžiavimo skandalai ir bylos sulaukia daugiau dėmesio dėl stiprių triggerių, nes nusikaltimo vykdytojo moralinis autoritetas yra ypatingai aukštas, o kunigas, būdamas sakralia figūra, atlikdamas veiksmą profaniškoje nemoralioje zonoje, pažeidžia priimtinas normas. Kitoje dalyje aptariama deviantinio elgesio samprata, moralinių ribų perbraižymo modeliai bei kolektyvinių reakcijų būdai.

1.2.1. Deviantinis elgesys ir teisingumas

Paradoksalu, tačiau deviantinį, nuo normos nukrypstantį elgesį Durkheimas laikė natūraliu visuomenės reiškiniu, nes *visuomenės be nusikaltimų nebūna*,⁵³ todėl deviacija yra socialiai neišvengiama. K. T. Eriksonas, nagrinėdamas puritonų bendruomenės reakciją į deviantinį elgesį, remdamasis Durkheimu, išskyrė teigiamo pokyčio funkcijas: a) bendruomenės vertybių stiprinimas vertinant per normų pažeidimą; b) moralaus elgesio ribų perbraižymas; c) individualių jausmų susiliejimas į kolektyvinius; d) socialinių pokyčių iniciatyva.⁵⁴ Apibendrinant galima teigti, kad veiksmas sukuria tarpusavio jausmą bei bendrą grupės emocinį centrą: karas, potvynis ar kitas ekstremalus nukrypimas nuo normų daro žmones jautresnius bendriems interesams ir nukreipia dėmesį į vertybes, kurios tampa *kolektyvinės sąžinės* dalimi.⁵⁵ Durkheimas iliustruodamas, kaip moralę žeidžiantis deviantinis skandalas paveikia bendruomenę, remiasi stebėjimu, kad tokioje bendruomenėje žmonės linkę stabdyti vienas kitą gatvėje, ieškoti progų susiburti, bendrai piktintis, o tai sukuria unikalų pojūtį, kad toks moralę žeidžiantis potyris yra ne individualus jausmas, o priklauso bendruomenei.⁵⁶ Tačiau realybėje bendruomenės reakcija priklauso nuo daugiau dedamųjų, kurių viena – bausmės (teisingumo vykdymo) suvokimas.

Visus nusikaltimus vienijantis požymis yra tai, kad jie peržengia moralinius įsitikinimus, kurių ištikimai laikosi kolektyvas, o tai iššaukia visuomenės baudimo reakciją.⁵⁷ Todėl galima teigti, kad skirtingose kultūrose / bendruomenėse susiformuoja ir skirtingi moraliniai bei bausmių kodeksai.

⁵³ Émile Durkheim, *Sociologijos metodo taisyklės*. Iš prancūzų kalbos vertė J. Karazijaitė. Vilnius: Vaga, 2001, p. 37

⁵⁴ Kai T. Erikson, *Wayward Puritans: a Study in the Sociology of Deviance*. Pearson, 2005, p. 4

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ Émile Durkheim, *The Division of Labour in Society*. New York: The Free Press, 1964, p. 102.

⁵⁷ Ibid, 70

Pavyzdžiui, skirtingai tarpkultūriškai suvokiame (individualioje / kolektyvinėje moralėje; teisėje) tokius reiškinius kaip poligamija, eutanazija, kraujo kerštas, vaikų santuokos ir kita. Tokioje sferoje atsiduria ir bažnyčia (sakralu), ir pasaulietiška (profaniška) skirtys, kur susiformuoja skirtingas požiūris, pavyzdžiui, į abortą: teisiškai jis legalus, tačiau religinės bendruomenės narys jį gali laikyti deviantiniu elgesiu, pasaulietis – normaliu.

Už nederamą elgesį bendruomenė tikisi sankcijų (bausmių, teisingumo). Durkheimas jas skirsto į *represyvias* (laisvės atėmimas, teismas, bausmė ir kt.) bei *restitutines* (kompensacijos, nerašytos taisyklės, atgaila, viešas atsiprašymas ir kt.). Represyvios nekvestionuoja moralinio kodekso („Žmogžudystės įstatymai mums neįsako gerbti gyvybę, jie smulkiai apibrėžę bausmę už žmogžudystę,”⁵⁸), taip veikdamos kaip moralinio kodekso stiprinimo priemonė. Bendruomenė tampa vieningesnė, kai vyrauja represinės sankcijos, nes tuomet per *kolektyvinę sąžinę* yra apibrėžiamos bendros pavojaus visuomenei ribos. Verta paminėti, kad bendruomenės solidarumą Durkheimas skirsto į *mechaninį* (būdinga stiprus kolektyvas, panašūs nariai, gentinė bendruomenė) ir *organinį* (būdinga individualumas, paslaugų visuomenė, šiuolaikinis miestas), o tai reiškia, kad mechaninio solidarumo represinių sankcijų bendruomenė bus atsparesnė išorės grėsmėms.⁵⁹

Apibendrinant galima teigti, kad bausmė yra laikomas bendruomenės kerštas. Bausmė atsiremia į emocinį atsaką, kurį paskatino giliai įsitvirtinusių vertybių pažeidimas. Bendruomenės elgesys ir reakcija priklausys nuo to, koks vyraujantis represijų ir solidarumo modelis. Deviacijos sukeltos reakcijos gali įgauti kolektyvinio pasipiktinimo, krizės formas, ypač kai eskaluojamos stiprios emocijos, tokios kaip pasibjaurėjimas. Deviantinis elgesys gali peržengti lokalios bendruomenės lygmenį ir įtraukti platesnę visuomenę, kartu plačiosios visuomenės reakcija gali tapti atgaliniu stiprikliu bendruomenės reakcijai.

Kitame poskyryje aptariama Cohen *moralinės panikos* efektas, kylantis iš eskalacijos žiniasklaidoje ir viešojoje erdvėje.

1.2.2. Moralinė panika ir *folk devils*

Moralinei panikai, apibrėžtai Cohen, būdinga perdėta kolektyvinė visuomenės reakcija į tam tikrą įvykį, elgesį, kuris suvokiamas kaip grėsmė visuomenės moralinėms normoms ar vertybėms, kurias dažnai pastiprina žiniasklaidos ir socialinių institucijų reakcija.⁶⁰ Moralinę paniką gali iššaukti ir reakcijos, kokios tikimasi, nebuvimas. Autorius siūlo *moralinę paniką* suvokti kaip metaforą ir atsisakyti asociacijų su iracionalumu bei kontrolės praradimu. Moralinei panikai būdingi etapai: a)

---

⁵⁸ Giddens, 92

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Stanley Cohen, *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. London: MacGibbon and Kee, 1972, p. 1–5.

susirūpinimas (potencialia ar įsivaizduojama grėsme); b) priešiškus / pasipiktinimas tais, kurie įkūnija problemą ar yra atsakingi už sprendimą; c) konsensusas (paplitęs sutarimas, kad grėsmė egzistuoja ir būtinas pokytis); d) neproporcingumas (visuomenės susirūpinimas nėra tiesiogiai proporcingas objektyviai žalai); e) nepastovumas – panika kyla ir pranyksta staiga.⁶¹ Kartais moralinės panikos objektas būna naujas reiškinys, tačiau dažniausiai tai yra seniai egzistuojanti ir žinoma problema, kuri staiga atsiduria dėmesio centre. Laikui bėgant, panika praeina, jos likučiai nugula folklоре ar kolektyvinėje sąmonėje, tačiau kitais atvejais ji turi ilgalaikių pasekmių: pasikeitus teisinės ar socialinės politikos darbotvarkei, lygiagrečiai ji geba keisti ir visuomenės savivoką.⁶²

Moralinės panikos metu imami kurti *folk devils* – *atpirkimo ožiai*, parodant savo grupės nariams, kokių asmenų/elgesio būdų reiktų vengti, kuo netapti ir prieš ką kovoti. Siekdama paaiškinti teoriją, moralinės panikos etapus ir *folk devils* susiformavimą, šio darbo autorė pateikia savo interpretaciją (žr. lentelę 1) per galimą seksualinio piktnaudžiavimo bažnyčioje pavyzdį, kuriame palyginama galima dviejų grupių reakcijų perspektyva į seksualinio piktnaudžiavimo skandalus bažnyčioje.

Grupių reakcija per moralinės panikos teoriją į seksualinį piktnaudžiavimą bažnyčioje (SPB)		
Moralinės panikos etapas:	<i>A grupė: kalta bažnyčia</i>	<i>B grupė: kalta aplinka</i>
a. susirūpinimas	Nerimas dėl SPB, nes bažnyčia atskleidžiama kaip kelianti pavojų pažeidžiamiesiems asmenims.	Baimė, kad SPB skandalais siekiama menkinti bažnyčios autoritetą ir naikinti tradicines vertybes.
b. priešiškus	Formuojasi <i>folk devils</i> – dvasininkai, bažnyčios institucija, kurie veikia prieš bendruomenės interesus.	Formuojasi <i>folk devils</i> – žiniasklaida, aktyvistai, <i>ekspertai</i> , kurie kaltinami sąmokslu prieš Bažnyčią ir jos vertybes ir tampa puolimo simboliais.
c. konsensusas	Bendras susitarimas, kad bažnyčiai būtinos reformos.	Bendras sutarimas, kad skandalai yra dirbtinai sukonstruoti.
d. neproporcingumas	Kai kurie visus kunigus ima laikyti potencialia grėsme, nors dauguma nebuvo ir nebus susiję su skandalais.	Įsitikinimas, kad puolama visa bažnyčia ir jos vertybės, nors dalis visuomenės nukreipė dėmesį tik į institucijos atsakomybę.

⁶¹ Ibid, 26-27

⁶² Ibid, 46-48

e. nepastovumas	Panikai nuslūgus, lieka folkloras (anekdotai, <i>memai</i> apie <i>kunigus pedofilus</i>), tačiau jis atsinaujina po atskleistų naujų skandalų žiniasklaidoje.	Panika nuslūgsta, kai žiniasklaida nebeskiria dėmesio temai ir grupę jaučia palaikymą iš dvasininkų ir politikų. Nauja banga kyla po <i>grupės A</i> veiksmų.

Lentelė Nr. 1 Grupių reakcija per moralinės panikos teoriją į seksualinį piktnaudžiavimą bažnyčioje (SPB)

Apibendrinant prieinama prie išvados, kad deviantinis elgesys, pažeidžiantis bendruomenės moralines normas, per žiniasklaidą gali tapti katalizatoriumi plačioms visuomenės diskusijoms arba patekti į politinės darbotvarkės centrą. Durkheimas deviaciją suvokia kaip natūralią socialinio gyvenimo dalį, kuri, nepaisant jos destruktivumo, gali skatinti normų ir vertybių peržiūrą bei atnaujinimą. O Cohen moralinės panikos teorijoje pabrėžiama, kad kolektyvinė reakcija, sustiprinta žiniasklaidos, formuoja *atpirkimo ožius* ir eskaluoja emocijas, kuriomis kartais manipuluojama siekiant tam tikrų tikslų. Skirtingos reakcijos bendruomenėje atspindi platesnes visuomenėje egzistuojančias įtampas. Nors Durkheimas deviaciją vertina kaip solidarumą stiprinantį reiškinį per normų perrašymą, tokios situacijos dažnai sukelia bendruomenės skilimą, o solidarumas stiprėja konkuruojančių grupių viduje.

Moralinė panika atskleidžia konkuruojančius diskursus, formuojasi *mes* ir *jie* grupinis mentalitetas ir stiprėja grupės identitetas, noras apsaugoti savo kolektyvą. Taip atsiranda terpė stiprėti grupės apsauginiam mechanizmui, kuris žemiau aptariamas kaip kolektyvinio narcisizmo teorija.

1.3. Kolektyvinis narcisizmas

Pirmieji apie kolektyvinį narcisizmą (šiam skyriuje toliau KN) išsamiai rašė Frankfurto mokyklos teoretikai Adorno ir Frommas, siekdami paaiškinti fašizmo dominavimo priežastis ir nacių patrauklumą grupėms Vokietijoje prieš Antrąjį pasaulinį karą, akcentuojant, kad prielankumas kyla iš grupės žemos savivertės ir pažeidžiamumo.⁶³ Adorno, nagrinėdamas Vagnerio muzikos sukeltas emocijas nacių mitinguose, išskyrė, kad *individai kompensuoja savo socialinės bejėgystės suvokimą (...) paversdami save, tikrovėje arba vien savo vaizduotėje, aukštesnės, labiau visapusiškos būties nariais*.⁶⁴ Frommas taip pat išskyrė kompensacinius mechanizmus, kuomet net ir skurdžiausias, nelaimingiausias, mažiausiai gerbiamas grupės narys gali pasakyti: „*Aš esu dalis nuostabiausios grupės pasaulyje. Aš, kuris realybėje esu niekas, tampa gigantu priklausydamas šiai grupei.*”

⁶³ Agnieszka Golec De Zavala, *The Psychology of Collective Narcissism: Insights from Social Identity Theory*, 1-asis leid. London: Routledge, 2023, p. 3-4

⁶⁴ Theodor Adorno. *Collected writings in 20 volumes* (Vols. 8–9) Berlin: Suhrkamp/Insel, 1997, p. 114, cituota iš Agnieszka Golec De Zavala, *The Psychology of Collective Narcissism: Insights from Social Identity Theory*, 1-asis leid. London: Routledge, 2023, p. 3-4

Frommas pabrėžė, kad KN yra *tolygiai proporcingas realaus pasitenkinimo gyvenimu stoka*.⁶⁵ Šie autoriai padėjo pagrindą Golec de Zavala narcisizmo teorijai, kuri įkvėpė gausius tyrimus bei padėjo įsikurti tarpdisciplininiam *PrejudiceLab* centrui (2015 m.) siekiant nagrinėti tarpgrupinius santykius ir konfliktus.

1.3.1. Kolektyvinio narcisizmo skalė

Golec de Zavala savo tyrimams pritaikė skirtingų tyrėjų (Millon, Emmons, Raskin, Terry) individualaus narcisizmo bruožų nustatymo skales, jas panaudodama KN bruožams nustatyti, ir suformavo klausimyną, kurio teiginiais matuojamas KN lygis: 1) norėčiau, kad kitos grupės greičiau pripažintų mano autoritetą; 2) mano grupė nusipelno ypatingo elgesio; 3) atrodo, kad nedaug žmonių supranta mano grupės svarbą; 4) reikalauju, kad mano grupė gautų pagarbą, kurios nusipelnė; 5) man pikta, kai kiti kritikuoja mano grupę; 6) jei mano grupė turės didelę įtaką, pasaulis taps geresne vieta; 7) manęs neerzina, kai kiti nepastebi mano grupės pasiekimų; 8) tikroji mano grupės vertė dažnai lieka nesuprasta; 9) nepasieksiu pasitenkinimo, kol mano grupė nebus deramai pripažinta. Ši skalė padeda įvertinti esminius teorijos teiginius, kad KN kyla iš įsitikinimo, kad grupės išskirtinumas nėra pakankamai įvertintas *kitų*, o tai skatina sumažėjęs asmeninės svarbos jausmo indėlis į tikėjimą grupės teisėtumu į privilegijas. Grupė, turinti KN bruožų, yra pažeidžiamesnė, todėl lengviau pasiduoda populistinei retorikai, išitraukia į sąmokslų teorijas, jos nariai linkę šališkai vertinti žiniasklaidą ar institucijų darbą, o tai dažnai atsiduria ir populistinės retorikos akiratyje. KN glaudžiai siejasi su moraline panika, todėl grupė ima keršyti už įsivaizduojamas provokacijas iš įsivaizduojamų priešų, o tai trukdo pastebėti realias grėsmes. Išankstinė nuomonė, priešiškus, emocinio reguliavimo trūkumai, kerštingumas ir kiti išbalansuojantys grupės dinamiką bruožai tampa tarpgrupinio priešiško ir konfliktų katalizatoriumi.⁶⁶

KN būdingas deviantinių veiksmų, kaip moralių ar pateisinamų, interpretavimas, ypač kai jie tarnauja vidiniams grupės interesams, palyginus su tais pačiais veiksmais, kurie neatitinka vidinių grupės interesų arba tarnauja išorės grupėms.⁶⁷ Tokių pavyzdžių dažnai galima pastebėti politinėje arenoje ir komunikacijoje, naudojamoje *dvigubų standartų* sąvokai: *mes* galime atlaidžiau vertinti savo palaikomos partijos nario korupcijos skandalą, tačiau *Facebook* komentaruose įžeidžiai ir hiperbolizuotai kalbėti apie *kitos* partijos nario analogišką atvejį.

Nors Golec de Zavala nagrinėja įvairius visuomenėje kylančius konfliktus, mane sudomino tyrimas nukreiptas į 2023 m. Lenkijos visuomenės reakciją pasirodžius Nyderlandų žurnalisto Ekke Overbeek knygai „Maxima culpa“, kurioje atskleidžiami faktais pagrįsti duomenys apie tai, kad Karolis Voityla,

⁶⁵ Erich Fromm, *The anatomy of human destructiveness*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1973, p. 204

⁶⁶ Zavala, 2-40

⁶⁷ Ibid, 92

dar prieš tapdamas popiežiumi Jonu Pauliumi II, žinojo apie pedofilijos ir seksualinės prievartos skandalus bažnyčioje bei, eidamas kardinolo pareigas, apsaugojo nusikaltimus padariusius kunigus. Visuomenėje tai sukėlė aršias diskusijas, kurias paaštrino artėjantys parlamento rinkimai. Konservatyvūs ekspertai, žiniasklaidos atstovai ėmė abejoti pateiktų įrodymų patikimumu bei autoriaus kompetencija, Varšuvoje piliečiai organizavo protestus prieš knygą, parlamentas priėmė rezoliuciją, kuria siekiama ginti gerą Jono Pauliaus II vardą. Knyga buvo suvokiama kaip ataka prieš Lenkiją ir lenkus, asmenišką įžeidimas bei grėsmė visai tautai ir jos reputacijai.⁶⁸ Golec de Zavala tyrimo metu nustatė, kad KN kartu su dešiniuoju autoritarizmu buvo stipriausi veiksniai, darantys įtaką įsitikinimui, kad knyga yra įžeidimas tautai, paremtas sąmokslų teorija. KN skatino suvokti kritiką popiežiui kaip nacionalinę grėsmę šalies tapatybei ir pasididžiavimo jausmo neliečiamumui, taip prisidedant prie gynybinių reakcijų skatinimo ir visuomenės poliarizacijos didinimo.⁶⁹

Apibendrinant KN galima apibūdinti kaip perdėtą požiūrį į grupės, kuriai priklauso individas, svarbą. Prasmė suteikiama buvimui grupės nariu kartu su normatyvu, koks elgesys, įsitikinimai ir požiūris yra pageidautini.⁷⁰

1.3.2. Bendruomeniškas kolektyvinis narcisizmas

Golec de Zavala teorinė prieiga labiau orientuota į grupės galios, teisumo jausmą, dominavimo ir savęs pervertinimą. Pati skalė suformuota iš individualaus narcisizmo klausimynų gairių, todėl prarandamas bendruomeniškumo pozityvusis aspektas. Žemiau pristatomas Golec de Zavala naudojamos skalės praplėtimas, kurį Magdalena Žemojtel-Piotrowska su kolegomis pritaikė tirdami bendruomenišką kolektyvinį narcisizmą (šiam skyriuje BKN).

Žemojtel-Piotrowska skalę papildė naujais teiginiais, kurie pabrėžia moralę, pagalbą ir indėlį į visuotinę gerovę: 1) mano grupė visada kovoja už vargšus ir engiamuosius; 2) mažai kitų grupių yra tokios moralės kaip maniškė; 3) mano grupė pasaulį pavers geresne vieta; 4) mano grupės nariai yra geranoriškiausi žmonės, kuriuos pažįstu; 5) ateityje mano grupė bus gerai žinoma dėl gerų darbų; 6) pykstu, kai kiti nepripažįsta, kiek daug mano grupė daro pasaulio gerovei; 7) mano grupė sugebės išspręsti opiausias globalias problemas (kaip antai badas, skurdas); 8) mano grupė nepaprastai draugiška kitoms grupėms; 9) mano grupė daro teigiamą poveikį tarptautiniams santykiams.

Taigi, ši skalė praplečia tyrėjo suvokimą apie grupės narių moralinį pranašumą, altruizmo jausmą, indėlį į bendruomenę ir visuomenę.⁷¹

---

⁶⁸ Ibid, 224

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Ibid, 48

⁷¹ Žemojtel-Piotrowska, M., Piotrowski, J., Sedikides, C., Sawicki, A., Czarna, A. Z., Fatfouta, R., & Baran, T. (2021). *Communal collective narcissism. Journal of personality*, 89(5), 1062–1080. <https://doi.org/10.1111/jopy.12636>

Apibendrinant galima teigti, kad Žemojtel-Piotrowska prieiga leidžia suvokti, kaip grupės nariai tapatinasi su savo grupe kaip moraliniu autoritetu. BKN linkę save matyti kaip ypatingai gerus, aukštos moralės, pakančius ir užjaučiančius, nors tai nebūtinai atitinka realybę. Būtent dėl šių bruožų grupė jaučia nusipelniusi visuomenėje ypatingo dėmesio ir išsiveidusi, jei kitos grupės nepripažįsta jos narių indėlio. Grupės nariai linkę pabrėžti tokias savo asmenines savybes kaip draugiškumą, dosnumą, nuoširdumą, o puolimas (pagrįstas ir ne), kylantis iš *kitų*, tampa grėsme moraliniam įvaizdžiui.⁷² BKN sunkiau toleruoja kitų grupių kritiką, laiko nuoskaudas, kurios pasireiškia išankstiniais nusistatymais prieš kitus. Nors iš pirmo žvilgsnio tokios grupės savybės kaip aukšta moralė, draugiškumas, solidarumas, skamba teigiamai, tačiau BKN atveju, kai susiduriama su išorės grėsmėmis, moraline panika, tai įgauna neigiamų bruožų ir papildo visuomenės poliarizaciją.

Teorinė prieiga remiasi Durkheimio, Cohen ir Golec de Zavala teorijomis, analizuojančiomis religijos, bendruomenių dinamikos ir kolektyvinio narcisizmo aspektus. Durkheimas pabrėžia religijos svarbą bendruomenės moralinei tvarkai ir solidarumui, ritualų vaidmenį stiprinant kolektyvinę sąmonę bei išlaikant socialinius ryšius net sekuliarėjančioje visuomenėje. Cohen moralinės panikos teorija parodo, kaip bendruomenės, patyrusios tapatybės grėsmę, reaguoja per *atpirkimo ožių* konstravimą, kas sukelia socialines įtampas ir grupių konfliktus. Golec de Zavala kolektyvinio narcisizmo teorija nagrinėja grupių polinkį pervertinti savo reikšmę ir reaguoti į kritiką su padidintu jautrumu bei priešišku, stiprinant poliarizaciją ir gynybinius mechanizmus.

Šios teorijos tiesiogiai prisidėjo prie tyrimo metodologijos ir duomenų analizės. Durkheimio teorija pritaikyta kuriant interviu klausimynus suprasti, kaip bendruomenė suvokia sakralumo ir profaniškumo skirtį. Coheno moralinės panikos teorija padėjo struktūruoti klausimus apie moralines grėsmes ir *atpirkimo ožių* konstravimą, o Golec de Zavala kolektyvinio narcisizmo teorija leido identifikuoti grupių skirtumus ir atskleisti narcisistinius bruožus bei jų poveikį reakcijoms į krizę.

Analizuojant surinktus duomenis, teorinės perspektyvos buvo taikomos struktūruojant pagrindines temas. Durkheimio ritualų ir solidarumo samprata padėjo vertinti bendruomenės socialinių ryšių pokyčius po moralinio sukrėtimo. Coheno moralinės panikos teorija padėjo identifikuoti moralinės panikos požymius, įvardyti grėsmes ir įvertinti jų poveikį bendruomenės naratyvams. Golec de Zavala kolektyvinio narcisizmo teorija taikyta ne tik analizuojant bendruomenės jautrumą kritikoms, bet ir polinkį stiprinti grupės vidinę tapatybę, skirtą nuo *kitų* ir reakcijas į išorines grėsmes. Šios teorinės perspektyvos leido ne tik išanalizuoti duomenis, bet ir užtikrinti, kad tyrimo tikslas – ištirti naratyvus, kurie kyla bendruomenėje po seksualinio piktnaudžiavimo skandalo – būtų pasiektas.

---

⁷² Ibid.

2. Metodologija

Savo tyrimu siekiu išsiaiškinti, kokie naratyvai kyla po seksualinio piktnaudžiavimo bažnyčioje atskleidimo bendruomenėje. Tyrimui pasirinkau Degaičių kaimo bendruomenę,⁷³ o tai lėmė kelios priežastys: a) 2023 m. vasarą žiniasklaidoje buvo paviestas Degaičių kunigo seksualinio pobūdžio nusikaltimas; b) nusikaltimas siejamas su disponavimu medžiaga su vaikų pornografija – tai reiškia, kad bendruomenėje, kiek žinoma, nėra tiesiogiai nukentėjusių aukų, tačiau tokio pobūdžio nusikaltimas verčia permąstyti moralinius klausimus; c) iš rastų viešojoje erdvėje domenų Degaičiai man sudarė įspūdį kaip glaudi, draugiška, aktyvi bendruomenė.

Suvokiu, kad mano tyrimo rezultatai bus unikalūs ir skirti tik Degaičiams dėl sąlygų, kurios nepasikartotų kitose vietovėse. Jaunas kaimo amžius leidžia visoms gyventojų kartoms būti vienoje vietoje, gyvi ankstyviausi prisiminimai, vos 30 metų skaičiuojanti bažnyčia ir glaudus bei aktyvus bendruomenės ryšys.

Tyrimo metodologija ir eiga

Tyrimą vykdžiau palankiomis birželio 29 – liepos 7 dienomis, nes tuo laikotarpiu vyko trys svarbios vietovei šventės: pasaulietinė (Tulpmedžio žydėjimo (kaimo) šventė), religinė (atleidai Degaičių bažnyčioje) ir valstybinė (Liepos 6-oji). Tam laikotarpiui apsistoja Telšiuose, kunigų seminarijos svečių namuose, ir kiekvieną dieną vykau į Degaičius. Suvokiau savo temos jautrumą, todėl man buvo svarbu organiškai įsiliesti į bendruomenę, mažinant skirtį tarp *aš* ir *jie*. Atvykau pagrindinės šventės dieną prieš tai užmezgusi kontaktus telefonu su seniūnu ir bendruomenės pirmininke. Jie mane įvedė į bendruomenę, supažindino su nariais, sodino prie stalų, tačiau ėmė kliudyti tai, kad seniūnas mane juokais pristatydavo kaip *snipe iš Vilniaus*. Turėjau pa(s)iaiškinti savo atvykimo priežastis, kurias pristaciau paprastai – kaip siekį geriau pažinti Degaičių bendruomenę (detaliau paaiškinau prieš pokalbį su konkrečiu informantu). Taip pirmąją dieną susidarė pradinis ryšių tinklas, kuris ir formavo mano interviu darbotvarkę – informantai buvo renkami sniego gniūžtės principu, rekomenduojant vieniems kitus. Kai kurie žmonės buvo rekomenduoti kaip *būtinai pakalbinti* bent kelis kartus, o tai leido man juos įsivertinti kaip turinčius tam tikrą autoritetą bendruomenės akyse. Šis *sniego gniūžtės* modelis atskleidžia ir tam tikrus trūkumus, nes kalbinti žmonės jau savaime yra aktyvūs ir veikiantys bendruomenėje, todėl nepasiekiau tos grupės žmonių, kurie nedalyvauja veiklose, jų kūrime ar aktyvesniame socialiniame gyvenime.

---

⁷³ Bendruomenę vadinu kaimo gyventojus bendrąja prasme. Degaičių kaimo bendruomenė toliau gali būti naudojamas ir kaip juridinis vienetas, bet tai bus pažymėta.

Tyrimas prasidėjo nuo klausimyno gairių sudarymo likus mėnesiui iki išvykimo⁷⁴. Buvo svarbu rasti tinkamą priėjimo prie man rūpimų klausimų raktą. Vykau su nuostata, kad žmonės gali nenorėti kalbėti seksualinių nusikaltimų bažnyčioje tema. Buvau išsikėlusį prielaidą, kad tie, kurie yra ištikimiausi bažnyčiai, bus sužeisti įvykių, nes tai liečia pamatinius vertybinius momentus. Todėl, formuodama klausimyną, išsiskyrčiau esminius blokus, kurie palaipsniui leido prieiti prie bažnyčios temos: bendruomenės tarpusavio ryšių, ryšio stiprumo, bendruomenės veiklą, santykio su bažnyčia. Buvau išsikėlusį sąlygą, kad apie kun. S. Grigo asmenį kalbėsiu tik tada, kai pats respondentas apie jį užsimins, o atlikti interviu parodė, jog ši tema yra pakankamai svarbi, kad patys gyventojai imtų kalbėti. Tuo metu dar neturėjau suformavusi galutinio savo tyrimo klausimo ir tikslo, todėl, turėdama abejonių, kur gali vesti mano tyrimas, papildomai teiravausi apie bažnyčios įvaizdį žiniasklaidoje, vertinimo, kaip bažnyčiai (ne)pavyksta tvarkytis su seksualinių nusikaltimų skandalais, kokią mato Degaičių bažnyčios ateitį ir kt. Šie klausimai leido papildomai įsivertinti asmens ryšį su bažnyčia, atverti naujas argumentacijas ir galiausiai pasirodė itin svarbūs galutiniam etape.

Viso surinkau 12 interviu, kuriuose atsispindi pagrindinės trys amžiaus grupės, santykio su Bažnyčia, kaip institucija (ne)buvimas, skirtingas santykis su tikėjimu, skirtingos lytys (3 vyrai, 9 moterys), persikėlę gyventi (ar dirbantys) ir gimę Degaičiuose.⁷⁵ Interviu vietą padiktuodavo patys pašnekovai: dažniausia tai būdavo jų gyvenamoji aplinka ar darbo vieta, tačiau kelis atlikau lauke. Būtent lauko pokalbiai kėlė papildomų iššūkių dėl šalutinių trukdžių. Savo tyrimo medžiagą buvimo metu nuolat pildžiau: atlikau lauko stebėjimus, surinkau vietos periodinę spaudą, dalyvavau renginiuose, fotografavau, rašiau dienoraštį, stebėjau bendruomenės susirinkimą.⁷⁶ Taip pat kelis kartus buvau pakviesta į privačius vakarėlius ir juose dalyvavau. Tai leido bendruomenę stebėti ne iš *paukščio skrydžio*, o patirti jos pulsą.⁷⁷ Nors šie duomenys tiesiogiai neatsispindės analizėje, kurioje pagrindinį dėmesį skirsiu interviu medžiagai, tačiau tai man, kaip tyrėjai, leido suvokti subtilius ryšius ir darė įtaką duomenų interpretacijai.

Prieš pokalbį informantai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, eiga, informuoti, kad jų pateikti pokalbiai bus transkribuoti, nuasmeninti. Mano tikslas ir atsakomybė – pirmiausia gerbti asmens duomenis, todėl prie darbo nebus pateikiamos išsamios transkripcijos, o tik pokalbius iliustruojančios ištraukos.⁷⁸ Vardai, amžius ir kitos detalės pakeisti, kad būtų sudėtingesnės sąlygos identifikuoti

---

⁷⁴ Klausimyno gairės pateikiamos priede Nr. 2

⁷⁵ Ketinau atlikti 14 pokalbių, tačiau dėl informantų sveikatos būklės aplinkybės pasikeitė.

⁷⁶ Nuotraukos, atliktos stebėjimų metu, pateikiamos priede Nr. 1

⁷⁷ Tuo pačiu atsiskleidžiamas ribotumas, nes negaliu įvertinti kokią poveikį žmonėms galėjo daryti mano buvimas ten, ar tai keitė jų elgesį, pokalbius, tad negaliu atmesti, kad toks poveikis buvo.

⁷⁸ Transkripcijų ištraukos pateikiamos priede Nr. 4

asmenį, tačiau anonimizuoti duomenys išlaiko sociokultūrinį asmenų kontekstą.⁷⁹ Svarbu pažymėti, kad duomenys, kuriuos informantai pateikia savo pačių žodžiais, įskaitant teiginius apie kun. Grigą, yra jų asmeninė interpretacija ir nuomonė. Šie teiginiai nėra mano atsakomybė, tačiau jie yra įtraukiami į tyrimą kaip dalis bendros duomenų analizės, atsižvelgiant į tyrimo kontekstą.

Duomenų atranka ir analizės metodas

Tyrimą sudarė 12 interviu, kurių trukmė nuo 14:50 iki 1:48:35. Keturis pokalbius transkribavau pati, likusius patikėjau profesionali, kuriai lengvai suprantama žemaičių tarmė (kai kurių žodžių reikšmės ji paaiškino skliaustuose). Transkribuojant nebuvo siekta tiksliai perteikti garso įrašų, todėl tarmiškas kalbėjimas (pavyzdžiui žodžių galūnių trumpinimas) pateikiamas bendrine, aiškiai suprantama kalba, išlaikant individualų kalbėjimo stilių. Taip siektą nuo tarmės dėmesį nukreipti į pokalbio turinį.

Patyriau ir nesklandumų, kurių labiausiai bijojau: praradau pokalbio su viena respondente įrašą, todėl pakartotinai kalbėjomės per nuotolį. Nors įrašą vėliau pavyko atkurti, įvertinusi, kad duomenys abiejuose interviu neprieštarauja vieni kitiems ir antrasis pokalbis pasirodė išsamesnis, analizei naudoju būtent jį.

Man svarbiausią tyrimo medžiagą sudarė atsakymai į klausimus apie tikėjimą-kunigą-instituciją, tačiau dažniausiai didesnė duomenų dalis buvo skirta pokalbiams apie santykį su bendruomene. Nors šie duomenys neatspindi analizėje, jie yra svarbūs man, kaip tyrėjai, suvokti Degaičių *socialinį audinį*.

Transkribuotiems interviu analizuoti naudoju programą LiGRE®, kurioje pagal pirmines vienuolika išskirtų kategorijų sudariau kodavimo *medį*. Toliau analizuojant duomenis, pasirodė svarbu naratyvus nagrinėti dviem skirtingomis grupėmis,⁸⁰ kuriose išskirtas kategorijas apjungiau į keturias, padedančias pasiekti tyrimo tikslą: **asmeninis tikėjimo apibūdinimas, santykis su kunigu, bažnyčios seksualinis piktnaudžiavimas, bažnyčios autoriteto erozija**. Žemiau pateikta (žr. lentelė Nr. 2) kaip buvo sisteminamos kategorijos.

---

⁷⁹ Informantų charakteristikos pateikiamos priede Nr. 3

⁸⁰ *Institucinės tikinčiosios ir post-sekuliarieji*. Sąvokos plačiau paaiškintos empirinės analizės dalyje.

	Pirminės kategorijos	Priskirti kodai	Kategorija analizėje
1.	<i>Kaip apibūdina savo santykį su tikėjimu?</i>	Tikintis-praktikuojantis; tikintis-nepraktikuojantis; praktikuojantis Degaičių bažnyčioje; praktikuojantis kitur; netikintis	Asmeninis tikėjimo apibūdinimas
2.	<i>Kaip apibūdinamas geras kunigas?</i>	Dvasingas; suburiantis; žmogiškas	Santykis su kunigu
3.	<i>Koks santykis su kun. Grigu?</i>	Konfliktuojantis; neutralus; artimas; pagarbus	
4.	<i>Kaip sužinojo apie kunigo nusikaltimus?</i>	Žiniasklaida (paskiriant kunigą); žiniasklaida (nušalinant kunigą); iš kitų žmonių/šaltinių	
5.	<i>Koks požiūris į bažnyčios seksualinį piktnaudžiavimą?</i>	Atlaidus; smerkiantis; abejojantis tiesa	Bažnyčios seksualinis piktnaudžiavimas
6.	<i>Kam priklauso priimti teisingumą dėl seksualinio nusikaltimo?</i>	Bažnyčios institucijai; valstybės institucijoms; Dievui	
7.	<i>Kaip pasireiškia bažnyčios autoriteto erozija?</i>	Skepticizmas dėl ateities; būtinybė transformuotis; materialistinė bažnyčia; kintantys tikinčiųjų įpročiai	Bažnyčios autoriteto erozija
8.	<i>Kaip formuojamas bažnyčios įvaizdis?</i>	Žiniasklaidos vaidmuo; bažnyčios reakcija; valstybės reakcija	
9.	<i>Kokios bažnyčios nori žmonės?</i>	Smagios ir įtraukiančios; dvasiškai pakylėjančios; tarpasmeninio ryšis su kunigu; skaidrios ir moralios	
10.	<i>Kokios bažnyčios nelankymo priežastys?</i>	Kodėl kiti nelanko; kodėl aš nelankau; kodėl jaunimas nelanko	
11.	<i>Kokia Degaičių bažnyčios ateitis?</i>	Sunyks; išliks	

Lentelė Nr. 2 Kategorijų sisteminimas nuo pirminių iki naudojamų analizėje

Autoetnografiniai pastebėjimai apie santykį su tema

Jaučiu pareigą atskleisti, kad mano santykis į Bažnyčią kaip instituciją (ne tikėjimą yra skeptiškas. Negaliu, o ir neprivalau išlaikyti visiško neutralumo šiai temai, tačiau keliu rizikas, kad neįsprendžius, pasąmoningai keldama klausimus, galėjau daryti tam tikrą spaudimą prieiti prie S. Grigo asmens. Kadangi kun. Grigas yra buvęs mano aštuntos klasės (2006-2007) lietuvių kalbos mokytojas, būtent jo atvejis galėjo turėti įtakos pasirenkant tirti šį incidentą ir atitinkamai konstruojant tyrimą. Keliu prielaidą, kad kaip tyrėja galimai pati ieškau kažkokių atsakymų, kurie paaiškintų mano tikrovę.

Analizės metu, vertindama interviu, viduje jaučiau didesnę palankumą tiems, kurie atsiliepė kritiškiau, jų argumentus priėmiau kaip svaresnius, tiksliau atskleidžiančius realybę. Vykau su tvirta prielaida, kad bažnyčios seksualinio nusikaltimo tema Degaičiuose yra epicentre ar bent arti jo, tačiau tai, kas svarbu man, pasirodė galbūt ne tiek pat svarbu gyventojams. Su kunigo asmeniu išgirdau daugiau istorijų/nuoskaudų/prisiminimų ne seksualinio nusikaltimo tema, o labiau pažinau kunigo, kaip konfliktiško bendruomenės nario, paveikslą. Atliekant analizę, visuomet sau kėliau tikslą, kad siekiama pažinti tai, ką dalyvis nori pasakyti, o ne tai, ką noriu išgirsti, tačiau Mildos Pivoriūtės disertacijoje atradau sau reikšmingą sociologo Mažvydo Karaliaus citatą:

*Man atrodo, kad tarp sociologų kartais yra daroma tokia prielaida, kad atliekant tyrimą tu turi būti kaip kokia muselė ant sienos, nematoma, tarsi tavo vaidmens tame nėra. Tai aš nesutinku su tuo ir manau, kad tai išvis yra neįmanoma. Fotografas turi fotoaparata, biologas turi mikroskopą, o sociologas turi savo socialinę biografiją, kuri yra jo tyrimo instrumentas. Ir arba tu tai įdarbini, arba tu to neįdarbini. Aš manau, kad to savo vaidmens neįdarbinimas, savo biografijos neigimas, yra trūkumas.*⁸¹

Ji gerai apibūdina sąlygas, kuriomis leidau sau dirbti.

---

⁸¹ 72 atspalviai. 2023. Tyrėjas Karalius: kultūristės yra stiprios asmenybės, nepaklūstančios visuomenės padiktuotam moters gyvenimo scenarijui. LRT. Internetinė nuoroda: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000302006/72-atspalviai-kulturistes-stiprios-asmenybes-nepaklustancios-visuomenes-padiktuotam-moters-gyvenimo-scenarijui> in. Milda Pivoriūtė, „Kaip atrasti save, tapti sėkmingu, finansiškai nepriklausomu ir patirti jaunystę? Lietuvos student amžiaus ketvirčio krizės patirtys. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2024 m., p. 104-105.

3. Empirinių duomenų analizė

Analizėje nagrinėju Degaičių gyventojų naratyvus, kurie veda per santykį su tikėjimu, ryši su kunigu, kaltės, bausmės ir teisingumo suvokimą bei bažnyčios kaitos galimybes ir/ar autoriteto eroziją. Degaičių gyventojus, atlikdama stebėjimus ir interviu analizę, išskyriau į dvi esmines grupes, kurių naratyvai sudarys šios darbo dalies struktūrą:

- ***Institucinės tikinčiosios***: sąvoka formuojama remiantis Durkheimo religinės bendruomenės supratimu, kurio pagrindiniai bruožai, pavyzdžiui, sakralumo ir profaniškumo atskyrimas, pastebimi šioje grupėje. Papildomai įvedamas *institucinis* tikėjimo lygmuo, pabrėžiantis lojalumą šios grupės narių priklausomybę konkrečiai bendruomenei – šiuo atveju Degaičių bažnyčiai. Šią grupę sudaro išskirtinai moterys, kurioms svarbus tradicijų laikymasis, kolektyviškumo puoselėjimas ir orientacija į bendruomeniškumą. Analizėje šiai grupei bus naudojamas trumpinys *tikinčiosios*.
- ***Post-sekuliarieji***: sąvoka skolinama iš Habermaso teorijos, kuri analizuoja religijos kaitos procesus šiuolaikinėje visuomenėje. Šiuo terminu grupė apibrėžiama kaip orientuota į dvasines, individualizuotas praktikas, kurioms nebūtinai institucinės priklausomybės aspektas. Vietoje „tikėjimo“ dažniau vartojama sąvoka „dvasingumas“, tačiau tai nereiškia, kad šios grupės nariai nėra religingi – tiesiog jiems nebūdingi tradiciniai reguliarumo ir disciplinos bruožai, kurie paprastai siejami su institucinėmis religijomis.

3.1. Atvejo kontekstas ir charakteristika

Degaičiai, nedidelė gyvenvietė Žemaitijoje, savo dabartinį veidą pradėjo formuoti tik po II pasaulinio karo. Sovietmečiu suintensyvėjo gyvenvietės plėtra: buvo įkurtas vištininkystės ūkis, pastatyta mokykla, darželis, *kultūrnamiš* ir apželdintas parkas, tačiau religinė veikla buvo ribojama. Nepaisant to, 1993 m. bendruomenės iniciatyva *kultūrnamiš* pradėtas paversti *Dievo namais*, kurie jau 1994 m. buvo įšventinti į koplyčią. Šios pastangos atskleidžia Degaičių bendruomenės gebėjimą susitelkti ir mobilizuotis, kai religijos tradicijos tampa prioritetu.

Tačiau demografiniai pokyčiai – kaimo senėjimas ir emigracija – susilpnino bendruomenei tarnaujančias funkcijas: uždaryta mokykla, paštas, *felčerinė*. Nepaisant to, į gyvenvietę sugrįžta buvę emigrantai, o vietos organizacijos, tokios kaip Degaičių kaimo bendruomenė (toliau DKB) ir Senjorų klubas, sugeba prisitaikyti prie pokyčių ir toliau stiprinti gyventojų tarpusavio ryšius. 2023 m. DKB veiklos buvo įvertintos *Metų galios* apdovanojimu LR prezidentūroje.

Bendruomenės nariai susiję tarpiais ryšiais, tačiau sąveikauja per skirtingas grupes, kurių kiekviena turi savo funkcijas – nuo jaunimo ir šeimų įtraukimo iki vyresniųjų užimtumo, tikėjimo tradicijų puoselėjimo ar sporto veiklų (žr. lentelėse Nr. 3-4). Tokiame lauke veikia ir bažnyčia, kurios dvasininko deviantinio elgesio reakcijas ir naratyvus aš tiriu.

Kun. S. Grigo istorija prasideda 2015 m., kai jis buvo perkeltas į Dūkšto parapiją, o 2018 m. DELFI.lt pasirodė straipsniai apie jo nederamą elgesį su vaikais ir konfliktus su bendruomene⁸². Tais pačiais metais jis buvo perkeltas į Degaičius⁸³, kur jo iniciatyva koplyčia įgijo bažnyčios statusą, atlikti remonto darbai. 2023 m. žiniasklaida pavišino naują informaciją apie kunigo veiksmus, įskaitant 2020 m. vykusį ikiteisminį tyrimą dėl vaikų pornografijos.⁸⁴ Bažnyčia buvo kritikuojama už neveiklumą,⁸⁵ reaguojant tik po žiniasklaidos dėmesio.⁸⁶ Pašalintas iš pareigų, 2024 m. Grigas gavo kanoninį įspėjimą,⁸⁷ o netrukus buvo paskirtas rezidentu Vilniuje.⁸⁸ Degaitiškiams kunigo istorija žiniasklaidoje primenama trimis etapais: prieš paskyrimą į Degaičius, tarnystės metu ir po pašalinimo.

---

⁸² Mindaugas Jackevičius, „Miestelyje užvirė tikras karas: dar nė vienas kunigas taip nesiėlgė“, DELFI.lt, 2018 m., žiūrėta 2024 m. gruodžio 5 d. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/miestelyje-uzvire-tikras-karas-dar-ne-vienas-kunigas-taip-nesielge-7783>

⁸³ Kristina Pocyūtė-Medutė, „Pokyčiai Dūkšto miestelyje: išsikrausto į skandalus klimpęs kunigas“, DELFI.lt, 2018 m., žiūrėta 2024 m. gruodžio 5 d., prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/pokyciai-duksto-miestelyje-issikrausto-i-skandalus-klimpes-kunigas-78410293>

⁸⁴ BNS, „Vilniaus arkivyskupijos kunigas Grigas atleistas iš pareigų dėl disponavimo pornografinio turinio medžiaga su vaikais“. LRT.lt, 2023 m., žiūrėta 2024 m. gruodžio 5 d., prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2048779/vilniaus-arkivyskupijos-kunigas-grigas-atleistas-is-pareigu-del-disponavimo-pornografinio-turinio-medziaga-su-vaikais>

⁸⁵ Domantė Platūkytė, „Pirmieji skundai – prieš 7 metus, bet tyrimą Bažnyčia pradėjo tik dabar: ar informacija apie kunigų nusikaltimus pasiekia hierarchus?“, LRT.lt, 2023 m., žiūrėta 2024 m. gruodžio 5 d., prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2049591/pirmieji-skundai-pries-7-metus-bet-tyrima-baznycia-pradejo-tik-dabar-ar-informacija-apie-kunigu-nusikaltimus-pasiekia-hierarchus>

⁸⁶ Justina Fafurova, „Apie tyrimą dėl Vilniaus kunigo paskelbta tik pradėjus domėtis „Vakaro žinioms“, Respublika.lt, 2023 m., žiūrėta 2024 m. gruodžio 5 d., prieiga per internetą: https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/kitos_lietuvos_zinios/apie-tyrima-del-vilniaus-kunigo-paskelbta-tik-pradejus-dometis-ziniasklaidai/

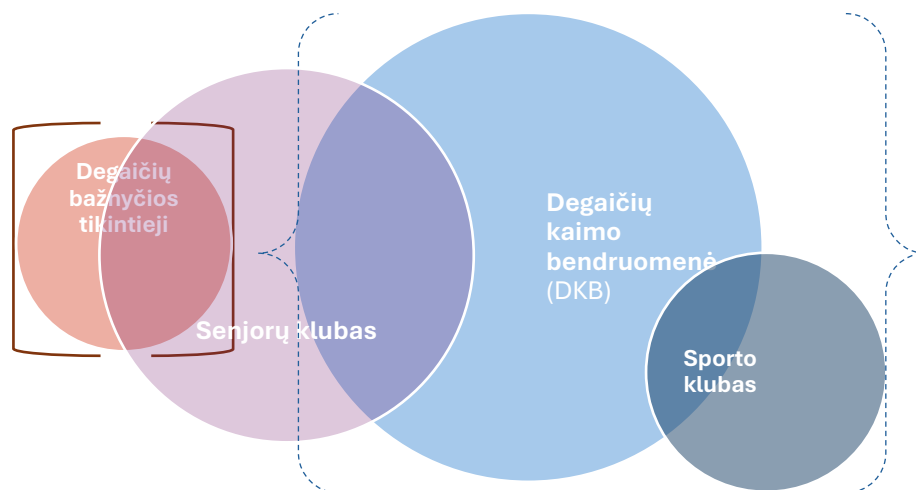
⁸⁷ Lrytas.lt, „Bažnyčia skyrė bausmes kunigams: vienam „už lytinius santykius su nepilnamečiu“ – 5 metų nušalinimas, kitam už pornografiją – įspėjimas“, Lrytas.lt, 2024 m., žiūrėta 2024 m. gruodžio 5 d., prieiga per internetą: <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2024/05/22/news/baznycia-skyre-bausmes-kunigams-vienam-uz-lytinius-santykius-su-nepilnameciu-5-metu-nusalinimas-kitam-uz-pornografija--31993376>

⁸⁸ BNS, „Dėl pornografijos baustas kunigas Grigas paskirtas Pal. Matulaičio parapijos rezidentu“, LRT.LT, 2024 m., žiūrėta 2024 m. gruodžio 5 d., prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2289399/del-pornografijos-baustas-kunigas-grigas-paskirtas-pal-matulaicio-parapijos-rezidentu>

Remiantis stebėjimais ir interviu, aktyvūs Degaičių gyventojai skirstomi į šias grupes:

[Institucinės tikinčiosios]

{ Post-sekuliarieji }

Lentelė Nr. 3 Degaičių grupių proporcingumas, tarpusavio sąveika ir priklausymas tikėjimui remiantis stebėjimų duomenimis

Grupė	Dominuoja:		Pagrindinės veiklos	Tikslas	Pastabos
	amžius	lytis			
Degaičių kaimo bendruomenė	30-40	Mot.	Renginiai, veiklos šeimoms, projektų įgyvendinimas	Kokybiškesnis gyvenimas, bendruomenės ryšių stiprinimas	Įtraukia visų grupių narius
Senjorų klubas	65-75	Mot.	Grupės renginiai, ekskursijos	Ryšio palaikymas, užimtumo didinimas, grupės interesų atstovavimas	Jaučia dėmesio stoką iš DKB
Degaičių bažnyčios tikintieji	70+	Mot.	Pamaldų lankymas, bažnyčios priežiūra	Tradicijų/tikėjimo puoselėjimas, bažnyčios išlaikymas	Nuosekliai mažėjanti bendruomenė
Sporto klubas	20-30	Vyr.	Sporto renginiai, treniruotės, varžybų organizavimas	Aktyvus laisvalaikis, sporto rezultatai	Veikia lokaliai: aikštynas, salė

Lentelė Nr. 4 Degaičiuose veikiančių grupių charakteristika

3.2. Institucinių tikinčiųjų naratyvai

3.2.1. Tikėjimo šaknys ir institucinis prierašumas: *atsiprašau, kai išklausysiu mišias, aš jums perskambinsiu*

Degaičių bažnyčios narės, kaip nurodė į devintą dešimtį įkopusi Ona⁸⁹, *tos dvidešimt, (kurios) įeiname dar sekmadieniais*, priklauso institucinių tikinčiųjų grupei, kuri išsiskiria stipriu ryšiu su tradicija, ritualų puoselėjimu ir aiškiai suvokiama sakralu-profaniška skirtimi, kaip ją apibrėžė Durkheimas. Šios grupės tikėjimo praktikos remiasi kolektyvinės tapatybės išlaikymu per ritualus ir bendruomeninį solidarumą. Pasak Mildos Ališauskienės, Lietuvos atveju katalikybė dažnai siejama su tautos formavimosi procesais ir pasipriešinimu sovietiniam režimui.⁹⁰ Šios grupės narės tiesiogiai išgyveno sovietmečio bažnyčios naikinimo politiką, todėl jų tikėjimo praktikos tapo ne tik religinių tradicijų, bet ir tautinės tapatybės išlaikymo forma. Sovietinės represijos prieš katalikybę dar labiau sustiprino jų įsipareigojimą saugoti tradicijas ir palaikyti bendruomeninį solidarumą.

Nors Degaičių tikinčiųjų grupė maža, ji iliustruoja bendrą Lietuvos situaciją: save Romos katalikams priskiria 74 % gyventojų⁹¹, tačiau aktyviai ją praktikuoja tik 7%⁹², kaip nurodo prof. dr. P. V. Subačius. Tačiau net ir ši grupė nėra vienalytė – šalia tradicinių religinių normų pastebimi individualizuoti tikėjimo suvokimai ir praktikavimo būdai. Analizuodama šios grupės tikėjimo dinamiką, pažvelgsiu, kaip tradicijos, ritualai ir sakralumo patirtys užtikrina šios bendruomenės tvarumą ir tikėjimo stabilumą net krizės akivaizdoje.

Tradicija yra kolektyvinės atminties dalis, per kurią perduodama socialinė tvarka, užtikrinamas stabilumas, bendruomenė apsaugoma nuo chaoso. Pasak senjorės Gražinos, *tikėjimas turi ateiti iš šeimos ir ten būti įskiepytas*. Ona prisimena iš mamos girdėtas ir išmoktas giesmes, lankymąsi bažnyčioje ir dvasininkų paramą sunkiais gyvenimo periodais. Šios patirtys ją paskatino perduoti tradicijas ir savo vaikams net ir vykdant šalyje ateizacijos politiką. Pensininkė Aldona savo ruožtu pabrėžia tradicijos perdavimą kaip pareigą: *Savo vaikams irgi katalikiškas privilegijas visas atlikau, o dabar (...) jų teisė apsispręsti*.

Tradicijų perdavimas vyksta per ritualą, kurių svarbiausias – mišios. Jos ir yra šios bendruomenės susitelkimo taškas. Ritualas ne tik padeda *išlikti grupėje*, bet ir palaikyti emocinį stabilumą. Janina,

⁸⁹ Čia ir toliau vardai pakeisti

⁹⁰ Milda Ališauskienė, *The Role of Religion in the Lives of the Last Soviet Generation in Lithuania*. In Occasional paper on religion in Eastern Europe, 2021, vol. 41, iss. 2, p. 16

⁹¹ 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo pagrindiniai rezultatai. Oficialiosios statistikos portalas, žiūrėta 2024 m. gruodžio 9 d, prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?eventId=288049>

⁹² Goda Kirkilaitė, *Autoritetingas istorikas pripažįsta: tikros katalikybės neliks, liks tik jos papročiai*. Alfa.lt, žiūrėta 2024 m. gruodžio 9 d, prieiga per internetą: <https://www.alfa.lt/aktualijos/kultura/autoritetingas-istorikas-pripazista-tikros-katalikybės-neliks-lik-tik-jos-papročiai/296680/>

būdama aktyvi visuomeninėse veiklose pensininkė, nurodo, kad mišiose lankosi kiekvieną sekmadienį, o jų praleidimą laiko *tragedija*: *Jaučiuosi kažkam iš aukščiau, kad aš (kažko) nepadariau*. Negalėjimas apsilankyti mišiose⁹³ sukelia frustraciją, praradimo jausmą, kurį Ona apibūdina: *aš kitaip negaliu*, tačiau atskleidžiamas ir lankstumas prisitaikyti prie situacijos: *Marijos radiją* ji įvardija kaip *antrą bažnyčią*, kuri suteikia bendrumo jausmą, nors jis nepatiriamas fiziškai būnant maldos namuose.

Remiantis A. Kišjuhas, per ritualines sąveikas, tokias kaip religinės pamaldos, sporto varžybos ar koncertai, žmonės patiria intensyvias emocijas, kurios sukuria *kolektyvinį užsidegimą* ir stiprina grupės solidarumą. Autorius teigia, kad bendruomenę *suriša* ne abstrakčios idėjos, o mikro-solidarumo momentai, kylantys per emociškai įkrautus susibūrimus.⁹⁴ Vadinamą *ekstazę* ar *išėjimo iš savęs* būseną nurodo Janina, pokalbio metu kviesdama mane atvykti į Žemaičių Kalvarijos atlaidus: *atvažiuokit ir pamatysit, kur jūs būsit... Devintam danguj — netikintys ten pradeda tikėti*.

Tačiau šios grupės nereikėtų vertinti kaip absoliučiai homogeniškos, dedamas skirtingas kirtis tikėjimo ritualų suvokime, būtinybei lankytis pamaldose. Gražina nurodo, kad nesilanko pamaldose kiekvieną sekmadienį, tačiau renkasi Degaičių bažnyčią: *stengiuosi palaikyti savo parapiją*. Aldonos įvardintos lankymosi priežastys skamba pragmatiškai, nors jose, kaip ir Gražinos, nurodoma, kad didžiausias svoris tenka bendruomeninių ryšių palaikymui per ritualą: *Aš sekmadieniais nebeturiu daugiau kur nueiti, (...) o į tą bažnyčią nueiti - savotiškai. Atsiprausi, susišukuoji, gražesnę jupele užsivelki* (juokiasi). Bažnyčia pirmiau suvokiama kaip bendruomenės ryšio palaikymo vieta, o tik tuomet – tikėjimo. Aldona atskleidžia individualizuoto tikėjimo bruožų: jai ne tiek svarbus prisirišimas prie bažnytinių ritualų, tikėjimo sąveikas ji generuoja savarankiškai, pati suteikdama reikšmes ir atskirdama sakralu-profaniška vertes, tačiau per dalyvavimą ritualuose ji lieka bendruomenės nare.

Aš noriu – tikiu į tą Dievą, noriu – atsiprašau, į vėlnią tikiu, į vandenį tikiu, noriu – qžuolą apkabinu. Pavyzdžiui, aš mėgstu medį apkabinti ir pašnekinti jį, paprašau, kad TU MAN DUOK SVEIKATOS, nes KOKS TU SENAS, KOKS TU TVIRTAS, tai PASKOLINK IR MAN GALIMYBĖS

Aldona

---

⁹³ Ne visada yra galimybė apsilankyti dėl ligos; vyksta tik sekmadieniais; karantino metu ribojamas pamaldų lankymas ir kt.

⁹⁴ Aleksej Kišjuhas, *What Holds Society Together? Emotions, Social Ties, and Group Solidarity in Leisure Interaction Rituals*. *Leisure Studies*, 2023, 43 (3): 363–77. doi:10.1080/02614367.2023.2183979.

Nors institucinės tikinčiosios neišlaiko homogeniškumo, tačiau tvirtas bendruomeninių ryšių tinklas didina solidarumo jausmą. Bažnyčia per ritualus tapo šios grupės *jungtuku*, o, prisiimdama tradicijų saugotojos vaidmenį, *Pročkelė*⁹⁵ suvokiama bendruomenės *klijais*. Pasakojimuose minėta, kad Dievo suvokimas ir jo buvimo *jautimas* intensyvėja patyrus krizinius gyvenimo laikotarpius, todėl tikėjimas yra suvokiamas kaip stiprybės šaltinis.

3.2.2. Ryšys su kunigu: *visi kunigai man geri*

Tyrimo metu atsitiktinai seminarijoje pusryčiavau su tarnystę pasirinkusiu jaunu seminaristu. Pasidomėjusi jo pasirinkimo motyvu, sužinau, kad dilema kilo dėl šeimos kūrimo ir tarnystės. Perfrazuojant jo atsakymą: *Pagalvojau, kiek pažįstu gerų šeimos vyrų ir kiek gerų kunigų. Gerų kunigų – daugiau, todėl pasirinkau tarnystę. Kas yra geras kunigas? Dvasininkijos kongregacijos instrukcijoje* nurodoma, kad kunigas turi ne tik tarnauti bendruomenei, bet ir būti jos palaikomas. Tam reikalingas abipusis ryšys, pagrįstas organizavimo, administravimo gebėjimais bei tikėjimo ir meilės stiprinimu. Jis turi *kantriai austi bendrystę* ir būti moralės pavyzdžiu.⁹⁶ Tikintieji dažnai tapatinasi su vienu kunigu, todėl nuolatinė kaita gali silpninti parapijos stabilumą.⁹⁷

Norint suprasti institucinių tikinčiųjų santyki su kun. Grigu, svarbu įvertinti bendrąjį kunigų įvaizdį. Janina ir Aldona pabrėžė, kad *visi kunigai vienodai geri*, taip atskleidamos kunigo autoritetą, kuris peržengia žmogiškųjų ydų ribas. Vėliau Aldona priduria, kad *jie lygiai tokie pat žmonės*, kaip nuorodą apie kunigo galimybę klysti. Kunigo įvaizdis taip pat atsiskleidžia per prisiminimus apie sovietmetį. Janina minėjo *arogantiškus klebonus*, kurie reikalavo bučiuoti ranką pirmos Komunijos metu, o dabar kunigai yra *labai mandagūs*, Aldona – kad jie siekia būti *geresni* ir geba *išskaityti žmogų iš akių*. Nors informantės pabrėžė, jog *visi yra lygūs*, kunigo figūra išlaiko autoritetą parapijos narių atžvilgiu.

Degaičių bažnyčia buvo kuriama bendruomenės pastangomis, tačiau dažna kunigų kaita apsunkino techninių problemų sprendimą. Kun. Grigas asmeniškai ėmėsi iniciatyvos: suteikė koplyčiai bažnyčios juridinį statusą, nudažė bažnyčią, įvedė vandentiekį. Informantės akcentavo jo *didelius darbus*, kurie paliko materialinį ir dvasinį palikimą bendruomenei. Grigas taip pat inicijavo neįgaliųjų pensionato gyventojų patepimą žvelgdamas į tarnystės funkcijas plačiau, nei siekia parapijos ribos.

⁹⁵ *Pročkelė* – bažnyčios tvarkytoja. Sąmoningai pasirinkta neatskleisti ar (jei taip, tai kuri) tarp kalbintų informančių yra šis asmuo.

⁹⁶ Dvasininkijos Kongregacija, Kunigas, parapijos bendruomenės ganytojas ir vadovas. Instrukcija. In. „Bažnyčios žinios“ 2002: Nr. 21 (165), p. 2–8; Nr. 22(166), p. 2–11.

⁹⁷ *Ibid.*

Dalis kun. Grigo tarnystės laiko vyko karantino metu. Ona pamena, kai kunigas vedė pamaldas vos porai žmonių ir toks jo žingsnis suvokiamas kaip atsidavimo Dievui ir bendruomenei išraiška: *Jis tiek meldėsi, atrodė, kad mes būtume pilna bažnyčia. Aš paskui klausiu: KUNIGĖLI, NA, AR NEGALIMA PRALEISTI?, o jis: JOKIU BŪDU, JUK DIDYSIS PENKTADIENIS, KAIP YRA, TAIP VISKAS TURI BŪTI, IR NESVARBU, YRA ŽMONIŲ AR NĖRA. Suprantu, kad draudžiama yra..*

Svarbi pamaldų dalis priklauso chorui ir vargonų muzikai, tačiau Degaičių bažnyčioje, esant kun. Grigui, dėl galimai vykusių konfliktų šios ritualinės dalies neliko.⁹⁸ Informantės neakcentavo to kaip trūkumo – anaipol, Janina, Gražina, Ona išskyrė *labai gražų kunigo balsą, praplečiant apie labai gražiai, neskubant aukojamas mišias, kurios patiko visiems žmonėms*. Kunigas, eliminavus patarnautojus ir chorą, tapo centrine ir vienintele mišių figūra. Pasikeitusį ritualą įvardija Ona:

Aš visą laiką ir žvakes sutvarkydavau, ir žvakes uždegdavau. Taures sudėsiu, nunešiu ant to stalelio, padėsiu. Rankeles pats nusiplaus, rankšluostėlį ant altoriaus padėsiu, vynas, vandenėlis...

Ona pokalbio metu ne kartą apibūdino, koks jai svarbus teisingas liturginis žodynas (tiksliai atliekamo ritualo ir liturgijos būtinumą įvardijo ir Scruton), tačiau kunigas, atsižvelgdamas į susirinkusių pamaldose lytį, pakeitė kreipimąsi mišiose nuo *melskitės, broliai ir sesės* prie *melskitės sesės*, kuri Ona įvertino kaip atidą tikinčiosioms. Tikinčiųjų jautrumą ritualo pokyčiams įrodo pokyčio pastabumas, tačiau Grigo žingsniai įvertinami teigiamai kaip atsidavimas, dėmesingumas, kuris vertas pagarbos ir išlaiko autoritetą.

Ir kad ir tiek tebūsime, kad ir vienas tebūsi, kai tą Komuniją turės dalinti, tai aš jau palipsiu tais laipteliais, kad jis neliptų pas mane

Ona

Nors asmenines kunigo savybes, tokias kaip aktyvumą, dėmesingumą, iniciatyvumą, išryškina visos informantės, tačiau asmeniškai artimas buvo kunigo ir Onos santykis, kuris palaikomas iki šiol. *Tu esi man kaip mama, tu man lovelę pakloji, tu mane pavalgydini,*– kun. Grigo žodžiai Onos lūpomis nurodo, kad kunigo santykis į ją kaip sūnaus, tačiau, Onos vertinimu, kunigas jai nėra lygus sūnui: jis yra aukščiau, jo figūra autoritetinga, dominuojanti.

Kun. Grigo asmenybė ir veikla Degaičių bendruomenėje išryškina stiprų abipusį ryšį tarp kunigo ir tikinčiųjų. Jo iniciatyvumas, dėmesys tiek materialiniams, tiek dvasiniams parapijos poreikiams buvo ne tik vertinamas, bet ir idealizuojamas. Informantų pasakojimuose kunigas pateikiamas kaip

---

⁹⁸ Apie tai daugiau kalbėsiu post-sekuliarųjų grupės naratyvų dalyje.

išskirtinė figūra, pranokstanti bendruomenės lūkesčius, o jo autoritetas grindžiamas ne tik liturgine ar administracine veikla, bet ir nuoširdžiu dėmesiu parapijiečiams.

Šis ryšys gali būti interpretuojamas kaip kolektyvinio narcisizmo apraiška, kai bendruomenė stipriai tapatinasi su savo lyderiu ir per jį konstruoja savo unikalumą. Grigas tampa ne tik simboliniu vienybės ir solidarumo įsikūnijimu, bet ir bendruomenės tapatybės centru. Jo idealizacija net konfliktų ar ritualinių pokyčių kontekste rodo bendruomenės siekį išlaikyti stiprią vidinę vienybę, o tai dar labiau sustiprina kolektyvinį pasididžiavimą bei tikėjimą savo grupės išskirtinumu.

Svarbų vaidmenį bendruomenėje taip pat užima *Pročkelė*, kurią informantai vadina *mūsų deimantu*, *perlu* ir *šventu žmogumi*. Ji tapo ne tik bažnyčios, bet ir visos bendruomenės simboliu, vienijančiu religinių ir post-sekuliarių grupių narius, o jos žodis ir nuomonė apie kunigą Grigą daro įtaką ir kitų tikinčiųjų pasakojimams.

3.2.3. Bažnyčios seksualinis piktnaudžiavimas: *Dievo Avinėlis, atpirkimo ožiai ir Paskutinis teismas*

*Kas iš jūsų be nuodėmės, tegul pirmas sviedžia į ją akmenį*⁹⁹

Jn 8, 1-11

Jau minėjau, kad į Degaičius vykau su nuogastavimais, kad tikinčiųjų bendruomenė dėl temos jautrumo ir paliktų žaizdų apie kunigo deviantinį elgesį nebus linkusi su manimi kalbėti. Tikėjausi tylos, uždarumo ar net atviro priešiškumo. Tačiau radau ką kita – solidarumą, lojalumą ir, mano suvokimu, biblijinio mokymo įkvėptą neskubėjimą teisti, nuoširdų rūpestį bei meilę kitiems žmonėms, net tiems, kurie galėjo pasielgti netinkamai. Kelis mėnesius jaučiau vidinius prieštaravimus – ar šioje reakcijoje matomas atlaidumas yra tikras? Gal už jo slypi gynybinis mechanizmas, leidžiantis apsaugoti bendruomenės tapatybę ir autoritetą? Per bendruomenės kolektyvinio narcisizmo teoriją jau galiu atsakyti į šiuos klausimus.

Kaip rašiau aukščiau išdėstytoje dalyje, kun. Grigo autoritetas labiausiai pasireiškia per jo indėlį į fizinę bažnyčios gerovę – tai buvo pabrėžiama net ir kalbant apie deviantinį jo elgesį. Hiperbolizuodama galėčiau pasitelkti kalbant apie politikus naudojamą *whataboutismo* klišę *nors vagia, bet daro*, tačiau šiuo atveju tikinčiosios neprisileidžia minties apie deviantinio kunigo elgesio pagrįstumą. Gražina, vienintelė iš tikinčiųjų, vengė kalbėti šia tema, tačiau paklausta, kodėl kun. Grigo nebėra Degaičiuose, atsakė, kad *jis ne savo noru, jį pakeitė, iškėlė – buvo gavęs bausmę*, tuo

⁹⁹ *Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas*. – Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 1998.

atskleisdama, mano galva, svarbią poziciją, kai kunigas matomas labiau kaip pasyvi, pasekmes patyrusi auka, bet ne nusikaltimo iniciatorius. Kirtis dedamas baudimui, o ne nusikaltimui, jo esmei ir moraliniam to įvertinimui. Kitos tikinčiosios nebijojo įvardyti deviantinio elgesio pobūdžio, tačiau pridedami aplinkybių papildiniai bei *mes nieko iš tiesų nežinome* nusikaltimo nebeįvardija kaip fakto ir atskleidžia moralinės panikos aplinkoje išryškėjusius du *atpirkimo ožius*:

- **Žiniasklaidai** būdingas sensacingumas, ji nėra suvokiama kaip objektyvi. Žiniasklaidai svarbiau pats skandalas, tačiau ne jo aplinkybės. Ji neprisiima atsakomybės, jei vėliau paaiškėja, kad žmogus yra nekaltas – ji jo nebeišteisins. Žiniasklaida įvardijama kaip galingas įrankis ir čia atsiskleidžia jos pavojus.
- **Konspiracija**, arba *kalta aplinka*. Minimoms neįvardijamos išorės jėgos, kurios, siekdamos keršto, remiasi asmeniškumais kunigui, todėl galėjo jį *pakišti* įkeldamos medžiagą į kompiuterį, atsiunčiant į *Facebooką*. Šios konspiracinės galimybės kyla iš kunigo autoriteto ir artimo ryšio su *Pročkele*, o pastarosios pasakojimas paremtas kun. Grigo citatomis atspindimi ir kitų tikinčiųjų žodžiuose.

Žiniasklaidos ir konspiracijos naratyvų persipynimas bendruomenę parodo ne tik kaip abejojančią faktų pagrįstumu, tačiau ir įtvirtinančią suvokimą, kad išorės jėgos sąmoningai siekia pakenkti kunigui. Šie *atpirkimo ožių* naratyvai perkelia atsakomybę nuo kunigo ir leidžia bendruomenei sukurti Grigo, kaip simbolinio *Dievo avinėlio*, įvaizdį. Tikinčiosios ne tik perkelia dėmesį jo veiksams į jo, kaip aukos, simbolį ir kančią, tačiau jos kenčia kartu: kunigo *išvaymas* yra kupinas nuoskaudų ir emocijų. Per rengtas kunigo išleistuves ir įvardintas netekties emocijas tikinčiosios perima dalį kančios, kuri sutvirtina jų solidarumą. *Dievo avinėlio* įvaizdis (ypač *atpirkimo ožių* fone), atlieka bendruomeninio kolektyvinio narcisizmo funkciją, nes leidžia (iš)saugoti grupės identitetą moralinės panikos ir išorės grėsmių laiku.

Nu, ką... vieni smerkė, kiti sako NEŽINOSI, KAS DABAR XXI AMŽIUS, nežinosi, kas čia kaip buvo ir kaip čia kas įrodyta, įrodys. Kaip ten, gal specialiai jam pakišo ten tą kažkokį, porno filmą? Atsiuntė į tą Feisbuką ir jis pažiūrėjo? Kas čia dabar ką žino. Dabar gali kaltą už vištą nuteist daugiau, už mašinos pavogimą visai išteisinti. Čia nieko nesuprasi dabar, kas yra. Dabar žiniasklaida labai galinga, aš galvoju taip: žmogų pasmerkti lengviausiai yra, o šiaip mes...pas mus bažnyčioj jis...mes nieko. Mes tik gerbėm jį. Jis ir dažė, pats tvarkė, jis sutvarkė čia ir dokumentus, kad būtų parapija, o ne koplyčia.

Janina

Jis buvo taip jau sutaręs su visais, kad visų trijų bažnyčių (dokumentus) perduos čia, Degaičiuose. Į maišelius susidėjęs visas knygas, visas dokumentacijas Ubiškių, į kitą Eigirdžius, į kitą Degaičius... ir mes susitarėme, kad reikia išleisti, reikia išvirti arbatos, reikia sudėti kunigėliui dar po kelis eurus, po kiek galim ir visi maloniai. Viena moterytė buvo beduodanti dvidešimt, bet sako: AI, KAD TAIP NUSIDĖJO, DEŠIMT TEDUOSIU, bet taip dvidešimt žadėjo.

Ona apie kunigo išleistuves

Dabar dirba jis Vilniuje, o kaip pasakyti... aš tų dalykų (skandalų) nenoriu komentuoti čia. Čia ne mums spręsti, nes yra kas sprendė tai, o mes kiek žinome... mums buvo labai gaila, apsiverkėme.

Gražina

Jei yra nusikaltimas (deviantinis elgesys), bausmė (kunigo išvarymas), svarbu sužinoti, kaip suvokiamas teisingumas ir kam jis pavaldus. Pastebimas tikinčiųjų išreikštas atsiribojimas nuo savęs kaip teisėjų - neprisileidžiama galimybei teisti kitą žmogų, vertinti jo elgesį. Teigiama, kad toks standartas taikomas vertinant ne tik Grigo, bet ir kitų elgesį. Tikinčiųjų naratyvas argumentuojamas Šventuoju Raštu, todėl pastebimas atsiribojimas nuo *žemiškųjų* institucijų, abejojama jų patikimumu nustatant teisingas bausmes. *Teismo, smerkimo* funkcijos priskiriamos Dievui (*Paskutiniajam teismui*), o tai įkūnijama per ritualą – maldą. Nors Janina ir vertina, kad Bažnyčia, kaip institucija, griežtai reaguoja į seksualinį kunigų piktnaudžiavimą, net jį smerkia, tačiau abejoja, ar tai daroma pagrįstai ir iki galo išsiaiškinus. Apie Dievo teismą pasisakė ir Aldona:

(atsidūsta) Kažkaip aš galvoju, kad vis dėlto jie yra Dievo tarnai. Jeigu jie daro griekus, tegul juos Dievas ir teisia. Aš neteisiu jų visai, pagalvoju: TOKS PAT ŽMOGUS, KAIP IR AŠ. Na kas, kad jo titulas KUNIGAS, DAKTARAS, mes žiūrime kitaip, iš aukštai, va, DAKTARĖLIS, KUGIGĖLIS, o dar anksčiau ir DIREKTORĖLIS mūsų toks geras ar koks PIRMININKĖLIS. Na, kažkaip buvo, juk jis – toks pats žmogus. O dabar pažiūrėkime Seime kas darosi, visi į savo pusę, į savo pusę, pyksta, kad TU DIDESNĮ LAPĄ ATSIPLĖŠEI, O KODĖL NE MAN? AŠ NORĖJAU. Na, lygiai taip pat, aš galvoju, ir su tais kunigais.

Aldona

Bažnyčios seksualinio piktnaudžiavimo atvejo kontekste Degaičių tikinčiosios išlaiko aiškią hierarchiją tarp profaniškojo ir sakraliojo teisingumo. Profaniškojo teisingumo vykdytojai – žiniasklaida ir Bažnyčia kaip institucija – laikomi nepatikimais, ribotais ir dažnai klaidingais, o tikrasis, absoliutus teismas yra *Dievo* prerogatyva. Šis suvokimas, pagrįstas Biblijos mokymu, leidžia bendruomenei apsaugoti savo tikėjimo pagrindus, nepaisant išorinių grėsmių ar kaltinimų kunigui.

Grigas, tapęs *Dievo Avinėlio* figūra, simbolizuoja bendruomenės kančios perėmimą ir jos solidarumo stiprinimą moralinės panikos akivaizdoje. Per ritualus ir maldas tikinčiosios ne tik stiprina sakralaus-profaniško atskyrimą, bet ir transformuoja teisingumo vykdymą iš pasaulietinės į sakralinę dimensiją. Tokiu būdu atsakomybės ir kaltės klausimai išsprendžiami ne šioje, bet amžinybės perspektyvoje, Paskutiniojo teismo kontekste, kurių rezultatų nesužinosime.

3.2.4. Bažnyčios autoriteto erozija? Erdvė pokyčiams ir *p(ra)rastas* jaunimas

Prieš tai pristačiau tikinčiųjų naratyvą kalbant apie kun. Grigo deviantinį elgesį. Man pakreipiant pokalbį nuo asmens prie bažnyčios institucijos ir jos vaidmens sprendžiant seksualinį piktnaudžiavimą, tikinčiosios mato erdvės pokyčiams. Ar pokyčių įvardijimas nėra netiesioginis institucijos trūkumų suvokimas?

Celibato naikinimas – beveik visuose pokalbiuose išryškėjusi bažnyčios pokyčio kryptis. Galimybė kunigui kurti šeimą siejama ne tik kaip būdas kovoti su seksualiniu piktnaudžiavimu, bet priimama kaip žmogiškoji duotybė, kurią iš kunigų atima bažnyčia. Prof. dr. P. Aleksandravičius kunigą pristato kaip *antžmogį*, paremtą mistinės galios, skelbiančiu neabejotiną tiesą. O celibato naikinimas per šeimos kūrimą, jos buitį kunigą iš sakralios zonos perkelia į profaniškąją. Celibatą, kaip priemonę, Aleksandravičius sieja su saugiu prieglobsčiu homofobiškose visuomenėse, kai asmuo, pasirinkdamas dvasininko kelią, išvengia nepatogių klausimų ir spaudimo iš aplinkos kurti šeimą. Tad kuo visuomenė liberalesnė, tuo, pasak profesoriaus, pastebimas ir didesnis kunigų trūkumas.

Na, jeigu sveikas žmogus, juk jeigu Dievas tą vyrą tokį sutvėrė, kad reikalinga ta Ieva jam ir jis mato tą Ievą tokią gražią prieš save, o AŠ NEGALIU JOS PALIESTI. Na, nežinau ar Dievui reikia tokios aukos, kad žmogus būtų nelaimingas visą gyvenimą? Na, tegul jis turi gražią šeimą, sakykim, galim uždėti kokį nors ribojimą, kad antrą kartą tegul neveda, nes vaikus turi, gyvenk su jais, augink, auklėk. Aš sakyčiau, kad tą celibatą nukabinti, išpažinti supaprastinti... nežinau. Gal tada pradėtų truputį eiti į tokį...

Vis dėlto celibato, kaip priemonės, naikinimas, kalbant apie (polinkį į) pedofiliją, yra klaidingai suvokiamas dėl to, kad žmonės vis dar linkę homoseksualumą ir pedofiliją laikyti tapačiais.¹⁰⁰ Nepaisant šio nesupratimo, tikintieji pastebi pokyčių langą bažnyčios reformacijai makro lygmeniu¹⁰¹ ir atskleidžia institucinę įtampą, kuri nematoma mikro lygmeniu.¹⁰² Įvardytos grėsmės iš aplinkos rodo stipresnį prierašumą ir solidarumą Degaičių tikinčiųjų bendruomenei, bet ne tokį stiprų su katalikais veikiančiais platesniame, pasauliniame kontekste.

Nors celibatas, kaip institucinės reformos kryptis, dominavo, Aldona mato poreikį ir ritualiniam pokyčiui, konkrečiai – individualios išpažinties naikinimą, paliekant tik bendrą *Mea culpa* mišių malda. Šis ritualinio pokyčio troškimas, nors ir retas, rodo, kad tikintieji iš dalies suvokia pokyčių būtinybę, ypač kai tai tiesiogiai susiję su jų asmenine patirtimi bažnyčioje.

Tikinčiosios mato visuomenės, ypač jaunimo, pokyčius. Kalbantis apie tai, kodėl mažėja dalyvaujančių mišiose, dėmesys nukreipiamas į (ydingą) jaunimą. Suvokiant tikinčiųjų santykį su Dievu, bažnyčia, tvirtai saugomus ir perduodamus ritualus bei savo dalyvavimą juose, moterys neiškelia bažnyčios pokyčio svarbos prisitaikant prie jaunimo poreikių. Anaiptol, bažnyčios prisitaikymas daugumai būtų suvokiamas kaip šventvagiškas, iškreipiantis nusistovėjusias normas. Jaunimas matomas kaip neišlaikantis dėmesio, negebantis kokybiškai bendrauti, pirmenybę teikiantis socialiniams tinklams ir technologiniam prierašumui.

Sutinkama, kad bažnyčia jaunimo akyse praranda reikšmę, tačiau akcentuojama aplinkos (technologijų, vertybių kaitos, net tėvų) kaltė, o ne institucijos sąstingis. Šis požiūris rodo, kad tikintieji labiau linkę kaltinti visuomenę, o ne pripažinti Bažnyčios, kaip institucijos, negebėjimą prisitaikyti prie šiuolaikinių iššūkių.

Tikinčiosios Degaičių bažnyčią suvokia kaip svarbią jų bendruomenės dalį, tačiau į jos ateitį žvelgia pesimistiškai. Senstanti bendruomenė ir kintantys jaunimo įpročiai, jų manymu, paliks bažnyčią be žmonių. Janina reikšmingai pastebi, kad bažnyčios neliks, kai nebeliks *Pročkelės*. Nepaisant vidinių prieštaravimų ir institucijos krizės, tikinčiosios išlieka ištikimos bažnyčiai. Jos, netiesiogiai

¹⁰⁰ Povilas Aleksandravičius, 2023. "Seksualiniai skandalai bažnyčioje. Kodėl?" LRT.lt., žiūrėta 2024 m. gruodžio 9 d, prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/2003390/povilas-aleksandravicius-seksualiniai-skandalai-baznycioje-kodel>

¹⁰¹ Turima mintyje bažnyčios institucija bendrąja prasme

¹⁰² Turima mintyje Grigo atvejį, kai vertinamas individualus asmuo, o ne sistema, kurioje jis yra.

suvokdamos pokių būtinybę, pripažįsta institucijos ribotumą ir pokių reikalingumą, tačiau tai nesilpnina jų tikėjimo ir ištikimybės institucijai bei bendruomenei.

3.3. Post-sekuliariųjų naratyvai

3.3.1. Tikėjimas: *Dievu netikiu, bet žinau, kad kažkas yra*

Pasak Scrutono, krikščionybė savyje talpina ir sekuliarių pradžią, kuris Apšvietos laikotarpiu suformavo šiuolaikinės visuomenės pamatus: teisės viršenybę, privačios nuosavybės teisę, monogaminę santuoką ir visuotinį švietimą. Šios vertybės sukūrė prielaidas individualiai laisvei, tačiau už emancipaciją mokama kaina – susvetimėjimas, abejonės ir vienatvė¹⁰³.

Post-sekuliarioje visuomenėje tikėjimas transformuojasi: tradicinės religijos formos užleidžia vietą individualizuotam dvasingumui. Tikėjimas tampa abstrakčiu, atsietu nuo ritualo ir netenka disciplinos. Siekiant įveikti vidinį susvetimėjimą, žmonės ieško bendruomenių arba atsigręžia į savirefleksiją. Kaip post-sekuliarieji Degaičių gyventojai apibrėžia santykį su tikėjimu? Kokios dvasingumo formos įgauna reikšmę?

Dauguma informantų, apibūdindami savo santykį su tikėjimu, remiasi šeimoje įgytomis ankstyvomis religinėmis patirtimis. Jie mini dalyvavimą religinėse apeigose, susijusiose su perėjimo ritualais, tokiomis kaip krikštas, Pirmoji Komunija ar Sutvirtinimo sakramentas. Vaikystės bažnyčia dažnai prisimenama kaip traukos centras, kur vykdavo šventės ir susitikimai. Tačiau suaugus ryšys su religine institucija ir tikėjimu silpsta. Šie sakramentai šiandien neskatina jų stipriau tikėti, tačiau tam tikra prasme sukuria atsakomybės prieš bažnyčią jausmą.

Nerijus, vienintelis save aiškiai netikinčiu įvardijęs vidutinio amžiaus valstybės tarnautojas, išsiskiria tuo, kad vaikystėje nebuvo krikštytas. Šią aplinkybę jis pateikia kaip priežastį, kodėl nesijaučia susaistytas jokiais religiniais įsipareigojimais, ir pabrėžia, kad apskritai nejaučia atsakomybės lankytis bažnyčioje. Šis požiūris yra priešingas kitų informantų patirtims, kur vaikystėje atlikti sakramentai dažnai siejami su tradicijų tęstinumu ir socialine atsakomybe.

Individualus tikėjimo praktikavimas skiriasi: post-sekuliarieji dažnai ieško savo *Bažnyčios* – erdvės, atitinkančios jų asmeninius poreikius. Pavyzdžiui, netrukus pensininke tapsianti Liucija pasakoja apie konkrečią patirtį, kurią ji apibūdina kaip ritualinį *atsivertimą*. Piligriminės kelionės metu ji atnaujina savo tikėjimą, pradėjo *aktyviau domėtis katalikiška literatūra ir sąžiningai lankytis mišiose kiekvieną*

---

¹⁰³ Roger Scruton, *Modernioji kultūra*. Iš anglų kalbos vertė Augminas Petronis. (Vilnius: Margi raštai, 2024), p. 94-196

sekmadienį. Vis dėlto šis intensyvus tikėjimo laikotarpis vėliau nuslopo, ir šiandien Liucija renkasi melstis namuose. Kita jos praktika, susijusi su dvasingumu, yra kelionės į vienuolyną – kelias dienas praleidžiant ramybėje ir vienumoje. Šios patirtys, pasak jos, padeda ne tik stiprinti ryšį su savimi, bet ir grįžti iš ten *lengvesnei*.

Kiti informantai taip pat akcentuoja individualizuotas praktikas: keli jų įvardija, kad renkasi vykti į mišias bažnyčioje, kurioje jaučiasi pakylėtai dėl choro atliekamos muzikos ir *geros auros*. Pastebima, kad ši praktika dažniau grindžiama emociniu pasitenkinimu, o ne tradiciniu religiniu lojalumu.

Religinei bendruomenei alternatyva tapo Degaičių kaimo bendruomenė, kuri kilo iš vietinių gyventojų noro vienytis, kurti patrauklią gyvenimo aplinką ir skatinti socialinį aktyvumą. Bendruomenė susitelkia ne tik į praktinius kaimo gerovės aspektus, bet ir į tarpusavio ryšius, kuriuos informantai apibūdina kaip svarbius bendro socialinio audinio formavimui, o tai tampa kompensacija Scruton įvardintai *susvetimėjimo ir vieatvės* mokamai kainai.

Ritualinėje praktikoje informantai nėra susisiekančių indų sistema – jų individualizuoti dvasingumo poreikiai neleidžia susitikti bendruose maldos namuose, tačiau jų santykiai, emocijos ir ryšiai vis tiek formuoja bendrą socialinį audinį. Bažnyčia, vienuolynai ir kitos sakralios erdvės tampa svarbios ne dėl jų institucinio statuso, bet kaip erdvės, kuriose galima patirti ramybę, pabuvimą su savimi ir prasmingą atitraukimą nuo profaniškos tikrovės.

3.3.2. Skaldantis ryšys su kunigu

Durkheimas teigė, kad religija yra visuomenės moralinis pagrindas, o kunigai įkūnija kolektyvinės sąmonės simbolius, palaikančius socialinę vienybę. Tai atsispindi katalikų tradicijoje per kreipinį *tėve*, kuris, kaip aiškina kun. V. Brilius portale *klauskkunigo.lt*, *pripažįsta dvasininkui švelnią, išmintingą, tėvišką valdžią ir rodantį sūnišką (dukterišką) paklusnumą ir meilę*. Tačiau post-sekuliarioje visuomenėje šis simbolinis autoritetas kinta: kunigo statusas grindžiamas ne tiek valdžia, kiek pasitikėjimu ir gebėjimu atliepti asmeninius poreikius.

Per kolektyvinio narcisizmo prizmę matyti, kaip bendruomenės moralinis tapatumas tampa pažeidžiamas, kai jos simboliai neatitinka lūkesčių. Degaitiškiai kuniguose labiau vertina asmenines savybes: *gebėjimą bendrauti, pagarbą žmogui*, nepriklausomai nuo jo amžiaus ar statuso. Šios savybės atspindi poreikį kunigui priskirti empatiją ir žmogiškumą, kuris peržengia formalų religinį autoritetą.

Jei kunigas tradiciškai suvokiamas kaip autoritetingas tėvas, tai pokalbiuose atskleidžiama lygiaverčio brolio pozicija. Septintą dešimtį pradedantis Rimas pažymi, kad *bažnyčia bus pilna, kai kunigas atvers savo pasaulietišką ir bendražmogišką pusę*. Viešajame sektoriuje dirbančios Neringa ir Inga, pabrėžia, kad kunigas turėtų ne tik dalyvauti bendruomenės gyvenime, bet ir inicijuoti nuoširdų bendravimą *rateliuose*.

Dvasingumo lygmuo taip pat tampa kertiniu aspektu, išskiriančiu kunigą iš profaniškojo pasaulio. Liucija pažymi, kad *žmonės jaučia, ar iš kunigo sklinda dvasia*, o tai traukia juos į bažnyčią. Rimas dalijasi patirtimi, kai norisi *su kunigu bendrauti, jo klausytis, būti šalia*. Tokias savybes Nerijus sieja su *pašaukimu*, todėl kunigu negali tapti bet kas.

Post-sekuliariųjų įvardijama kunigo figūra išryškina per lūkestį kylantį paradoksą: kunigas turi būti ir lygiavertis, ir dvasingai išskirtinis. Jis turėtų susieti profaniškąją ir sakraliąją dimensijas, atliepdamas tiek bendruomenės moralinius lūkesčius, tiek individualizuotą dvasingumą.

Kun. Grigo elgesys bendruomenėje buvo lydimas konfliktų, ypač tada, kai buvo jo iniciatyva *išardytas choras*¹⁰⁴, atsisakyta patarnautojų, o tai pakeitė bendruomenės narių ritualinius vaidmenis. Kunigas, Nerijaus žodžiais, suvokiamas kaip *skaldantis*, o ne *lipdantis bendruomenę*. Suvokiant, kad Grigas *aptarnavo* kelias bažnyčias, Degaičiams, informantų pastebėjimais, jis jautė didesnę prielankumą, kurį Nerijus kildina iš to, kad *čia žmonės turėjo mažiau ambicijų*, todėl nesipriešino jo *primetamai* struktūrai. Inga prisimena Grigo žodžius: *Mano kūnas ir siela yra Degaičiuose*. Dėl šių skirtumų Grigas nesuvokiamas kaip lygus visiems, jo veiksmai ir konfliktiškas elgesys kvestionavo ir moralinį autoritetą. Choro, kaip svarbios bendruomenei dalies, išardymas, atsispydėję daugelio informantų pasakojimuose. Iš pradžių analizėje neketinau tam skirti dėmesio, tačiau, suvokiant seksualinio patiknaudžiavimo pobūdį, atrodo, jog tai yra svarbu. Disponavimas pornografija nesudaro sąlygų bendruomenei susidurti su aukomis, jos tampa nematomos, menamos, pasakojimus apie nusikaltimus papildė detalės *iš lūpų į lūpas*, kurių pagrįsti nėra galimybės. Tačiau realūs konfliktai, svarbios bendruomenei dalies (choro, *auros*, ritualo) netekimas, kunigo auka paverčia pačią bendruomenę ir jos narius.

Zakristijonas (iki Grigo) buvo, tai anas išvirdavo visą laiką mums žirnių košės ir atnešdavo bliūdą, katilą tokį didžiausią. Buvo židiny, tai va ant to židinio padėdavo, kol vykdavo mišios, viskas ten šilta būdavo, ta žirnių košė. Ir po tų mišių būdavo pietūs, palikdavom kavos atsigerti... kas arbatos, tos žirnių košės, nu toks bendradarbiavimas. Ir paskui jau pasakė, kad parkelia naują kleboną (Grigą). Kad

---

¹⁰⁴ Choras buvo išardytas Eigirdžių bažnyčioje, kurią taip pat aptarnavo Grigas

reikia sutvarkyti. Nu ir puolėm, langus nuvalėm, viską išblizginom ten tam jau naujam klebonui. Parvažiavo tas naujas klebonas, aišku, matyt, gal žinai visokių tų kalbų buvo kaime, kas anų žino. Nu tai pirmas darabs (jo) buvo išardyti kleboniją, kad neturėtų kur giedoriai rinktis. [...] Tai pirmiausia išmetė, išardė grindis, išmetė tą židinį, vienu žodžiu, viskas. Tai mes ten toj (klebonijoje) ir repeticijas darydavom prieš Velykas, prieš Kalėdas ten visas. Vis tiek bažnyčioj šalta, nekūrenama ji. Ir išardė... bandėm prisiglaust paskui bendruomenės namuose, bet irgi ten papildomai reikia kūrenti, jau papildomos lėšos, tai ten kiek po mišių. Pradėjo konfliktuoti su vargonininke. Vargonininkė irgi mato, kad nereikalinga, nu tai va.

Inga apie choro išardymą

Jeigu, sakykime, prieš tai buvo toks, kad „ne, aš pats giedosiu, niekam čia nereikia“. Na, nereikia, žmonės ir... ten ypač skausmingai priėmė, kai tas pats kunigas dirbo ir Eigirdžiuose... ten buvo toks, kad net kelios mano kolegės giedodavo, tai jos buvo įpratusios, buvo jų tas choriukas, o čia „na, nereikia, čia aš pats“. Na, ir automatiškai... ne, tai ne. Kažką įskaudino, įsižeidė, bet... nereik, tai nereik.

Rimas

Bet koku atveju bažnyčiai yra reikalingas choras. Gal ne choras, bet kad kažkas grotų, vestų melodiją ir visa kita. Vis tiek norisi tos muzikos, to iškilmingumo, kad ir kaip klebonas gražiai ir gerai giedotų, ir vestų mišias, vis tiek norisi muzikos.

Neringa

Konfliktas dėl choro išardymo sukūrė pagrindą tolimesniam bendruomenės atšalimui, ypač pradėjus skliti informacijai apie Grigo seksualinius nusikaltimus. Nors ši informacija daugiausia buvo aptariama mažose grupėse, jos poveikis buvo akivaizdus: tėvai išreiškė nerimą dėl vaikų saugumo, kai kurie informantai įvardijo *pasišlykštėjimo* jausmą. Post-sekuliarieji, jau atitolę nuo bažnyčios, dar labiau atsiribojo nuo institucijos: *Per didžiąsias šventes nueidavau, bet po to kažkaip šalo ir atšalo. Grigo išleistuvės*, organizuotos dalies tikinčiųjų, dar labiau paaštrino susiskaldymą – post-sekuliarieji tai matė kaip nepateisinamą moralinį kompromisą, o jų atsisakymas dalyvauti atspindėjo platesnį nusivylimą institucijos sprendimais.

Kun. Grigo konfliktiško ir deviantinio elgesio paviešinimas pažeidė Degaičių bendruomenės moralinį tapatumą, kurį galima aiškinti kolektyvinio narcisizmo rėmuose. Kunigo veiksmai, tokie kaip choro išardymas ir ritualinių vaidmenų naikinimas, jau anksčiau kėlė nusivylimą, tačiau žiniasklaidos

paviešinti nusikaltimai dar labiau sustiprino šį jausmą patvirtindami, kad kunigas nesugeba atitikti bendruomenės moralinių lūkesčių. Tai paskatino formuotis naratyvams, kuriuose atsispindėjo moralinis nusivylimas, atsiribojimas ir kritika institucijai, taip pat susidarė sąlygos individualiems dvasiniams ritualams. Bendruomenės atsisakymas dalyvauti Grigo *išleistuvėse* tapo moraliniu riboženkliais, kuris aiškiai atskyrė post-sekuliariuosius nuo institucinių tikinčiųjų.

3.3.3. Bažnyčios seksualinis piktnaudžiavimas: *du kartus netyčia nebūna*

Bažnyčios seksualinis piktnaudžiavimas post-sekuliariųjų suvokiamas kaip amoralus elgesys, kuris nesiderina su diegiamomis dogmomis. Tiems, kurie save suvokia kaip labiau nutolusius nuo institucijos, išryškėję deviantinio elgesio faktai tampa papildoma argumentacija turimai Bažnyčios kritikai. Informantų retorikoje perduodamas emocinis krūvis sustiprina patirtus išgyvenimus: vartojami tokie žodžiai kaip *kelia pasišlykštėjimą, iškrypėlis, nelabai švarus žmogus, vilkintis sutaną*, pabrėžiama *grėsmė, vaikų patiriama baimė* eiti į bažnyčią. Tai atskleidžia Coheno moralinės panikos teoriją – stiprios emocijos sustiprina visuomenės reakciją į deviantinį elgesį ir formuoja kolektyvinį pasipiktinimą. Informantai dalijasi pasakojimais, kurie nepatvirtina jų pačių žodžių, *iš rajono eina kalbos*, dalijamasi nuogirdomis. Nerijus svarsto, kad viešai prieinama informacija yra *tik trupiniai* viso nusikaltimų paveikslo, nes *dažniausiai būna, kad patrauki už virvelės ir atsiveria neįsivaizduojama skrynia*, tačiau suvokia, kad taip rizikuoja *nuteisti nekaltą žmogų*. Nuogirdos, *pletkai* sukuria erdvę rasti moralinei panikai, kurios *atpirkimo ožiu* tampa tiek kunigas, tiek Bažnyčios institucija. Mažamečiui auginant Simas neslepia, kad nuo pat pradžių jam *nepatiko tas kunigas*, dirbanti mama Giedrė dalinasi, kad, nors kunigo elgesys *sukėlė pyktį*, tačiau kartu dėkoja Dievui, kad tokio žmogaus *nebėra* bendruomenėje. Tačiau kiti informantai – Rimas, Neringa – kunigo deviantinį elgesį vertina atsargiau, jiems svarbu patys faktai, todėl nepasikliauja nuogirdomis: *Jeigu šalia nebuvai, negali nieko nei tvirtinti, nei teigti, ar iš tikrųjų taip buvo. Matyt, buvo, jeigu jau iš bažnyčios* (atėjo informacija).

Kun. Grigo deviantinis elgesys bendruomenėje nėra priskiriamas lokaliai vienam asmeniui: kai kurie informantai mato Bažnyčios instituciją kaip bendrininkę. Informantai atkreipia dėmesį, kad bažnyčia sąmoningai *slopina viską, užslepia*, stengiasi pateisinti, taip siekdama apsaugoti savo įvaizdį, bei pasigenda griežtesnio institucijos atsako. Nerijus įtariai vertina, kad kun. Grigas po atleidimo nuo baudmės pagal laidavimą „Dėl pornografijos platinimo“ (2020 m.) dar kelerius metus dirbo su vaikais, tai *nieks* (Bažnyčia) *nieko jam nepasakė*.

Bažnyčia istorinę teisingumo vykdytojos funkciją sekuliarizacijos procese perkėlė valstybei. Moraliniai skandalai bažnyčioje formuoja konfliktus ir trintį tarp Bažnyčios ir valstybės, kai ir viešojoje erdvėje, ir politiniame lauke pastebimi pasikartojantys debatai dėl Bažnyčios-valstybės atskirumo pagrįstumo. Iš informantų pasisakymų galima pastebėti, kad jie Bažnyčios *neveikšnumą*

suvokia kaip kolektyvinio narcisizmo išraišką: Bažnyčia remiasi savo grupės ypatingumo suvokimu ir naudojami nebaudžiamumu. Dalis informantų pabrėžia principą *prieš įstatymą turi būti lygūs visi*, todėl teisingumo vykdymas kunigams turi būti priskirtas pasaulietiškam valstybiniam teismui, o Bažnyčios-valstybės santykiuose pasigendamas lygybės užtikrinimo. Bažnyčios teisinė sistema suvokiama kaip ydinga, ypač sprendimas prasižengusius kunigus perkelti į kitą parapiją, Simo žodžiais, *ištrėmimas, kuris nepadeda*. Skirtingų informantų požiūrį taikliai apibūdina ši citata:

Prieš įstatymą turėtų būti visi lygūs, nes tu padarai kažkokį nusikaltimą ir turi už jį atsakyti, nesvarbu, kas tu toks – ar prezidentas, ar karalius, ar kunigas, ar kažkoks kitoks asmuo. Juo labiau, kad tai yra susiję su vaikais, tai čia išvis yra nepateisinamas toks dalykas ir nesuprantu, kaip kunigų ratas leidžia tiesiog perkelti į kitą parapiją ir toliau jis dirba kaip niekur nieko. Jokių nuobaudų, jokių nieko... na, bent išvežtų į kažkokią terapiją, kad iširtų, kažkur uždarytų, palaikytų ir pagydytų, bandytų kažką daryt, o dabar visiškai nieko, tiesiog iškėlė į kitą parapiją ir toliau grėsmė yra visuomenei.

Giedrė

Nors kita dalis informantų suvokia teisingumo vykdymo funkciją priklausant Bažnyčiai, tačiau taip pat stebi nepakankamą jos reakciją. Suvokiama, kad bažnytinis teismas ir kanonų teisė apibrėžia teisingumo vykdymą, tam nebūtinai valstybės įsikišimas, tačiau Bažnyčia linkusi piktnaudžiauti savo teisėmis. Informantai siektų, kad Bažnyčia prasižengusi kunigą *nušalintų nuo visų pareigų, apribotų bendravimą su visuomene*, tačiau Nerijus atkreipia dėmesį, kad tam įtakos turi ir didelis žmogiškųjų resursų trūkumas, nes, pašalinus tokius kunigus, neliktų kam dirbti.

Informantų pozicija suponuoja nusivylimą institucija, kun. Grigo elgesys suvokiamas iliustratyviai visai Bažnyčiai. Kritišką vertinimą siečiau su nenoru taikstyti su esama padėtimi, o atribotą pamaldų lankymą vertinčiau kaip *protesto balsus*, kuriais išreiškiamas nepritikimas sistemai, todėl tradicinės Bažnyčios institucijos ir ritualų trūkumas užpildomas kitomis dvasingumo praktikomis bei pasaulietinės bendruomenės stiprinimu.

Va tie skandalai visokie. Kam eiti į bažnyčią, jeigu kunigai šitokius dalykus daro? Mes viską girdim per televiziją, visur, laikraščiai. Nesinori eit. Čia irgi buvo vienas kunigas, kuris paskendęs skandaluose. Nesinori eit, nesinori.

Liucija

Aš manau, kad žmogus, kuris užsiima nusikaltimais, neturėtų... Čia vėl pasaulietinėj teisėj, bažnytinėj galbūt ne. Neturėtų tiesiog dirbt to darbo, manau viskas. Tegul eina dirba kur nors kitur, vairuoja fūrą ir niekam netrukdo. Jeigu mokytojai bus pedofilai, jeigu gydytojai bus ten kokie dar pedo, neduok Dieve. Tiesiog tu esi pakankamai viešas žmogus, pradėkim nuo to. Įvaizdžio gadinimas, bet čia jų reikalas. Čia apie įvaizdį galvoja jie.

Nerijus

Na, tai natūralu, kad buvo pykčio, buvo to tokio pasišlykštėjimo gal sakykim, jeigu čia prie mūsų kaimo vaikų jis kažką ten darė ar lindo. Ką aš žinau? Džiaugėmės jaučiu, nes nesinorėtų kaime turėti tokį kunigą. Pavyzdžiui, ir mano vaikai auga, ir gal norės tais „klapčiukais“ ar kaip ten vadinasi pabūti ir tu realiai bijosi jį išleisti, ar ne? Ir šiaip toks pasitikėjimas... žinai, jis sumenkina tuos kunigus, sumenkina tą bažnyčią ir tu kitą kartą gal bijotum net jį išleisti, natūralu.

Ieva

Informantai įvertina, kad žiniasklaida turi didelę įtaką Bažnyčios seksualinio piktnaudžiavimo skandalų viešinime. Dalis apie kun. Grigo elgesį sužinojo jį perkeliančią Degaičius, Liucijai dėl to buvo liūdna ir tai atstūmė eiti į bažnyčią. Žiniasklaidą informantai suvokia kaip patikimą, o tai koreliuoja su pasakojimais tų, kurie dalinasi apie kunigo ir Bažnyčios elgesį mažesniuose rateliuose: žiniasklaida tapo jų vidinės informacijos patvirtintoja. Žiniasklaidoje pateikiama informacija vertinta kaip patikima, teisinga, tačiau Nerijus atkreipia dėmesį į sensacingumo paieškas per populiarumo vaikymąsi, sykiu orientuojantis į negatyvias naujienas, o tai taip pat prisideda prie neigiamo Bažnyčios įvaizdžio formavimo. Jei vertinu, kad Bažnyčia post-sekuliariųjų naratyvuose įgauna atpirkimo ožio vaidmenį, tai žiniasklaida yra priemonė per viešumą kovoti su kunigų daromais nusikaltimais. Bažnyčios dangstymo praktika yra gynybinė reakcija į aukštos moralės institucijos puolimą, o žiniasklaida užima skaidrintojos rolę ir tarnauja visuomenės interesui.

3.3.4. Materialistinė autoriteto erozija: *ponia, nevarykit Dievo iš bažnyčios su metaliniais pinigėliais*

Vienas iš liberalios visuomenės požymių yra galimybė laisvai rinktis, todėl toks standartas taikomas ir Bažnyčiai. Dažnai pokalbiuose išryškėja Bažnyčios tikėjimo prievartos motyvas. Iš vaikystės prisimenamas pasiruošimo Pirmajai Komunijai periodas siejosi su *švente*, tačiau šiandien matoma sugriežtėjusi tvarka: pasiruošimas trunka visus metus, privalomas lankymas bei tėvų dalyvavimas.

Informantų žodžiuose jaučiama tam tikra Bažnyčios desperacija, nes pasyvus *tikinčiųjų* lankomumas turi tiesioginės įtakos Bažnyčios biudžetui. Būtent materializmo siekis įvardijamas kaip pagrindinė Bažnyčios autoriteto erozijos priežastis. Pastebimas Bažnyčios susitelkimas į materializmą, Liucija tokį *egoizmą* kildina iš *kapitalistinės visuomenės*, kai dvasingumas naikinamas *kunigų-verslininkų*. Inga kunigą suvokia kaip *Bažnyčios/žmogaus/Dievo tarną*, todėl *rėmimasis į močiutės piniginę* yra Bažnyčios veidmainystė. Kitus informantus piktina jaučiamas *spaudimas aukoti, ypač laidotuvių metu*, Bažnyčia matoma kaip besinaudojanti žmonių pažeidžiamumą laikotarpiu, kuriame turėtų tapti ramsčiu susidūrusiam su sunkumais. Kritika materializmui išryškina post-sekuliariųjų suvokimą apie profaniška-sakralu skirtį. *Žemiškų gėrybių* siekimas skatina susitelkti į profanišką-daiktų pasaulį, taip atitolindamas dvasininkus nuo sakraliosios-dvasiškos dalies, todėl toks Bažnyčios diegiamų vertybių neatitikimas praktikoje suvokiamas kaip veidmainystė.

Materializmas ir vis paviešinami nauji Bažnyčios skandalai siejami su *sunkiai įveikiamu klanu*, kuris veikia sistemingai, globaliai ir suvokiamas kaip gerokai didesnio masto, nei skelbiama žiniasklaidoje. Kunigas suokiamas kaip *viešas asmuo*, todėl, kai elgesys neatitinka normos, *gadina įvaizdį*, Bažnyčia nepakankama jam skiria dėmesio.

Informantai vertina ir pasikeitusius visuomenės įpročius ir pasigenda Bažnyčios siekio reformuotis, prisitaikyti. Giedrė pastebi, kad *žmonės mažiau bendrauja, susitinka*, ypač iš patirties gyvenant didmiestyje. Tiek jaunimas, tiek suaugę gerokai daugiau laiko praleidžia socialiniuose tinkluose, bendrauja nuotoliu, o tai turi įtakos susvetimėjimui. Šiuo atveju gyvenimas kaime leidžia *išlaikyti ryšį su gamta, bendruomene*, mažiau koncentruotis į darbą ir dėmesį skirti bendruomenės, kuri tapo Bažnyčios alternatyva, kūrimui.

Gal mes šiaip kaip visuomenė stumiame tą bažnyčią dėl visokių kažkokių skandalų, nes yra visokių gi, turbūt žinote, ir tų pedofilijos skandalų ir tiesiog šiek tiek truputį atmuša, galvoju. Na, kodėl? Arba ypač, kai tuos pinigus reikia aukoti. Man pikčiausia, kada reikia aukoti laidotuvių metu arba vestuvių metu. Na, man kažkaip yra šiek tiek pikta dėl to, kad na, tu ateini ir vis tiek tu paaukoji tai bažnyčiai vestuvių dieną ar ten laidotuvių dieną. Vis tiek paaukoji kokį dvidešimt eurų dažniausiai, bet paaukoji ir po šimtą, ir po du šimtus eurų ir vis tiek dar praeina, ir dar pasirenka nuo tų žmonių. Kartais taip stovi ir nejaukiai jautiesi, nes kartais nepasiimi tų pinigų. Na, iš tikrųjų būna tokių situacijų ir šita situacija man labiausiai nepatinka iš bažnyčios pusės.

Ieva

O liūdna ateitis yra dėl to, kad sakykim, mūsų bažnyčia, bažnyčios tas pagrindinis tarnas, kuris, turėtų tarnauti ir bažnyčiai, ir žmogui, ir Dievui, neturėtų

remtis į tos močiutės piniginę, nes yra pagrindinis dalyks – materealinis. Ir ne iš vieno esu girdėjęs, kad ir tu, iš vyresnio amžiaus, kuris gaun mažą pensiją, kad sako nu negaliu eit kiekvieną sekmadienį, nes jau klebons nu čia ne iš mūsų, vienu žodžiu, kad nevarykit, ponias, Dievo iš bažnyčios su metaliniais pinigėliais. Tai va, tas yra skaudžiausia, sakykim, nes ta močiutė yr keturis savaitgalius, kad ir po tuos du euriukus, ane? Yra vertė tų dviejų eurų jai.

Inga

Pokalbių metu apie tai, kokia Bažnyčia galėtų sugrąžinti į instituciją, išryškėja *archaiškų pažiūrų atsisakymas* – Celibato naikinimas, teigiamai vertinamas moterų-kunigių vaidmuo, norima įtraukiančios, linksmos Bažnyčios, kuri būtų pripildyta dvasingumo, individualaus požiūrio į žmogų; siūloma keisti Pirmosios Komunijos ir kitų sakramentų priėmimo tvarką. Per tai išryškėja dabartinės Bažnyčios trūkumai: godumas, stagnacija, materialumas, dvasingumo stoka. Vertindama Degaičių bažnyčios ateitį, Neringa pastebi, kad stiprėjanti bendruomenė, *pramogos, prasmingos veiklos*, nelikus vyresniosios kartos, išstums bažnyčią. Nerijus išskiria, kad mažėjantis stojančių į seminariją kunigų skaičius neigiamai atsilieps ir Degaičiams, o jos uždarymas neišvengiamas, kiti abejoja ar *jaunimas rinksis tokią ateitį*, tačiau Simas bažnyčios ateitį mato *gražią*, o tam *tereikia gero kunigo*. Apibendrinant galima teigti, kad Bažnyčios autoriteto erozija atskleidžia platesnius socialinius ir kultūrinius procesus, kuriuos paaiškina Golec de Zavala kolektyvinio narcisizmo teorija. Bažnyčios pastangos išlaikyti įtaką per kontrolę ir materializmo akcentavimą suvokiamos kaip desperacija, neatitinkanti bendruomenės dvasinių lūkesčių. Šis neatitikimas skatina nusivylimą ir didina atotrūkį tarp institucijos ir post-sekuliariosios bendruomenės dalies. Materializmas Bažnyčią veda į profanišką dimensiją, transformuodamas ją iš sakralumo į socialinės kritikos objektą. Bažnyčios skandalai griauja pasitikėjimą ir dalyvauja kuriant moralinę paniką. Ši erozija atspindi ne tik Bažnyčios moralines klaidas, bet ir jos negebėjimą prisitaikyti prie šiuolaikinės visuomenės poreikių, kur bendruomenės ryšiai vis labiau stiprėja už Bažnyčios sienų.

Išvados

Šiame darbe buvo siekta atsakyti į klausimą, kokie naratyvai bendruomenėje kyla po seksualinio piktnaudžiavimo skandalo atskleidimo vietos bažnyčioje. Darbe analizuojant dvylika pusiau struktūruotų, kokybinių interviu su Degaičių gyventojais, atliekant vietovės kasdienybės ir švenčių stebėjimus bei remiantis kitais surinktais duomenimis, galima teigti, kad bendruomenės reakcija į deviantinį elgesį sukėlė moralinį sukrėtimą ir yra nevienalytė: reakcija atskleidžia skirtingus tikėjimo, dvasingumo bei santykio su institucija aspektus bei leidžia išskirti pagrindinius naratyvus. Šios reakcijos buvo analizuojamos per Durkheimio religijos aiškinimą ir sakralumo-profaniškumo skirties sampratą, Cohen moralinės panikos ir *atpirkimo ožių* kūrimo bei Golec de Zavala kolektyvinio narcisizmo teorijas. Interviu analizuoti per informantų santykį su tikėjimu, kaltės nustatymo ir teisingumo vykdymo atsakomybės suvokimą, požiūrį į Bažnyčios seksualinį piktnaudžiavimą ir institucijos autoriteto erozijos priežastis.

Empirinėje analizėje išryškėjo dviejų grupių - institucinių tikinčiųjų ir post-sekuliariųjų – naratyvai. Grupių apibrėžimui ir analizės struktūrai padėjo teorinis Durkheimio religinės bendruomenės supratimas bei Habermaso post-sekuliarumo konceptas. Tokį skirstymą galima grįsti ir empiriškai, kadangi interviu metu informantai patys pabrėždavo grupių skirstymą į *mes* ir *jie*, kas leido dar aiškiau identifikuoti grupių ribas ir tarpusavio sąveiką, charakterizuoti ir identifikuoti grupių savivoką per santykį su religija ir bendruomene.

Tyrimas parodė, kad institucinių tikinčiųjų naratyvai pagrįsti stipriu tradicijų ir ritualų puoselėjimu. Šiai grupei Bažnyčia yra ne tik tikėjimo šaltinis, bet ir bendruomenės ryšių centras. Kun. Grigo autoritetas ir veikla buvo vertinama pozityviai net po skandalo, o jo pašalinimas suvokiamas kaip praradimas, kuris sukėlė tokias netekčiai būdingas emocijas, kaip antai liūdesį. Tikinčiosios išlaiko sakralumo ir profaniškumo skirtį, teisimo funkcijas priskiria Dievui, o ne pasaulietinėms institucijoms, todėl dėmesys nuo asmens smerkimo nukreipiamas į atleidimą ir galimybės pasitaisyti suteikimą. Tai leido išlaikyti tikėjimo stabilumą ir solidarumą net krizės akivaizdoje. Tačiau stebimas ir paradoksas – teigiamas tikinčiųjų dėmesys skiriamas kunigo asmeniui, o Bažnyčia, kaip institucija, sulaukia kritikos ir reformų siūlymo. Šiuo atveju išryškėja subtilus Bažnyčios, kaip baudėjos, vaidmuo, nes institucinės tikinčiosios priima, kad Bažnyčia, pašalindama kunigą, nubaudė ne tik jį, bet ir jas.

Post-sekuliariųjų naratyvai atskleidžia kitokį požiūrį į tikėjimą ir instituciją. Šiai grupei būdingas individualizuotas dvasingumas, kuris dažnai atskiriamas nuo tradicinių religinių formų, disciplinos ir regularumo. Bažnyčios seksualinio piktnaudžiavimo skandalai šios grupės informantams tampa

papildomu argumentu kritikai, pasakojimuose dominuoja nusivylimas institucija. Kun. Grigo veiksmai ir paviešinti nusikaltimai dar labiau padidino atotrūkį tarp grupės ir Bažnyčios institucijos. Post-sekuliarieji dažnai akcentuoja Bažnyčios ydas: materializmą, nesugebėjimą atliepti ir matyti šiuolaikinio žmogaus poreikių bei veidmainystę dangstant seksualinius nusikaltimus. Grupė įžvelgia aktyvesnę Bažnyčios dalyvavimą sprendžiant seksualinio piktnaudžiavimo problemą: siūlo reformas bei tikisi didesnio valstybės teisinių institucijų įsikišimo.

Teorinėje dalyje aptarti Durkheimio, Cohen ir Golec de Zavala teoriniai modeliai leido sėkmingai struktūruoti tyrimą ir analizuoti duomenis. Tačiau empiriniai rezultatai atskleidė daugiau niuansų, kurie papildė teorinį lauką. Nors Cohen moralinės panikos teorija padėjo suvokti, kaip bendruomenėje susiformuoja *atpirkimo ožių* naratyvai, tačiau Degaičių tikinčiųjų atveju moralinė panika ne dastibilizuoja, o kaip tik tampa solidarumo stiprinimo šaltiniu. Golec de Zavala kolektyvinio narcisizmo teorija tik iš dalies paaiškino bendruomenės reakcijas, nes tikinčiųjų bendruomenėje jie pasireiškė tokiais bruožais, kaip tapatumo stiprinimas per kunigo autoritetą, kritikos iš išorės perkėlimas į *atpirkimo ožius*, o post-sekuliarieji labiau pabrėžė Bažnyčios moralinę kritiką ir atsiribojimą.

Apibendrinant galima teigti, kad kunigo deviantinis elgesys ir moralinis sukrėtimas išryškino Degaičių gyventojų vidines įtampas ir tuo pat metu atskleidė skirtingas grupių reakcijas į išorės grėsmes. Institucinės tikinčiosios sugebėjo išlaikyti solidarumą, o post-sekuliarieji stiprino individualizuotą dvasingumą, tačiau abiejų grupių naratyvai įžvelgia Bažnyčios, kaip institucijos, autoriteto krizę. Rezultatai atskleidžia ne tik lokalios vietovės ir konkretaus skandalo dinamiką, bet ir prisideda prie platesnės diskusijos apie religijos ir bendruomenės santykį šiuolaikinėje visuomenėje.

Akademiniam lauke šis darbas vertingas, nes atskleidžia, kaip moraliniai skandalai paveikia glaudžių bendruomenių socialinius ryšius ir pasitikėjimą Bažnyčia. Žiniasklaidoje ar per visuotinius surašymus pasirodantys statistiniai Bažnyčios ir priklausymo tikėjimui duomenys atskleidžia tik globalų suvokimą, tačiau neišskiria bendruomenių, kurias tiesiogiai paveikia skandalai.

Šiuo tyrimu galima numatyti ir ateities tyrimų kryptis. Šiame darbe tiriama reakcijos ir naratyvai, kurie jau nusistovėję praėjus metams po skandalo, tačiau tyrimai, analizuojantys bendruomenės skandalo įkarštyje, atskleistų intensyviausias reakcijas, vertinimus, kurie nebūtų paveikti konteksto ir atminties kismo įtakų. Tokių tyrimų rezultatai ne tik praturtina teorinį diskursą apie religiją ir moralinius, ypač seksualinius skandalus, bet ir gali pasitarnauti kaip įrankis Bažnyčiai, siekiant geriau suprasti bendruomenės bei kurti strategijas ir institucinius pokyčius, kurie padėtų atkurti pasitikėjimą ir prisitaikyti prie visuomenės lūkesčių.

Literatūros ir šaltinių sąrašas

Literatūra

- Ališauskienė, Milda. "The Role of Religion in the Lives of the Last Soviet Generation in Lithuania." *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 41, no. 2, 2021: 16.
- Adorno, Theodor. *Collected Writings in 20 Volumes* (Vols. 8–9). Berlin: Suhrkamp/Insel, 1997. Quoted in Agnieszka Golec de Zavala, *The Psychology of Collective Narcissism: Insights from Social Identity Theory*, 1st ed. London: Routledge, 2023, 3–4.
- Barker, Eileen. "Bažnyčia lauke, o Dievas viduje: religingumas ir (arba) dvasingumas?" In *Religija ir visuomenė: teorinės įžvalgos ir kasdienybės praktikos*, edited by Jolanta Kuznecovienė, 38. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Bellah, Robert N. *Religion in Human Evolution: From the Paleolithic to the Axial Age*. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2011.
- Berger, Peter L. *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*. Garden City, NY: Doubleday, 1967.
- Berger, Peter L. *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*. New York: Doubleday, 1990.
- Boehm, Christopher. *Moral Origins: The Evolution of Virtue, Altruism, and Shame*. New York: Basic Books, 2012.
- Cohen, Stanley. *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. London: MacGibbon and Kee, 1972.
- Davie, Grace. *Religion in Britain since 1945: Believing without Belonging*. Oxford: Blackwell, 1994.
- Dubec, S., C. Morin, and L. Atlani-Duault. "Press Coverage of Sexual Abuse by Members of the Catholic Church in France 2016–2020." *European Journal of Communication* 38, no. 4, 2023: 398–414.
- Durkheim, Émile. *Elementariosios religinio gyvenimo formos*. Translated by J. Karazijaitė and J. Ramunytė. Vilnius: Vaga, 1999.

- Durkheim, Émile. *Sociologijos metodo taisyklės*. Translated by J. Karazijaitė. Vilnius: Vaga, 2001.
- Durkheim, Émile. *The Division of Labour in Society*. New York: The Free Press, 1964.
- Erikson, Kai T. *Wayward Puritans: A Study in the Sociology of Deviance*. Pearson, 2005.
- Fromm, Erich. *The Anatomy of Human Destructiveness*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1973.
- Giddens, Anthony. *Durkheimas: Monografija*. Translated by Nida Norkūnienė. Vilnius: Vaga, 2001.
- Golec de Zavala, Agnieszka. *The Psychology of Collective Narcissism: Insights from Social Identity Theory*. 1st ed. London: Routledge, 2023.
- Guzik, Paulina. "An Unfinished Story of Conversion: Clerical Sexual Abuse in Poland." *Church, Communication and Culture* 5, no. 3, 2020: 417–455.
- Habermas, Jürgen. "Religion in the Public Sphere." Translated by Ciaran Cronin. *European Journal of Philosophy*, 2006: 5.
- Habermas, Jürgen. *Between Naturalism and Religion: Philosophical Essays*. Cambridge: Polity Press, 2008.
- Herman, Judith. *Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence – From Domestic Abuse to Political Terror*. New York: Basic Books, 1992.
- Keenan, Marie. *Child Sexual Abuse and the Catholic Church: Gender, Power, and Organizational Culture*. New York: Oxford Academic, 2011.
- Kuznecovienė, Jolanta, Milda Ališauskienė, Donatas Glodenis, and Ingo W. Schröder. *Religija Lietuvoje: Tarp Sekuliarizacijos ir (Ar) Kaitos*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2012.
- Kuznecovienė, Jolanta, Aušra Rutkienė, Milda Ališauskienė. *Religingumas ir/ar dvasingumas Lietuvoje: religijos sociologijos perspektyva*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo, švietimo centras, 2016.
- Lorenz, Konrad. *Studies in Animal and Human Behaviour*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1970.

Mancini, Christina, and Ryan T. Shields. "Notes on a (Sex Crime) Scandal: The Impact of Media Coverage of Sexual Abuse in the Catholic Church on Public Opinion." *Journal of Criminal Justice* 42, no. 2, 2014: 221–232.

McGuire, Meredith B. "Toward a Sociology of Spirituality: Individual Religion in Social/Historical Context." In *The Centrality of Religion in Social Life*, 223–227. Routledge, 2021.

Scruton, Roger. *Modernioji Kultūra*. Translated by Augminas Petronis. Vilnius: Margi Raštai, 2024.

Serisier, Tanya. "Sex Crimes and the Media." *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*, 2017.

Sipe, Richard A. W. *Sex, Priests, and Power: Anatomy of a Crisis*. New York: Psychology Press, 1995.

Woodhead, Linda. "Chapter Two. Real Religion and Fuzzy Spirituality? Taking Sides in the Sociology of Religion." In *Religions of Modernity*, Brill, 2010.

Żemojtel-Piotrowska, M., Piotrowski, J., Sedikides, C., Sawicki, A., Czarna, A. Z., Fatfouta, R., and Baran, T. "Communal Collective Narcissism." *Journal of Personality* 89, no. 5, 2021: 1062–1080. <https://doi.org/10.1111/jopy.12636>.

Šaltiniai

72 atspalviai. 2023. "Tyrejas Karalius: kultūristės yra stiprios asmenybės, nepaklūstančios visuomenės padiktuotam moters gyvenimo scenarijui." LRT. <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000302006/72-atspalviai-kulturistes-stiprios-asmenybes-nepaklustancios-visuomenes-padiktuotam-moters-gyvenimo-scenarijui>.

Aleksandravičius, Povilas. 2023. "Seksualiniai skandalai bažnyčioje. Kodėl?" LRT.lt. <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/2003390/povilas-aleksandravicius-seksualiniai-skandalai-baznycioje-kodel>.

BNS. 2023. "Bartoševičiui pareikšti įtarimai dėl 4 nepilnamečių prievartavimo jam esant Seimo nariu." LRT.lt. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1879515/bartoseviciui-pareiksti-itarimai-del-4-nepilnameciu-prievartavimo-jam-esant-seimo-nariu>.

BNS. 2023. "Vilniaus arkivyskupijos kunigas Grigas atleistas iš pareigų dėl disponavimo pornografinio turinio medžiaga su vaikais." LRT.lt. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2048779/vilniaus-arkivyskupijos-kunigas-grigas-atleistas-is-pareigu-del-disponavimo-pornografinio-turinio-medziaga-su-vaikais>.

BNS. 2024. "Dėl pornografijos baustas kunigas Grigas paskirtas Pal. Matulaičio parapijos rezidentu." LRT.lt. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2289399/del-pornografijos-baustas-kunigas-grigas-paskirtas-pal-matulaicio-parapijos-rezidentu>.

Dvasininkijos Kongregacija. 2002. "Kunigas, parapijos bendruomenės ganytojas ir vadovas." *Bažnyčios žinios* Nr. 21 (165), p. 2–8; Nr. 22(166), p. 2–11.

Fafurova, Justina. 2023. "Apie tyrimą dėl Vilniaus kunigo paskelbta tik pradėjus domėtis „Vakaro žinioms“." Respublika.lt. https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/kitos_lietuvos_zinios/apie-tyrima-del-vilniaus-kunigo-paskelbta-tik-pradejus-dometis-ziniasklaidai/.

Gaučaitė-Znutienė, Modesta. 2024. "Lietuvos gyventojai vieningi: 9 iš 10 pritaria, kad būtų steigiamas seksualinių nusikaltėlių prieš vaikus registras." LRT.lt. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2034669/lietuvos-gyventojai-vieningi-9-is-10-pritaria-kad-butu-steigiamas-seksualiniu-nusikalteliu-pries-vaikus-registras>.

Jackevičius, Mindaugas. 2018. "Miestelyje užvirė tikras karas: dar nė vienas kunigas taip nesiėlgė." DELFI.lt. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/miestelyje-uzvire-tikras-karas-dar-ne-vienas-kunigas-taip-nesielge-7783>.

Kišjuhas, Aleksej. 2023. "What Holds Society Together? Emotions, Social Ties, and Group Solidarity in Leisure Interaction Rituals." *Leisure Studies* 43, no. 3: 363–77. doi:10.1080/02614367.2023.2183979.

Kirkilaitė, Goda. 2024. "Autoritetingas istorikas pripažįsta: tikros katalikybės neliks, liks tik jos papročiai." Alfa.lt. <https://www.alfa.lt/aktualijos/kultura/autoritetingas-istorikas-pripazista-tikros-katalikybės-neliks-likstik-jos-papročiai/296680/>.

Lrytas.lt. 2024. "Bažnyčia skyrė bausmes kunigams: vienam „uz lytinius santykius su nepilnamečiu“ – 5 metų nušalinimas, kitam už pornografiją – įspėjimas." Lrytas.lt. <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2024/05/22/news/baznycia-skyre-bausmes-kunigams-vienam-uz-lytinius-santykius-su-nepilnameciu-5-metu-nusalinimas-kitam-uz-pornografija--31993376>.

Oficialiosios statistikos portalas. 2021. "2021 m. gyventojų ir būstų surašymo pagrindiniai rezultatai." <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?eventId=288049>.

Pagrindinio komiteto išvada dėl Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 19, 30, 36, 36-3, 36-4, 45 ir 50 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 36-6 straipsniu įstatymo projekto (patikslinta). 2024. E-Seimas.lrs.lt. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c098ca402d5a11efb121d2fe3a0eff27>.

Platukytė, Domantė. 2023. "Pirmieji skundai – prieš 7 metus, bet tyrimą Bažnyčia pradėjo tik dabar: ar informacija apie kunigų nusikaltimus pasiekia hierarchus?" LRT.lt. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2049591/pirmieji-skundai-pries-7-metus-bet-tyrima-baznycia-pradejo-tik-dabar-ar-informacija-apie-kunigu-nusikaltimus-pasiekia-hierarchus>.

Platukytė, Domantė. 2024. "„Aliarmo signalas ir mirtinas smūgis reputacijai“: net 70 proc. gyventojų netiki, kad Bažnyčia pajėgi išsiaiškinti pedofilijos atvejus." LRT.lt. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2079528/aliarmo-signalas-ir-mirtinas-smugis-reputacijai-net-70-proc-gyventoju-netiki-kad-baznycia-pajegi-issiaiskinti-pedofilijos-atvejus>.

Platukytė, Domantė. 2024. "Tik LRT.lt – Vatikano atstovas Lietuvoje: Bažnyčia yra bene vienintelė institucija, rimtai kovojanti su seksualiniu išnaudojimu." LRT.lt. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2165952/tik-lrt-lt-vatikano-atstovas-lietuvoje-baznycia-yra-bene-vienintele-institucija-rimtai-kovojanti-su-seksualiniu-isnaudojimu>.

Pocytė-Medutė, Kristina. 2018. "Pokyčiai Dūkšto miestelyje: išsikrausto į skandalus klimpęs kunigas." DELFI.lt. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/pokyciai-duksto-miestelyje-issikrausto-i-skandalus-klimpes-kunigas-78410293>.

Redakcija. 2024. "Neleisk mūsų gundyti | Redakcijos tyrimas." YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=nB3kBCqExag>.

Spotlight. 2024. "Church allowed abuse by priest for years." Bostonglobe.com. <https://www.bostonglobe.com/news/special-reports/2002/01/06/church-allowed-abuse-priest-for-years/cSHfGkTIrAT25qKGvBuDNM/story.html>.

Šventasis Raštas. 1998. *Senasis ir Naujasis Testamentas*. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. 2024. "Teisėto darbo su vaikais QR kodas." Smsm.lrv.lt. <https://smsm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/smm-svietimas/prewencija-mokyklose/teiseto-darbo-su-vaikais-qr-kodas>.

Voidogaitė, Viktorija. 2024. "Štai toks viešas #BažnyčiosReikalas #Svarbus reikalas." Facebook. https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0bziHe7t6r3jqF8HdHEntiqvaaQi6vrSd7DW1Px2F7bgMW1gVRq9g5Soui1FjJASCl&id=100019549154537.

Vilniaus Arkivyskupija. 2024. "Pristatyta Patyrusių išnaudojimą Vilniaus arkivyskupijoje išklausymo tarnystė." Vilnensis.lt. <https://www.vilnensis.lt/pristatyta-patyrusiu-isnaudojima-vilniaus-arkivyskupijoje-isklausymo-tarnyste>.

Priedas Nr. 1 – nuotraukos

1. Degaičių Šv. Apaštalų Petro ir Pauliaus atlidai
2. Rikiuojami patarnautojai eisenai
3. Šv. Mergelės Marijos koplytėlė prie bažnyčios
4. Eisenos pradžia: patarnautojai, klebonas, choras iš Klaipėdos
5. Po atlaidų vyksta tradicinė agapė: suneštinės vaišės ir fone skambanti kapela
6. Atlaidų pamaldų dalyviai
7. Atlaidų stebėjimas iš choro balkono
8. Rankomis siūta ir tapyta vėliava
9. Degaičių bažnyčios fasadas
10. Po atlaidų tvarkoma bažnyčia
11. Mažoji Žemaitijos architektūra: koplytėlė degaitiškių kieme
12. Mažoji Žemaitijos architektūra: koplytėlė degaitiškių kieme
13. Šventųjų paveikslai namuose
14. Įėjimas į bažnyčią
15. Patalpa bažnyčioje, kurioje tvarkosi *Pročkelė*
16. Zakristijoje palikti kunigo daiktai
17. Atlaidams paruoštos patarnautoju kamžos ir siuvinėtas baldakimas
18. *Arbatėlė* po A. Kišono knygos pristatymo *Tulpmedžio žydėjimo šventės metu*
19. Tradicinis Tautiškos giesmės giedojimas prie Degaičių bažnyčios liepos 6-ąją
20. Skelbimų lenta
21. Ant bažnyčios fasado nuolat kabo Lietuvos ir Ukrainos vėliavos
22. Degaičių sporto klubo apdovanojimai
23. Po Tautiškos giesmės giedojimo, liekama dainuoti lietuviškų dainų: dalinami dainų tekstai
24. Degaičių sporto salė
25. Degaičių parko fragmentas
26. *Tulpmedžio žydėjimo šventės* dalyviai vakarinėje programoje

9

10

11

14

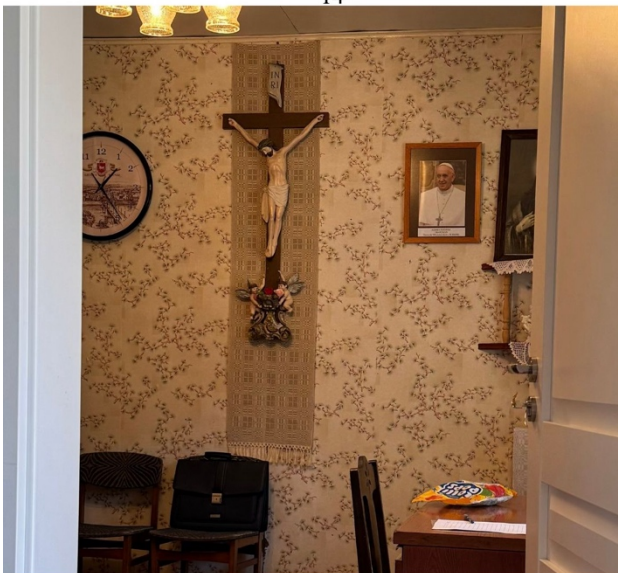
13

15

12

16

17

18

19

20

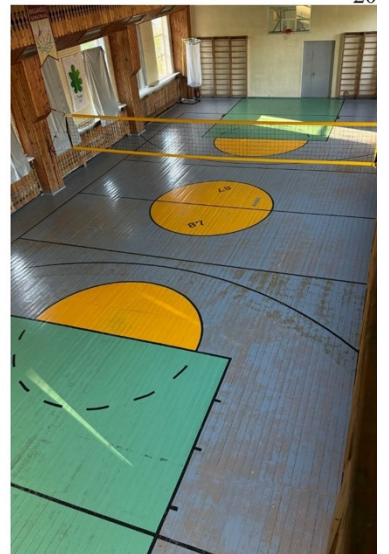
22

21

23

24

25

26

Priedas Nr. 2 – interviu klausimų gairės

Bendriniai

- Kuo jūs vardu? Kiek jums metų? Kiek laiko gyvenate Degaičiuose? Kokia pagrindinė veikla šiuo metu?

Bendruomenės ryšiai

- Kaip artimai pažįstate Degaičių gyventojus? Ar atpažįstate, jei prasilenkiate su ne vietiniu?
- Seneliai pasakodavo, kad anksčiau išeidami net mieste nerakindavo butų, o dabar ir kaime rakina duris. Ar rakinote duris, kai išeinatė iš namų? Kaip jaučiatės, jei išvykstate kelioms valandoms ir abejojate ar užrakinote duris?
- Į ką kreipiatės, jei reikalinga pagalba? Pavyzdžiui išvykus palaistyti gėles, pamaitinti augintinius ar iškilus didesnėms negandoms.
- Ar lankotės vieni pas kitus svečiuose? Prieš tai susitariate apie susitikimą? Užsukate ir sulaukiate netikėtai?
- Kaip bendruomenė reaguoja narį užklupus nelaimei? Turima mintyje netektis, gaisrą, vagystę.
- Nėra namų be dūmų, tikriausiai nėra bendruomenės be konfliktų. Kaip sprendžiami konfliktai?

Bendruomenės veiklos:

- Kokiose bendrose veiklose dalyvaujate?
- Dabar vasarą, geras oras, daugiau laiko praleidžiama gryname ore, prižiūrimi kiemai ir daržai, vyksta nemažai renginių. Ką veikiate žiemą?
- Ką tik vyko Tulpemdžio žydėjimo šventė, kokią ją prisimenata iš anksčiau? Ar ji keičiasi? Kaip?
- Ką tik vyko atlidai, ar dalyvavote? Jei ne, kodėl?
- Jei dalyvavo atlaiduose: palyginkite atlaidus anksčiau ir dabar, ar jie keičiasi? Kunigas per pamokslą pasakė, kad žmonės dabar renkasi šventę, o ne atlaidus, išreiškė pasipiktinimą, kaip į jį reagujate? Girdėjau buvo pasipiktinusių.

Santykis su tikėjimu/institucija

- Kaip dažnai lankotės bažnyčioje? Jei lankymas nenuoseklus, tai kokiomis aplinkybėmis?
- Kaip prisideda prie bažnyčios? Ar aukojate?

- Kokioje lankotės? Jei Degaičių, tai kaip keitėsi bažnyčia nuo įkūrimo? Dažnokai keičiasi kunigai, tad kas pasikeičia bažnyčioje pasikeitus kunigui?
- Kaip bendruomenė priima naują kunigą?
- Koks santykis buvo su paskutiniu kunigu?

Kun. Grigas (jei informantas užsimena)

- Kaip jums paaiškino kodėl kunigas buvo iškeltas? Ką dar apie tai žinote? Iš kur sužinojote?
- Kaip vertinate informaciją, kuri pasirodė apie kunigą žiniasklaidoje?
- Kaip jaučiatės, kad kunigo čia nebėra?
- Ką girdėjote kitus apie tai kalbant? Ar buvo nesutarimų, nuomonių išsiskyrimų bendruomenėje?
- Kaip vertinate kunigo išleistuvių rengimą? Ar dalyvavote? Kodėl? (Pridėta gavus papildomos informacijos tyrimo metu)

Bažnyčia:

- Kaip apibūdintumėte gerą kunigą?
- Kodėl jaunimas nelanko bažnyčios? Jei informantas nesilanko, kaip turėtų pasikeisti bažnyčia, kad norėtumėte į ją eiti?
- Kaip bažnyčia turėtų tvarkytis su skandalais?

Priedas Nr. 3 – apklaustų informantų charakteristika

I1 – **Liucija** – 60-70 metai, gimė ir augo Degaičiuose, tačiau kurį laiką gyveno didmiestyje. Dalyvauja bendruomenės veiklose, tačiau nėra aktyvi narė. Save identifikuoja kaip tikinčią Dievu, tačiau jaučia nusivylimą bažnyčios institucija. Domisi psichologija, katalikiška literatūra, nereguliariai lankosi pamaldose, tačiau meldžiasi namuose. Priskiriama post-sekuliariųjų grupei.

I2 – **Janina** – 70-80 metai, į Degaičius iš kito kaimo persikėlė po santuokos. Aktyviai dalyvauja Degaičių kaimo bendruomenės, senjorų, tikinčiųjų veiklose. Priklauso Degaičių bažnyčiai, mišias lanko reguliariai, tikėjimo praktikos-ritualai suformuoti iš šeimos. Priskiriama institucinių tikinčiųjų grupei.

I3 – **Neringa** – 40-50 metai, į Degaičius iš kito kaimo persikėlė po santuokos. Aktyviai dalyvauja Degaičių kaimo bendruomenės veiklose, pasižymi iniciatyva, palaiko ryšius su įvairiomis kitomis grupėmis. Bažnyčią lanko nereguliariai, lankymas siejamas su didžiosiomis šventėmis, artimųjų Sakramentais. Save identifikuoja kaip katalikę, tačiau ne *uolią*. Priskiriama post-sekuliariųjų grupei.

I4 – **Ona** – 70-80 metai, į Degaičius iš kito kaimo persikėlė po santuokos. Pensininkė. Aktyviai dalyvauja tikinčiųjų bendruomenės veiklose: inicijuoja, rūpinasi bendruomenės palaikymu. Tikėjimas suformuotas vaikystėje šeimoje, stiprus ir nuoseklus santykis su Dievu, išreiškiamas pasitikėjimas Bažnyčios institucija. Priskiriama institucinių tikinčiųjų grupei.

I5 – **Inga** – 50-60 metai, gyvena netoli Degaičių. Aktyviai dalyvauja Degaičių kaimo bendruomenės veiklose. Bažnyčią lankė reguliariai, dalyvaudavo jos veiklose, tačiau dėl konfliktų prarado ryšį su parapija, šiuo metu yra paieškose savo poreikius atliepančios bažnyčios. Priskiriama post-sekuliariųjų grupei.

I6 – **Aldona** – 70-80 metai, į Degaičius atsikraustė santuokos metais. Aktyviai dalyvauja Degaičių kaimo bendruomenės veiklose, Senjorų klube. Priklauso Degaičių bažnyčiai. Priskiriama institucinių tikinčiųjų grupei, tačiau atskleidžia puoselėjanti ir individualių ritualų bei praktikų.

I7 – **Nerijus** – 40-50 metai, gyvena netoliese. Aktyviai bendrauja su bendruomenės nariais, dalyvauja bendruomenės veiklose. Save įvardija kaip netikintį. Bažnyčioje lankosi artimųjų Sakramentų metu. Priskiriamas post-sekuliariųjų grupei.

I8 – **Ieva** – 30-40 metai, gimė ir augo Degaičiuose, studijavo didmiestyje, į kaimą grįžo kurti šeimą. Aktyviai dalyvauja Degaičių kaimo bendruomenės veiklose, inicijuoja veiklas, užsiima savanoryste. Ryšys su tikėjimu nenuoseklus, aktyviai bažnyčios veiklose dalyvavo tik vaikystėje, dabar svarbu

apsilankyti didžiųjų švenčių metu. Sakramentai (krikštytos, vestuvės) priimami iš papročio. Priskiriama post-sekuliariųjų grupei.

I9 – **Rimas** – 60-70 metai, į Degaičius gyventi atvyko baigęs mokyklą. Kaip dalyvis dalyvauja Degaičių kaimo bendruomenės veiklose, tačiau aktyviausiu jaučiasi Sporto klube. Išreikštas tikėjimas Dievu, bažnyčios lankymas nenuoseklus, renkasi Telšių maldos namus. Bažnyčioje apsilankoma didžiųjų švenčių, Sakramentų metu, tačiau išskiriamas *pabuvimas* ne mišių metu, kaip asmeninės ramybės paieška. Priskiriamas post-sekuliariųjų grupei.

I10 – **Giedrė** – 30-40 metai, gimė ir augo Degaičiuose, studijavo didmiestyje, į kaimą grįžo kurti šeimą. Aktyviai užsiima visuomenine veikla, savanoriauja. Aktyvi Degaičių kaimo bendruomenės narė, inicijuoja įvairias veiklas, siekia užtikrinti glaudesnę visų grupių ryšį. Ryšys su tikėjimu nenuoseklus, aktyviausias periodas vaikystėje. Lankosi didžiųjų švenčių, Sakramentų metu, tačiau kartais kyla noras apsilankyti Telšių maldos namuose ne mišių metu, bažnyčia priimama kaip asmeninės dvasinės ramybės erdvė. Priskiriama post-sekuliariųjų grupei.

I11 – **Simas** – 30-40 metai, gimė ir augo Degaičiuose, trumpam buvo išvykęs į didmiestį, grįžo kurti šeimą. Dalyvauja Degaičių kaimo bendruomenės veiklose, jų neinicijuoja, bet noriai prisideda įgyvendinant. Aktyviausias bažnyčios lankymas vaikystėje, dabar nenuosekliai dalyvauja Sakramentų metu. Išreiškiamas nepasitikėjimas institucija. Priskiriamas post-sekuliariųjų grupei

I12 – **Grażina** – 70-80 metai, į Degaičius persikraustė santuokos metais. Aktyviausiai dalyvauja Senjorų klubo veikloje, tačiau priklauso ir Degaičių kaimo bendruomenei. Save priskiria Degaičių bažnyčiai, stengiasi palaikyti parapiją, lankytis kuo reguliariau. Priskiriama institucinių tikinčiųjų grupei.

Priedas Nr. 4 – interviu transkripcijų ištraukos

I1 – Liucija – 60-70 metai

T: Pati kaip savo tikėjimą apibūdintumėt?

I: Aš tikinti esu

T: Lankote bažnyčią?

I: Anksčiau lankiau labai, kiekvieną sekmadienį. Buvo toks periodas, kad aš buvau nelabai tikinti. Paskui toks periodas, kad kažkoks buvo atsivertimas, kai nuvažiauvau piligriminę kelionę. Ir tada labai įtikėjau. Labai skaičiau daug, labai daug domėjausi katalikiška literatūra. Į bažnyčią eidavau sąžiningai kiekvieną sekmadienį, ir namuose meldavausi, bet dabar kažkas yra taip...kažkaip... Aš esu tikinti, aš meldžiuosi namuose, bet į bažnyčią manęs nebetraukia kažkodėl.

T: Ar atpažįstat kas pasikeitė? Pati bažnyčia pasikeitė? Ar jumyse kažkas?

I: Nu manyje nieks nepasikeitė, man atrodo. Aš esu tikinti, aš žinau, kad yra ten... Aš tikiu, kad yra, aš jaučiu. Aš kitą kart ir pasikliaunu, pasakau, kad *vesk, aš eisiu ten, kur tu esi*. O bažnyčia...Mes visi girdim ir matom, kad vyksta visokių dalykų bažnyčiose kažkaip. Kažko man trūksta to tokio...dvasingumo man trūksta, vis tiek. Nežinau, gal reikia kunigą išsirinkti, nes ir kunigai labai nevienodi, ar ne? Yra labai dvasingų kunigų, bet kitą kartą labai smagu pasiklausyt ir pamokslų, bet kitą kartą tai labai... Nežinau, man atrodo, tai tikėjimas yra grynai asmeninis dalykas. Grynai asmeninis dalykas ir

nueiti į bažnyčia yra. Galima nueiti ir nebūtinai per mišias, šiaip pasėdėti pabūt su savimi.

T: Kaip dabar apibūdintumėt savo lankymą? Per didžiąsias šventes ar ceremonijas?

I: Per didžiąsias šventes, bet mane traukia nueiti. Traukia, vat kartais vis tiek traukia, nueit, pakeist aplinką, nes ten aplinka kitokia vis tiek, nu ten atrodo jauti kažkaip kitaip.

T: Kokią bažnyčią renkatės?

I: Man tai labiausiai patiko eiti į Telšių katedrą. Aš labiausiai myliu Telšių katedrą, ten man patinka nueit. O nueinu ir čia į Degaičių mūsų bažnytelę. Tai va, kunigai keičiasi čia labai.

T: Ar kunigas, čia vietoj, turi daug įtakos kaip keičiasi bažnyčia? Su kunigu kas pasikeičia čia, bažnyčioje?

I: Su kunigu? Nu, kad niekas turbūt. Nu tiesiog žmonių... Vis tiek žmonės jaučia, visi turim jausmus, emocijas, savo viską ir vis tiek jaučiasi sklinda iš kunigo ta dvasia ar ne. Ir pagal kunigą matos kiek žmonių ateina, ane? Čia buvo vieną kartą toks labai, man patiko. Pilna, buvo pilna bažnyčia. Žmonės jaučia, traukia tada juos, traukia eiti. O jeigu ten tikrai šiaip sau... Su kunigyste taip yra – profesija. Profesija ir, kaip ten yra mokytojų, gydytojų visokių, taip ir kunigų visokių yra.

T: Tai kaip apibūdintumėte kokias savybes suteiktumėt kunigui, kuris būtų geras kunigas? Geras savo profesijoje?

I: Jis turi turėt daug dvasingumo, mažai materialumo, daugiau dvasingumo. Nežinau, man pavyzdžiui kunigai-verslininkai nepatinka. Yra kunigai verslininkai. Nu jie ten kažkaip... Man labiau norisi pajaut dvelkiančią šilumą iš kunigo, kažkokią dvasią. Sunku tiesiog pasakyti žodžiais, tą reikia pajaut. Bet žmogus tu pajauti iš karto.

T: O dvasingumas pasireiškia ar per individualų ryšį, ar su bendruomene? Ar turėjote tokį individualų ryšį su koku kunigu?

I: Esu turėjusi ir su vienuoliu individualų ryšį. Į vienuolyną kartais nuvažiuoju pabūt, ten dvi paras, sakykim. Ten galima išsipirkti ir pabūt. O ten man tai dva-sin-ga... „Vietovės“ vienuolynas... Oi kokia ten aura gera...

T: Kokia grįžtat iš ten?

I: Lengva, palengvėjus, atrodo viskas taip kažkaip, visi sunkumai išeina. Lengva, besidžiaugianti atrodo, viskas lengva kažkaip. Nu ir aišku dirbi su savimi, ir su savo ydom, mes visi turim kažkokių tokių. Bažnyčia padeda, vis tiek padeda. išgirsti ten gerų dalykų. Bažnyčioj blogų dalykų neišgirsi, turbūt. Vis tiek kažką išgirsti, kažką pasimokai, pasvarstai išėjęs: ar aš tokia, ar aš kitokia, ar ką man daryti, kad būčiau tokia? Vis tiek norisi to gėrio... Gėrio, žmonių santykio, gerumo, nuoširdumo. Man žmonių santykiai yra labai svarbu. Aš labai analizuoju,

nagrinėju žmones. Man labai įdomu literatūrą skaityti, psichologinę va tokią, dvasinę ir nagrinėt žmogų. Kodėl žmonės nesugyvena, kokie tipai žmonių yra, kodėl žmonės dabar taip nesugyvena?

T: Kaip manote kodėl?

I: Todėl, kad žmonės nedirba su savimi. Daug egoizmo, daug materialumo. Labai nukreipta viskas į materialumą šiais laikais. Kapitalizmas daro tai. Tai va, ir yra pamiršti dvasiniai dalykai. Labai pamiršti yra. Kuo daugiau uždirbti... Pinigai, pinigai ir prarandam mes tą bendravimą. Prarandam, susvetimėjam per tai.

T: Jaunimas dabar labai vangiai renkasi bažnyčią. Kaip manote ar bažnyčia turėtų keistis, kad jaunimas atrastų tą ryšį su bažnyčia? Ar žmonės šiuo atveju...

I: Man atrodo, bažnyčia turėtų keistis

T: Kaip?

I: Kad pritraukti... Bažnyčia turi pritraukti... (Juokiasi) nežinau, gal...

T: Arba kitaip paklausiu. Ką bažnyčia šiandien daro ne taip, kad jaunimas neateina?

I: Kažkas turi būti tokio...kartai tikrai taip praeina tos mišios labai sausai, taip neįdomiai, sausai. Norisi tokio...gylio... Visame kame gylio.

T: Bažnyčią lydi ir skandalai. Ar pastebėjote tai?

I: Taip, taip. Už tai ir žmonės... Va tie skandalai visokie. Kam eiti į bažnyčią, jeigu kunigai šitokius dalykus daro? Mes viską girdim per

televizija, visur, laikraščiai. Nesinori eit. Čia irgi buvo vienas kunigas, kuris paskendęs skandaluose. Nesinori eit, nesinori.

T: Ar teko būti jo vedamose mišiose?

I: Teko, labai tokios gražios, saldžios, sakyčiau mišios. Kažkaip žiūri į tą žmogų ir galvoji: kaip netikra kažkaip viskas... Nežinau...

T: O kaip sužinojote apie kunigo padarytus nusikaltimus?

I: Iš laikraščių

T: Iki tol nebuvo kalbėta Degaičiuose tarpusavyje?

I: Jis atvyko iš kitos parapijos, iš Dusetų. Ir jau prieš tai buvo rašyta, ir mes čia nustebom, kad jį perkėlė čia. Jis jau buvo skandalais apipintas. Ten visko buvo prirašyta... Aš nenoriu čia kalbėt nei pavardėm, nei kuom,. Bet tokie dalykai tikrai žmones atstumia eiti į bažnyčią - mane tai taip.

T: Kaip bažnyčia turėtų reaguoti į tokius nusikaltimus? Aš pati pastebėjau tendenciją, kad pirmiau iš žiniasklaidos sužinoma, o tik tada bažnyčia į tai reaguoja. Kaip bažnyčia turėtų reaguoti?

I: Bažnyčia kažko nedadaro, man atrodo. Pati bažnyčia užslepia. Užslepia, jie man atrodo, tuos

dalykus, stengiasi pateisinti kažkaip. Nėra taip, kad griežtai tvarkytųsi.

T: O ką turėtų pakeisti, kad sumažėtų tokių skandalų, išvis tokio kunigų elgesio?

I: Išvis, man atrodo, neleist kunigui, tokiam žmogui... Griežtai. Arba, na nežinau, tas celibatas dar irgi man kažkaip taip... Man visai gražu, kad kunigams leistų kurt šeimas ir gal būtų gražios šeimos labai.

T: Dar apie praėjusį skandalą šiek tiek čia Degaičiuose. Kokia jūsų buvo pirminė reakcija?

I: Jūs žinote apie jį, taip?

T: Taip, žinau. Kokia buvo jūsų pirminė reakcija, kai sužinojote? Ar tai jus nustebino?

I: Ne, aš tai toks žmogus esu nei šūkauju, nei ten ką nors. Nu tiesiog aš ne... Aš ne sužinojau, aš buvau apie jį skaičiusi ir paskui sužinojau, kad jį atkėlė į Degaičius ir man toks buvo nusiminimas. Aš nebuvo patenkinta. Man liūdna buvo, kad jį čia atkėlė. Bet aš jo mišiose buvau, kažkaip reikėjo ten kažkada nueiti. Nu sakau, saldžios tokios mišios, nežinau.

I2 – Janina – 87 metai

T: Žiūrėjau, kad per tokią neilgą bažnyčios istoriją nemažai kunigų pasikeitė.

I: na, turbūt kas penki metai, dar ta rotacija vyksta, tai ir labai daug praleidom tų kunigų. Ten mes visi labai gerbiam, labai mylim.

T: Ar yra kažkokios kunigo savybės, kurios labiau patinka? Na, ar jūs visus kunigus matot vienodai?

I: Man visi vienodai, visi labai malonūs, visi labai prie žmonių prieina kaip palygint, kai aš

buvau pavyzdžiui maža, prieš 60 metų: kokie klebonai buvo arogantiški, oi reikėdavo ranką pabučiuot pirma Komuniją einant, tai čia tais tarybiniais laikais eidavai pas jį į namus poteriaut, mokintis poterių. Dabar tai čia 99% pasikeitę viskas ir visas jaunimas labai...klerikai, visi labai mandagūs, labai saldinaisiais vaišina...mmmm, nors kitas teįdeda tik du eurus.

T: Aukojate bažnyčiai? na, žinau, kad ir darbais prisidėjot, bet sekmadieniais kažkaip...

I: Kiekvieną sekmadienį, jei tik esu namuose, jeigu aš nenuėinu į bažnyčią, tai čia yra didelė tragedija man. Aš visą savaitę aš nepadirbau nieko, aš kažkur jaučiuosi kažkam iš aukščiau, kad aš nepadariau. Mano tėvai buvo labai tikintys senovėj.

T: Dar šiek tiek grįšiu prie kunigų. Ta rotacija įvyksta, vis tiek pasikeičia kunigas. Kaip naująjį kunigą priima bendruomenė? Ar būna tam tikri kažkokie pasikeitimai? Vis tiek, na, kunigai yra žmonės, kiekvienas su savo individualiomis savybėmis. Ko jūs tikėtės iš kunigo?

I: Mes nieko nesitikim, mes labai džiaugiamės, kad jie ateina mūsų sielų ganyt (juokiasi), kad mumis paguodžia, biški pabara, kad neįnam į bažnyčią. Nu, kad neįnam į bažnyčią, kad kultūrnami, jei koks renginys kultūrnamy yra - pilnas kultūrnami, o bažnyčia tuščia. Tai va tokiu atveju, o daugiau šiaip labai komunikabilūs.

T: O pastarasis kunigas? Dabar aš nežinau, yra paskirtas naujas?

I: Jo, dabar yra naujas. Šiandien jo nebuvo, kadangi jis išvažiavo į Nevarėnus. O čia buvo Nevarėnų kunigas, jis per tris parapijas pats. Neseniai paskirtas toms trimis parapijom jis buvo, o tas irgi, tas mūsiškis buvo pernai jis išėjo. Nu, jam nežinau kažkas ten dėl pedofilijos kažkoks, filmukas ten. Sigitas Grigas buvo va ten, paskaityk apie jį, bet jis sakė, kad jis nekaltas, aš nežinau, aš nieko negaliu pasakyti, bet jį iškėlė Klaipėdos... ne Klaipėdos, o Vilniaus ten tas arkivyskupas Grušas turbūt, kas ten toks, tai jis ten dabar dirba, jį iškėlė.

T: Iš kur sužinojot apie...?

I: Laikraščiai rašė, per televiziją

T: Bet anksčiau iki tol, kol nepranešė...

I: Ne, ne nežinau, jis buvo atkeltas iš Vilniaus, nežinau iš kokios parapijos...iš Zarasų? Nežinau, jis buvo atkeltas, jo mama žemaitė, jis buvo iš Plungės. Jo mama šiomet mirė, tai jis atvažiuodavo pas ją. Tai jis sakė *man labai gerai, kad mane perkėlė į Žemaitiją*. Jis atvažiuodavo iš Plungės, turėjo Eigirdžių parapiją ir mus turėjo. Šiaip jis priklausė irgi Telšiam, Mažajai bažnyčiai, o tai labai geras kunigas, nieko negali pasakyti, bet kas ten buvo, ar ten kažkokie asmeniškumai buvo, kad jam... jį pakišo ten atseit...kaip jis ten...Mes nieko nežinom apie tuos dalykus.

T: Jis bandė pats apie tai kalbėti? Nu ta prasme su tikinčiais?

I: Nu, ką... vieni smerkė, kiti sako *nežinosi kas dabar XXI amžius*, nežinosi kas čia kaip buvo ir kaip čia kas įrodyta, įrodys. Kaip ten, gal specialiai jam pakišo ten tą kažkokį, porno filmą? Atsiuntė į tą Feisbuką ir jis pažiūrėjo?

Kas čia dabar ką žino. Dabar gali kaltą už visą nuteist daugiau, už mašinos pavogimą visai išteisinti. Čia nieko nesuprasi dabar kas yra. Dabar žiniasklaida labai galinga, aš galvoju taip: žmogų pasmerkti lengviausiai yra, o šiaip mes...pas mus bažnyčioj jis...mes nie-ko. Mes tik gerbėm jį. Jis ir dažė, pats tvarkė, jis sutvarkė čia ir dokumentus, kad būtų parapija, o ne koplyčia.

T: O kai buvo jau žiniasklaidoj straipsniai, ar iš bendruomenės žmonės, pastebėję, kad kurie nors nustotų lankytis bažnyčioj dėl įtarimų jam?

I: Ne, ne, kas jam. Lankėm, lankėm. Taigi yra, tam yra teisėsauga, tam yra kažkas kitas, kas su...gal jį išaiškina. Ką mes čia galim smerkt? Čia kiekvieną gali apjuodinti. Labai lengva apjuodinti žmogų, aš bent taip galvoju sau senu protu, kad apjuodinti kiekvieną žmogų galima.

T: Tai jūs skaitėte straipsnius apie jį?

I: Jo, skaičiau, per televizorių rodė, dabar nesenai skaičiau, kad jį perkėlė. Jam buvo suspenduota reiškia tam kartui, bet jis reiškia gali kažkur kažkokį vaiką paglostys, maža kas, jis verkia, turi jį paglostyt, tą vaiką. Aš pati žinau kaip aš ėjau ir aš kaip tris kilometrus ėjau pieškom ir nusisnargliojus ateidavau: tai išgąsdina kažkas per mišką, tai klebonas ateidavo paglostydavo per galvą, tai čia galim viską galvot. Tais laikais nebuvo net tokių nesąmonių. Ar kažkam ten,

vaikui kažkam buvo šalta, liepia pirštines apsimaut, ar čia pedofilija skaitosi? Arba ten galvytę paglostyt tam vaikui, jis verkia, jis neatsako į klausimą, tai čia vis skirtingi dalykai, gal mes per daug esam žiaurus tuo atveju, aš bent taip manau. Čia yra gryna nesąmonė apie tuos kunigus ką čia rašo. Iš tikrųjų nesąmonė, vaikeli.

T: Bet, o kaip tada galvojat, jeigu tokius dalykus, tokias temas kelia žiniasklaida, tai kaip pati bažnyčia turėtų reaguoti į tai?

I: Nu griežtai reaguoja, šiaip griežtai reaguoja visa bažnyčia. Iš tikrųjų smerkia, bet gal net neišsiaiškina? Gal mes lengviau...lengva žmogų apkaltinti, pasmerkti, jeigu tu dar teisybės nežinai. Lengviausiai tai, saulele, apšmeižti žmogų. Lengviausias atvejis, negu jį išteisinti. Išteisint labai sunku yra.

T: O ką pasakytumėt parapijiečiui, kuris sakytų, kad jam susvyravo tikėjimas, kai sužinojo šitą informaciją? Ar tai apskritai, ar tikėjimas vidinis, jūs matot tą ryšį su kunigo pačio svarba?

I: Ne, nematau. Jeigu tu esi tikintis, ant manęs gali akmenys lyt. Jeigu aš esu tikintis, tikiu į Dievą, ne į kunigą. Aš tikiu į Dievą, į aukščiausią, nes esam mes visi tokie pat vienodi: ar tu biednas, ar tu raišas, ar tu kreivas, ar tu šleivas, ar tu turi ką nors pavalgyti, neturi - dalinkis ir būk žmogumi. Visi vienodi esam ant šios žemės

I3 – Neringa – 40-50 metai

T: Girdėjau žmones šnekant po atlaidų, kad buvo išsikeidusių dėl klebono pasakymo, kad „j

šventę susirinko gerokai daugiau, nei kad į bažnyčią“. Žmonės tai priėmė asmeniškai.

I: Taip, taip.

T: Ką manote apie tai? Kaip pati tokius žodžius vertinate?

I: Aš neįsivaizduoju, aš jau šitą frazę esu girdėjusi iš šito klebono ne vieną kartą, bet aš nemanau, kad čia yra mūsų kaimo problema, tai yra visos Lietuvos problema. Yra daug dalykų, kurie nebeprisitraukia žmonių ir tie materialiniai dalykai, kada tu matai, kad ne taip viskas būdavo kažkada... tam tikri dalykai. Bet čia visoje Lietuvoje. Ir aš pati iš savo šeimos, jeigu žiūrint, kai baigia vaikai, priėjo viską, ką reikėjo, na, švenčių progą – taip ir viskas. Nes tas metų atėjimas visus metus šių laikų jaunimo neįkvepia (juokias), sakykim taip.

T: Sakote, nepřitraukia bažnyčia. Tai kas atstumia joje?

I: Tai va, aš ir sakau, kad tam tikri įpareigojimai, kurie tave įspaudžia į tam tikrus rėmus, ypatingai su vaikais, kada tėvai ateina tuos visus metus... aišku, gal tikram katalikui ir reikėtų nueiti, ir būti tose mišiose, bet yra tam tikrų faktorių, kada tu negali, bet tu privalai būti ir kada parašiuko negauni... tiesiog taip ir tada vaikai tikrai nebenori eiti.

T: Ar ankščiau buvo kitaip? Ar sugriežtėjo dabar?

I: Tikrai taip. Čia gal nuo klebono priklauso. Šiaip aš suprantu... mano vaikai jau suaugę, tai aš tų visų smulkmenų nežinau, bet kada mes ėjome į bažnyčią, tai nebuvo taip griežtai. Bet mes tiesiog norėjome eiti, nes buvo smagu ateiti ir

susitikti su draugais. Dabar tai greičiausiai nebėra taip smagu, aš taip spėju.

T: Ar čia Degaičiuose ruošia Komunijai?

I: Kaip kai kuriais metais, jeigu susidaro pagal amžiaus grupę. Praeitais metais, tai taip, liepos šeštą buvo sutvirtinimo sakramentas.

T: Šiaip nemažai klebonų keitėsi, tai kas dar pasikeičia kartu su klebonu?

I: Nežinau ar čia labai daug... kiekvienas žmogus yra asmenybė. Tas pats, jeigu pakeisti vadovą, tai kol visi pripranta, suvokia kas iš kur ir kaip elgtis, nes prie kiekvieno žmogaus labai skirtingas priėjimas yra, tai kažkiek tai turi įtakos. Aišku, gal tam tikri poelgiai kažkokie ten gali turėti, bet man tai netrukdo niekas iš esmės, ne to einu (juokias).

T: Ko einat?

I: Tiesiog, jeigu šventės, tai vis tiek yra toks pakylėjimas, tai yra visai kita diena.

T: Koks jums yra geras kunigas?

I: Nežinau, neįvardinčiau niekaip. Tai ne... net neįsivaizduoju kaip apibūdinti reikėtų (juokias).

T: Nežinau, pamokslą įdomų sako arba juokingą..?

I: Ne, sakykim dabar taip, kad kada kalba raiškiai, garsiai ir pamokslą... taip, yra žmonės, kurie turi Dievo dovaną, kaip sakant, iškalbą ir yra gražu. Ir kai suvoki apie ką kalba (juokias), o šiaip taip nežinau... turbūt tiek. Gebantis bendrauti su žmonėmis, nes vis tiek... ir pagarba žmogui kitam atėjusiam, o visa kita, tai čia tokie

dalykai... kiekvieną dieną būna kiekvienam kitokia nuotaika ir čia gali...

T: Bendražmogiška.

I: Taip, viskas gali nutikti ore (juokias).

T: Buvo koplyčia ir tada įgavo bažnyčios statusą.

I: Taip.

T: Gal žinote iš kieno iniciatyvos buvo tas statuso keitimas?

I: Kunigo Sigito iniciatyva buvo sutvarkyti dokumentai. Bažnyčia mes ją vadinome senai, bet ji neturėjo jokio juridinio statuso. Ir kunigas Sigitas Grigas šitą sutvarkė, sakykime, juridiskai sutvarkė dokumentus, kad tai būtų įteisinta.

T: Tai, kiek girdėjau, ir bažnyčios patį perdažymą organizavo, vandentiekį, ta jis toks jungiantis žmogus buvo?

I: Taip, jis turėjo idėjų ir jas įgyvendino iš tikrųjų.

T: Vis tiek žiniasklaidoje mačiau priežastis kodėl jis buvo iškeltas, o kaip pati sužinojote apie tai?

I: Iš spaudos.

T: Prieš tai buvo kažkas rateliuose šnekame apie jį?

I: Ne, ne. Ta prasme, tikrai ne, tiesiog iš spaudos sužinojome. Bet žinote kaip - apie kiekvieną žmogų galima pasakyti kažką ir gero, ir blogo. Jeigu šalia nebuvo, negali nieko nei tvirtinti, nei teigti. Yra taip.

T: Kaip sureagavote? Kaip jautėtės?

I: Ko gero, nustebino, nes šiaip tai iš tikrųjų visur taip draugiškai, kur pagalba iš jo pusės ir iš mūsų pusės, tai bažnyčiai visada. Jokių problemų - skambini ir viskas tvarkoje.

T: Pati bažnyčia kažkaip bandė kalbėtis, paaiškinti kas atsitiko? Kodėl pokyčiai?

I: Ne, nematau. Aš negaliu pasakyti dėl bažnyčios tų kalbų ar kažko, šito aš nežinau. Koks ten aiškinimas? Juk straipsnį parašė, kad yra iškeliamas ir dėl to vyksta tyrimas, ir viskas.

T: Kaip bendruomenė priėmė tą žinią?

I: Įvairiai.

T: Buvo kažkokių skirtingų nuomonių?

I: Aišku, kaip visada. Vieni už, kiti prieš, kaip ir visur bet koku klausimu.

T: Labiau buvo tokia išskirtis, kad vieni palaikė kunigą, o kiti..?

I: Aa, kaip čia pasakyti, aš nežinau ar buvo kažkokia tokia išskirtis, tiesiog visi žmonės turi savo nuomonę apie tam tikrus dalykus. O čia tokios bendros, kad „va, susivienykim ir nueikim dabar kam nors pasiskųskim“, tai čia tikrai ne (juokias). Ir tegul eina... ne, bent jau aš tikrai nežinau to fakto.

T: Ar jūsų pačios santykį su bažnyčia kažkaip pakeitė tai?

I: Ne, ne. Bet koku atveju man reikia gyventi su visais, tai aš čia taip labai... šiaip ne, aš nesu tas žmogus, kuris domėtusi, kaip sakant. Aš gyvenu savo gyvenimą, visi gyvenkime savam gyvenime ir viskas.

T: Kaip su nauju klebonu sutariate? Jis man toks pasirodė energingas.

I: Šitas yra daugiau atstovas bažnyčios, klebonas dažniausiai būna kitas, jo nebuvo. Yra Donatas, atvažiuojantis klebonas, nes ten ir ant bažnyčios durų yra būtent Šiurys ir Donatas. Šiurys prelatas, Telšių mažosios bažnytelės klebonas,

Marijos ėmimo į dangų bažnyčios. Jis yra ir jie mus kuruoja. Jis paskiria kas atvažiuos į mišias, kadangi mes esame priemiestinis, tai penkios minutės ir vietoje, tai va. Šiaip buvo pagrinde atsakingas Donatas už Degaičių bažnyčią.

I4 – Ona – 70-80 metai

T: O kai tas buvo skandalas, vadinkim...

I: Taip?

T: Kaip Grigas jums paaiškino viską?

I: Sako: „Ona, jeigu tu manimi ir tuo, ką sakysiu, tiki, tai aš nesu nei vieno išprievartavęs...“. Bet ten, kas buvo pažadėta ar parašyta žurnale, ar ten... na, kur pažiūrit...

T: Internetė?

I: Ne, kur tuos negražius vaizdelius...

T: Aha, pornografija.

I: Va, taip. Sakė, kad kažkas ten, jo draugas pripainiojo... aš nežinau, man smulkmena atrodo.

T: Ką jis?

I: Ne, man, aš sakau kaip jis... bet aš jo labai graudžias ašarėles mačiau. Kai tik bažnyčią dar žiemą tvarkėmės, tai jis pargrižo nuo vyskupo, pasikvietė mane, sako: „aš nesu tiek nusidėjęs, kiek esu kaltinamas... na, truputį esu, negaliu sakyti, kad ne... bet nesu nei vieno...“

T: Ką „biškį“?

I: „... nei vieno nesu išprievartavęs“. Sako: „vaikų tai aš iš viso neliečiau“. Gal per daug visko išpasakojau?

T: O ką kiti degaitiškiei, kaip apie Grigą kalbėdavo? Sutardavote ar būdavo, kad..?

I: Labai. Jam nereikėjo... sunku ir tuos vargonininkus rasti. Ta, kur buvo, išėjo, nes jai nebesutapo valandos. Ji Katedroje turėdavo ar antrą valandą, jaunimas rinkosi, o čia padarė vėliau, kaip kiti kunigai... na, tos vargonininkės nebuvo, o tų patarnautojų, tai aš visą laiką ir žvakes sutvarkydavau, viską dariau aš, ir žvakes uždegdavau, taures sudėsiu, nunešiu ant to stalelio, padėsiu... rankes pats nusiplaus, rankšluostėlį ant altoriaus padėsiu, vynas, vandenėlis ir... pasidalini. Be galo gražų balsą turėjo, labai gražiai mišias aukojo ilgai, kaip visiems žmonėms patiko! Na, su tokiu neskubėjimu. Bet kai buvo karantinas, oj! Kiekvieną sekmadienį atvažiavo ir po visas bažnyčias važiavo, o kai buvo didžioji savaitė, didysis penktadienis, tiek jis meldėsi! Atrodė, kad mes būtume pilna bažnyčia. Aš paskui klausiu: „kunigėli, na, ar negalima su..?, o jis:

„jokiu būdu, juk didysis penktadienis, kaip ir kas yra, tas ir taip turi būti viskas, taip viskas turi būti, ir čia nesvarbu ar yra žmonių, ar nėra... suprantame, kad negali būti žmonės, draudžiama yra“.

T: Ar su visais Grigas taip pat sutarė?

I: Na, kad niekas nebuvo, kad taip būtų kas ką šnekėjęs...

T: O po to, kai skandalas jau visur, tai kaip žmonės reagavo, kaip kiti? Vis tiek turbūt šnekėjotės?

I: Va, taip. Jis dabar turi išeiti, jis sutarė, kad čia atvažiuos perimti, jį atleidžia. Atvažiuoja generalinis vikaras vyskupo... prelatas Šiurys ir dar kažkas buvo. Jis buvo susidėjęs visų ir buvo taip jau sutaręs su visais, kad visų trijų bažnyčių perduos čia, Degaičiuose. Į maišelius susidėjęs visas knygas, visas dokumentacijas Ubiškių, į kitą Eigirdžius, į kitą Degaičius... ir mes susitarėme, kad reikia išleisti, reikia išvirti arbatos, reikia sudėti kunigėliui dar po kelis eurus, po kiek galim ir visi maloniai. Viena moterytė buvo beduodanti dvidešimt, bet sako: „ai, kad taip nusidėjo, dešimt teduosiu“. Sako: „na, kad truputį nusidėjęs, bet įdėsiu dešimt“, bet taip dvidešimt žadėjo. Visus pliuotkus pasakiau jums.

T: (juokias) Tai gerai, turite ir dalinatės. O kaip dabar šiais laikais žmonės, kaip matote? Kaip jie eina į bažnyčią?

I: Labai mažai. Dabar mokyklėlės nebėra, jau seniai nebėra, prijungta prie Telšių ir autobusai nuvežioja tuos vaikus. Šiemet neturėjome nei

pirmai Komunijai, nei sutvirtinimui, pasiėmė prie mažosios, ten prijungė. Dabar visai ne daug teateinam... na, tos dvidešimt įeiname dar sekmadieniais.

T: Tai maždaug tie patys ir ateinate?

I: Na, taip.

T: O jaunimas kodėl neina į bažnyčią?

I: O čia, mano supratimu yra, kad mano tėveliai ėjo, aš ėjau nuo pat vaikystės ir aš ten galėjau sušalti ir persalti, ir galėjau sėdėti toje bažnyčioje. Kunigėliai po mišių pamokslus seniau sakydavo ir man tiek buvo įdomu klausytis! Iš kur jie tiek daug žino? Kaip jie gražiai šneka! Man buvo didelis dalykas ir aš savo vaikučius vedžiausi, ir nei vienas nėra atsisakęs to tikėjimo. Ir tuos savo vaikus išmokino visko, ir dabar man irgi tas didelis klausimas ir įdomus yra: sovietmečiu, kada draudė visaip, tai ėjo žmonės, o dabar yra laisvai... į šventes yra oj, kiek! O į bažnytelę jau nebėra... bet kiek dabar kunigai stengiasi, visokiomis valandomis tas mišeles, tik kad žmonėms būtų geriau: „jei tada negali, tada ateik, jei ne tada, tai tada“. Kaip dabar pas mus, kad vienuoliktą valandą išklausai, o paskui ilga dienele ir važiuok kur nori, bet kad... atšalimas didelis.

T: O iš kur tas atšalimas kyla, kaip manote? Kaip žmonės pasikeitė?

I: Kaip Vilniuje yra, tai nežinau, o čia, Klaipėdoje, pažįstamas tas kunigėlis, kur yra, tai sako: „eik, eik, Ona, kol vaikai ruošėsi pirmai Komunijai, sutvirtinimui, tai buvo ir tų žmonių,

ir tėvų“. O dabar mano anūkė... Klaipėdoje bažnyčioje buvus... kunigėlis sako: „nebėra vaiko nei vieno“. Na, kad čia tėveliai kalti. Jeigu augini du ar tris tuos vaikučius, na, jei visi nebus, bet vis tiek atsiras ar vienas, ar du, vis tiek praktikuos... visi juk norės, kitaip atsižvelgs.

T: O ką bažnyčia gali kitaip daryti?

I: Na, aš nebegaliu suprasti ką begalėtų kitaip daryti. Tiek tie kunigėliai taikosi, tiek yra dabar ta Marijos radija... dabar man ta Marijos radija yra kaip antra bažnyčia. Aš negirdžiu nei pamokslėlio, nieko, o vakare septintą valandą rožinis, po rožinio yra pamokslėlis ir aš girdžiu jį, ir dažnai emeritas iš Panevėžio Kauneckas sako... dvyliktą šiandien dar vienas paskambino man ir buvo tik prasidėjusios mišios Žemaičių Kalvarijos, sakau: „būk geras, atsiprašau, kai aš išklausysiu mišias, aš jums perskambinsiu“. Aš ir nemoku pasakyti... esu tokias maldas... man vienas kunigėlis padovanojo tokį maldyną „Rinktinės maldos“. Ten yra be galo daug ir gražių litanijų visokių tokių, maldų. Aš meldžiuosi ir už Degaičių parapiją, už dvasininkus, už visą bažnyčią. Jie už mus meldžiasi ir mes turime paremti juos savo maldomis. Na, mano toks yra supratimas ir aš kitaip negaliu.

T: Bet tie skandalai bažnyčios nepuošia irgi.

I: Na, labai...

T: O ką su tuo daryti?

I: Čia turėtų leisti kunigėliams žanytis. Aš per Marijos radiją girdėjau tuos klausimus, aš daug visokių... na, ne daug, kartais išeinu į bažnyčią

darbuotis. Dabar, kai nebedirbsiu, tai daugiau girdėsiu. Dabar toks klausimas buvo per „Klausk drąsiai“: kodėl mūsų kunigai nesižanija? Ir ten kunigėlis buvo iš kažkokios kitokios valstybės, ir jis kaip tik ten ir buvo... na, dažnai du atsakinėja, kartais ir vienas, bet dažniau du. Sako: „supratau, čia mano klausimas. Taip, kai aš atvažiavau į Lietuvą dirbti, kai pamačiau, kad čia neleidžiama kunigams tekėti, tai aš labai nusiminiau, kodėl jie skriaudžiami? Mūsų šalyje aš esu ištekęs, turiu žmoną ir du vaikus, ir labai apgailestauju kodėl šventasis tėvas to neleidžia daryti“. Ir čia buvo vėl klausimas ir popiežiaus prašymas... kažkada, kad nepritaria... na, bet nežinau... aš nesuprantu kur jie turi dingti, juk čia nežinau iš kelių šimtų, bet gal koks apsigimęs, kur kas nors kitaip yra, juk ir tokių yra. [...] Na, ir yra tokių visokių... ir taip būna, kai kunigėlis galbūt nebegali kur nors kitur dirbti ar kas nors neleidžia ir taip būna, kad eina į kunigėlius. Čia mano supratimas yra.

T: Kai sužinote, kad vis koks skandalas bažnyčioje, tai kaip jūs reaguojate? Ar jūs tikite tuo?

I: Aš ką galiu pasakyti... aš taip greitai neskubu tikėti ir netikėsiu, aš iš pradžių einu pasimelsti: „Viešpatie, atleisk“. Visi esame nuodėmingi, juk tam Viešpats buvo prikaltas prie kryžiaus, kad atleistų nuodėmes. Jei ten tas kunigėlis jau vaikučiams ar nepilnamečiams ką nors padarė, tai tas jau yra baisu, baisu. O jei sutaria... aš nežinau. Bet aš meldžiuosi į Viešpatį, kad kuo mažiau kas stebėtų... nežinau, kad čia mažiausiai kažkas ne taip ir išpučia didžiausią burbulą, o kartais tai tėra lašelis.

T: O kai dar Grigas dirbo, apie ką būdavo jo pamokslai? Ar teko girdėti?

I: Girdėdavom (šypsosi). Nu būdavo kaip, tiesiog kaip čia pasakius... *Skraidydavo varnai, šikšnosparniai*, tokie, apie... vidinį žmogaus supratimą, skleidimą gėrio. Nu *nebūkit varnais*, ar dar kažkuo (juokiasi)... Juodi, sakyčiau, tie tokie juodi būdavo visi tie pamokslai. Ne tik mes, šitie viršuj prie vargonų suvokdavom, bet ir apačioj sėdinčios, tos kaimo moteriškelės, sakydavo *Jėzusmarija, kas anam pasidaro, ką ans tik tai juodin ir juodin visus*.

T: Tai apie Grigą buvo pranešta žiniasklaidoje lygiai prieš metus. Ar prisimenat kaip jautėtės, kai sužinojot?

I: Nežinau, kažkaip aš asmeniškai, didelių tų ryšių su anu neturėjau ir kažkaip buvo...Kadangi per didžiąsias šventes nueisi, tada jeigu išvažiuosi, dar kažką tai per atlaidus va nueisi, bet stengėsi jis ir, sakykim, va kitas klebonas pasisveikina, ar dar kažko tai susitinki, sakykim, buvusių tų kaimo klebonų prekybos centre, anas nebijo apsikabinti *labas, kaip gyvenat?* Paklausia *kaip šeimyną?* Ar dar kažką, o šis klebonas (Grigas) nususukdavo visad.

T: Vis tiek bendraujat su žmonėm. Kas buvo pranešta apie Grigą buvo aktuali tema? Ką žmonės pasakojo apie tai? Kokiom emocijom dalinosi?

I: Šiaip aktuali ta tema buvo, galiu sakyti, gal sakykim iš vyresnio amžiaus... buvo ir mažiau,

bet jaunesnio amžiaus, kurie, sakykim, ypatingai augina berniukus, buvo tokių įtarimų pas mus.

T: Tai dar iki pranešimo jau sklido kalbos?

I: Taip, nes jis parėjo su...vis tiek šiandien informaciniai šaltiniai yra įvairiausi ir, kai jis buvo parkelts iš Dūkšto, parėjo ir tas jo šleifas tų visų veiklų.

T: Iš kur sužinojo apie...

I: Irgi iš žiniasklaidos. Aišku pareina naujas klebonas ir irgi visi paieškom (šypsosi). Koks tas pareina, iš kur, kaip, žinai ir dar tas toks, kad labai greitai...Kadangi nu, tas skyrimas, kažkaip anas turėjo birželio pabaigoj...Buvo perkeltas, mes galvojom, kad pareis nu kaip visą laik keitimai vyksta per Žemaičių Kalvariją paskelbimai vyksta. Ir liepos pabaiga, naujas klebonas pareidavo, bet čia taip mums pasakė klebonas, kad kažkas buvo nebežinau, gal penktadienis, kad sekmadienį jis jau buvo bažnyčioj. Kaip tik klebonas atsisveikino, mes kažkaip, ten šeštadienio vakaras buvo, kad sužinojom, kad parvyks naujas klebonas, senas per daug irgi neskelbė, nors anas žinojo. Mes matėm ano tokį pasikeitimą, bet mes netikėjom, kad taip viskas greitai įvyks. Nu ir, tik spėjom sekmadienį rytą nulėkti iki Telšių nusipirkt gėlių, čia jau vis tiek atsisveikinimui susitiksime ar nesusitiksime senojo, ir ten naujajam klebonui, vienu žodžiu, pasitikti ir paskui, kai susitikom senąjį kleboną, jis pasakė, kad čia sako *buvo labai greitai*, bet čia vyskupijos, matyt kažkas buvo sutvarkyta. Labai greitai iš ten

iškėlė ir čia patalpino, anas nelabai spėjo nei susirinkt savo daiktų.

T: Kai prieš metus paskelbė, žmonės reagavo skirtingai? Ar dalinosi kažkoku nepasitikėjimu žiniasklaida, ar...

I: Negaliu taip pasakyti tiksliai, nu aišku, gal ir savuos ratukuos buvo aptariama, žinai, kažkas tai o šiaip, kad jau plačiai, nežinau, nebuvo lygtai afišuojama.

T: Kaip jūs vertinate pačią bažnyčios reakciją? Nes pirmiau buvo paskelbta žiniasklaidoje, negu, kad bažnyčia pranešė. Kaip jūs vertinate pačią bažnyčios reakciją į tai?

I: Nu aš matyčiau, kad čia biški kažkas buvo slepiama ir, tai sakau, viskas vyko labai greitai. Ir tas išėjimas irgi, irgi čia buvo be galo labai greitas. Ne, ne, ne... Sakysim, paskutinį sekmadienį, kai dirbo, paskelbė, kad jau išeina, jis pats sakė, aš nebuvo, tik kiek girdėjau kad pasakęs apie visą tai sužinosit žiniasklaidoj, spaudoj.

T: Jis pats pasakė tai?

I: Nu... jis sako sužinosit jūs vėliau, pats anas nieko, priežasčių, nes tikrai tų priežasčių kažkaip ir nebuvo, o gal... Dabar aš bijau pasakyt kaip čia buvo...ar iki dar sekmadienio, vienu žodžiu, iš kitų šaltinių.

T: Kaip bendrai jūs matote kaip bažnyčia turėtų reaguoti į tokias situacijas, į seksualinį piktnaudžiavimą bažnyčioje? Kaip tvarkytis su tuo?

I: Sunku čia mums (šypsosi) apspręsti tas visas...Aš manyčiau, kad šiek tiek yra mūsų katalikų, tas tikėjimas, turintis daug suvaržymų ir prie šiandieninės tos situacijos irgi... Nu turėtų

būti biški laisviau. Nu kažkiek gali būti, visai reikėtų ir leist tiems klebonams sudaryti šeimas, kurti. Ir, aš manyčiau, nebebūtų tų visokiausių iššūkių, nes šiandieniai įvykiai, daug ką pasakoja ir turim ne vieną Lietuvoje išėjusį, ir turim ne viena ir auginančių vaikus klebonų. Visko yra, kaip sakom, *visą laiką uždraustas vaisius yra saldusnis*. Galbūt neliktų ir tų tokių visokiausių seksualinių...

T: Kurie būdai sugrąžintų tikinčiuosius, kurie nustojo lankytis bažnyčioje? Kaip manote? Kas turėtų bažnyčioje pasikeisti, kad pati...?

I: Kiek jau va ir šiandien, ką girdėjau iš po atlaidų, kad klebonas buvo labai nepatenkintas, kad susirinko mažiau žmonių negu šeštadienį šventė. O priežastis ta, kad mažiau žmonių - mažiau lėšų sunėš į bažnyčią, aukų.

T: Kai pati žiniasklaida rašo apie bažnyčios tvarką, bažnyčios seksualinius nusikaltimus, kaip prie to bendrai prisideda? Kaip jūs matote tą informaciją? Kokia ji yra? Sensacinga ar...?

I: Šiaip, kadangi esu ir taip biški domėjusis, kad bet koks žiniasklaidos straipsnis, sakykim, ar žinutė... Iš tos žinutės dar reikia atsirinkti, sakykim, bent 30% tos teisybės. Aišku, kiekvienas nori tų sensacijų kažkokių nu ir... per tą sensaciją didesnis tas skaitomumas, trauka didesnė to laikraščio ar dar kažko. Ir, aišku, vieni gal skaito, kiti neskaito to straipsnio. Vieni tiki, kiti netiki, nes liečiant va tą mūsų buvusį kleboną ir šiandien vieni tiki, kiti netiki, kiti sako, kad čia visokių prasimanymų yra, irgi visokiausių dalykų.

T: O kuo tuos prasimanymus teisina?

I: Nu, kad čia apkaltino kleboną, kad čia vienu žodžiu...

T: O kas galėjo apkaltinti?

I: Nu žiniasklaida, vienu žodžiu, kam reikėjo sakyti...Nu visokių kalbų yra. Aišku čia daugiau

vyresnio amžiaus, gal anie labiau netiki, kad čia žinai...Va, čia tokių visokių dalykų gal būti. Nors su metais, su įvykiais tais...nežinau...

I6 – Aldona – 70-80 metai

T: O kiti, gal žinote, vyksta į Telšių bažnyčias?

I: Nelabai, nelabai. Kažkodėl, nežinau kame reikalas, gal per daug gerai gyvenam, plačiai važinėjamės, viską žinome, viską kompiuteriuose randame, su visu pasauliu bendraujame ir „ko man beiti?“. Ta bažnyčia anksčiau, na, tai šventovė. Kur daugiau benueisi, pasipuoši? Ir dar man, pavyzdžiui, patinka iš ankstesnių laikų, kai dar jauna buvau mokinukė, tai kaimuose iš toli jau žinosim kokioje bažnyčioje kokie atlydai, tai kas su dviračiais, kas pėsčiomis eidavom po penkiolika, po dvidešimt kilometrų.

T: Kaip į šokius.

I: Taip, kodėl eidavome? Todėl, kad po pamaldų tose kaimo bažnyčiose būdavo gegužinės. Tai su tokia kažkokia virve plotą apsitvers, bus muzikantai ir eik tu sau... kas per šokiai, kas per pažintys! Bet mes džiaugiamės, nes nieko daugiau nebuvo.

T: Bet palaukit, bažnyčia dabar tokių dalykų ir nesiūlo, nėra jokios šventės, gal dėl to žmonės nebesirenka?

I: Ne, nežinau. Aš galvoju, kad per daug gerai gyvename ir nebebijome Dievo. Čia mano asmeninė nuomonė.

T: O kunigas yra svarbus bažnyčiai?

I: Na, anais laikais, tai bažnyčios buvo toli, iš kaimų žmonės eidavo ir vaikus vesdavosi, ir taip toliau, o dabar bažnyčia yra arti, Dievas – toli. Kunigai tie... nežinau, pavyzdžiui, nei vieno blogo savo bažnyčioje nemačiau. Iš pradžios buvo ir vargonininkė, ir vaikus katekizmo... kol mokykla buvo. Viskas pradėjo nykti Degaičiuose, felčerinę uždarė, mokyklą uždarė, darželį uždarė. Visi darbuotojai išsivaikščiojo, išsivažinėjo ir dabar namuose mes pakeičiame temą labai greitai. Kad dabar va, viena moterytė gyvena, čia viena moterytė, čia visiškai tuščias namas, visi išmirę jau, čia vienas vyrukas gyvena, ten toliau irgi vienas vyrukas, toliau viena senutė gyvena ir nieko nebėra. Nei tų giedorių bėra, nei tų chorų bėra, nei tų vaikų bėra. Vargonininkė sekmadieniais ir tie visi vaikai į bažnyčią „ura“ ir giedoti eidavo, ir skaityti tas psalmes visas, na... žmonių buvo ir gyvenimas buvo nepaprastai... nežinau, o gal, kai esi jaunas, kitaip į viską žiūri, o dabar tuštuma.

T: Koks kunigas jums yra geras? Kaip apibūdintumėt, kad „na, jau šitas tai toks geras!“?

I: Nežinau, aš daugiskaitoje sakyčiau, kad visi kunigai man geri, bet juk jie lygiai tokie pat žmonės, kaip ir mes ir turi savo stilių. Juk dabar pakalbėk apie tuos Degaičius ir kitas pasakys: „Jėzau, kokie bjauri žmonės Degaičiuose!“, yra ir tokių.

T: Dar nesutikau.

I: Yra... „tas toks, tas anoks“. Na, aš per savo gyvenimą nesutikau nei blogo žmogaus, nei blogo kunigo. O man patinka tas kunigas, sakykim, kuris per daug nespaudžia ir negrūmoja „na, tu neini į bažnyčią, ką tu darai? Ką tu galvoji?“, nes yra tokių, teko girdėti. Pačioje pradžioje iš Telšių atvažiuodavo, man atrodo, dabar jau yra miręs, bet kai kalėdodavo, tai ateis, po visus kampus išlakstys, išžiūrės ir išnipštynės.

T: Bet šį sekmadienį per atlaidus moralą pasakė, kaip vertinate? Pasakė teisingai, ar..?

I: Turbūt apie tą Šiurį mūsų šnekat?

T: Taip.

I: Mes jį jau labai gerai pažįstame, jis yra ir geras kunigas, aktyvistas, bet jis ir verslininkas yra, tad dėl to tikėjimo jis moka gerai sugrūmoti. Mes jau pripratę, mums nieko... man asmeniškai, aš sakau „mes“, bet už kitus negaliu sakyti, bet man tai nei šilto, nei šalto.

T: Nes jūs bažnyčioje sėdite ir to klausote, tai jūsų tai neliečia.

I: Tai aš turbūt kažkada ir tam Šiuriui sakiau: „juk mes čia nekalti, o tie, kurie neatėjo, tai jie ir negirdi jūsų to priekaišto“.

T: Tai ką bažnyčia turėtų daryti, kad prisitrauktų žmones? Čia žmonių problema ar bažnyčios tai, kad nelanko?

I: Na, gal didelė problema ir tos bažnyčios. Ta pedofilija visa ten, tie turtai, na, tiesiog nežinau... gal būt yra kaltės. Mano durna galva reikėtų ir tą tikėjimą truputį pakeisti, gal... na, bent jau man ta išpažintis, tai kam reikalinga? Na, aš taip kalbėti kaip katalikė, sakykim, negaliu, bet Dieve mano, kokių aš dabar tų griekų bepadarau?

T: O dabar tie visi skandalai, kurie vis palydi bažnyčią, tai kaip bažnyčia turėtų tvarkytis su tuo?

I: Šiaip tai aš galvoju, kad tie visi popiežiai turėtų kažką keisti toje bažnyčioje. Man atrodo, būtų labai gerai, kad visų pirma pakeistų tą bendrą išpažintį. Kunigas paskaito tas svarbiausias nuodėmes, kurios tikros, jeigu aš kaltas, tai „barkšt“ sau į krūtinę „atleisk, atleisk“, o jei ne, tai stoviu, o jei ne, tai rankas susinėręs „barkšt“ (juokias). Aš suprantu, kad tada aš sąžiningai atlikčiau, o dabar, kai man reikia eiti pas to kunigo, tai aš neturiu ką sakyti. Na, jeigu man dabar taip, kaip vaikystėje reikia sakyti: „tiek kartų mamos neklausiau, tiek kartų tėvo neklausiau, su drauge susimušiau, tiek Dievo vardą paminėjau“ na, ir pasaka be galo. Bet jei dabar pasakysiu, kad aš mamos neklausiau (juokias), tai kaip atrodys? O ką man daugiau pasakyti? Aš sąmoningai ir prieš tą Dievą nei aš

šneku, nei aš darau, nei aš kitiems aiškinu, kad „tu tikėk“. Va, nesu ta Kristaus žodžio skelbėja, neauklėju žmogaus. Pasakau, paprašau, „paokatiju“ (reiškia, padrąsinu, pakviečiu), kad „pakvieskit, kaimynui pabelskit į langą iš vakaro ar išeinant, pasakykit, kad „einam““. Na, susitinkame, pasišnekame savo tarpe „na, ar eisim?“. Vienas sako, kad eisim, antras sako: „neisiu, aš turiu savo darbų“ ir viskas. O kad taip: „na, tu eik, tau būtinai!“, įtaigos tokios tikrai neverta daryti. Na, ir ta bažnyčia... niekada nebūsi mielas ir geras per prievartą.

T: Vis tiek keičiasi kunigai, tai kaip paaiškintumėte kodėl paskutinis kunigas pasikeitė?

I: (atsidūsta) Kažkaip aš galvoju, kad vis dėlto jie yra Dievo tarnai. Jeigu jie daro griekus, tegul juos Dievas ir teisia. Aš neteisiu jų visai, pagalvoju: „toks pat žmogus, kaip ir aš“. Na, kas kad jo titulas „kunigas“, „daktaras“, mes žiūrime

kitaip, iš aukštai, va „daktarėlis“, „kunigėlis“, o dar anksčiau ir „direktorėlis“ mūsų toks geras ar koks „pirmininkėlis“. Na, kažkaip buvo, juk jis toks pats žmogus. O dabar pažiūrėkime Seime kas darosi, visi į savo pusę, į savo pusę, pykstamės, kad „tu didesnę lapą atsiplėšei, o kodėl ne man? Aš norėjau“. Na, lygiai taip pat, aš galvoju, ir su tais kunigais. Žiūrėk, jaunimui pašaukimo nebėra, nebeina. Ir kada čia? Na, turbūt mokslo metų pradžioje... čia juk Telšiuose mes visą laiką tą kunigų seminariją turėjome garsią ir taip toliau, kunigų buvo po dvidešimt ir daugiau besimokančių, ir išeidavo, o dabar paskutiniaisiais metais čia įstojo, buvo čia ir tas Šiurys atsivežęs parodyti kaip jau bažnyčioje atrodo, kaip reikės bendrauti, supažindinti su parapijos bažnyčiomis... na, negalima taip sakyti, bet vienas neapkabinamas jaunuolis, kitas toks pipiriukas, kitas su kažkokiu kalbos defektu... čia mano asmeniška nuomonė. Galvoju: „Dieve mano...“

I7 – Nerijus – 40-50 metai

T: tai tą pastarąjį kleboną jūs vertinat labiau į *fainą* ar *nefainą*?

I: Čia buvusį?

T: Taip, buvusį.

I: Sigitą mūsų... Aš tai manau, kad labiau nefainas. Tai, jei daug nevyniojant, tai žmogus su savo tam tikra ambicija, su savo tam tikrais nukrypimais į neaišku ko ir su tom legendom parėjęs žmogus. Tai toks buvo keiksmazodis *Dievo apvaizdas*. Reikalavo, reikalavo labai daug, bet pats nelabai dėjo. Čia vėl kritikuot

žmogų, kurį neturėčiau kritikuot, bet iš esmės nelabai nuveikė ką, kad lipdyt bendruomenę, o kad ją suskaldyt.

T: Kokiais būdais skaldė?

I: Nu, atėjo pasakė, kad jūs nemokat giedot, pavyzdžiui. Giedoriam, kurie daug metų giedojo, visiems buvo gerai. Jisai atėjo ir pasakė, kad jūs daugmaž niekam tikę.

T: Čia Degaičiuose?

I: Man atrodo, kad Eigirdžiuose. Čia net nebuvo. Dar kažkas buvo, prižiūrėtojas kažkoks - netinka,

negerai. Nu ta prasme. Aišku, jis ten režisierius, man atrodo, pagal išsilavinimą. Jo gal suvokimas, tas meninis lygis kitas, bet nu atėjus į kaimą pradėt visiems kaimo žmonėms aiškinti, kad jie netikėliai ar kažkaip, man atrodo čia kiekvieno klaida.

T: Pačiuose Degaičiuose kaip jį priėmė? Turėjot galbūt kažką girdėti ką apie jį kalba žmonės?

I: Tokios nuogirdos, tai šiek tiek spaudą pasižiūrinėjau, šiek tiek žmonės papasakojo, bet iš esmės buvo kalba ne apie tai. Ne apie jo povandeninius nuotykius, bet apie bendravimo būdą, kad ateina, reikalauja. Kažkaip mes tą santykį palaikėm, bet keistas žmogus. Ateina, jeigu leidi ant galvos lipt, dar vieną kartą. Čia turėjom tokių reikalų. Per keturis kartus, per aplinkui bandė čia mane kalbinti, kad padėčiau, kol atvirai nepasakiau, kad aš nesikišiu ir atšok.

T: O šiaip kai jūs jau žinojot apie jį tam tikros informacijos, kaip tai keitė jūsų požiūrį į Grigą, kaip į žmogų?

I: Taip

T: Kaip?

I: Nu, negaliu keiktis (juokiasi). Nu, nepatinka žmonės, kurie daro nusikaltimus, nepatinka. Švelniai tariant.

T: Ką manot apie tai? Kaip bažnyčia su tuo tvarkosi?

I: Kiek iš tų viešų žinių turiu, tai man liūdna. Pirma, kad jisai, kiek pamenu, pagal laidavimą buvo dėl pornografijos platinimo. Tai nieko nieks jam nepasakė, ta prasme. Jis toliau dirbo su vaikais. Ir paskui tik išlindo. Aš nežinau kokiais keliais, bet... Čia aš jeigu gerai suprantu, kad tai

yra tęstinis tyrimas nuo kažkurio prie Vilniaus jauno kunigo, kur ten paėmė, jeigu domėjotės, aš nežinau ten buvo... Ta prasme kompiuterinių. Dažniausiai būna, kad patrauki už virvelės ten atsidaro tokia skrynelė negera. Tai kažkaip išlindo, kad vis tiek jis veikia ten neaišku ką. Ir aišku čia vėl tik trupiniai gali būti. Bet aš bandau čia pasmerkt nenuteistą žmogų. Ta prasme, kad nebūna tik tai to, kad žiūri filmukus ir viskas gerai. Manau, kad ten būta ir daugiau, bet tiesiog neįrodyta, aš taip galvoju.

T: Kokia būtų buvus tinkama bažnyčios reakcija?

I: Aš manau, kad žmogus, kuris užsiima nusikaltimais, neturėtų... Čia vėl pasaulietinėj teisėj, bažnytinėj galbūt ne. Neturėtų tiesiog dirbt to darbo, manau viskas. Tegul eina dirba kur nors kitur, vairuoja fūra ir niekam netrukdo. Jeigu mokytojai bus pedofilai, jeigu gydytojai bus ten kokie dar pedo, neduok Dieve. Tiesiog tu esi pakankamai viešas žmogus, pradėkim nuo to. Įvaizdžio gadinimas, bet čia jų reikalas. Čia apie įvaizdį galvoja jie.

T: Tai iš principo bendruomenė, kaip suprantu, sužinojo iš žiniasklaidos, pernai vasarą. Ar jau kažkaip kalbėjosi ir iki to rateliuose mažuose?

I: Buvo, buvo kalbos. Kad nešventas žmogeliukas, buvo tų pamąstymų. Kiek ten spaudoj buvo, Dusetos berots? Kažkur Ignalinos rajonas, ane? Ten kažkas buvo su pinigais, kaip sako, visų nagai į save, bet kai ko labiau. Tas irgi jautėsi, kad žmogus labai nori su tais turtiniais dalykais, kas man šiaip kaip pasauliečiui... Aš labai gražiai bandau kalbėt, bet man tai

nesuvokiama. Dvasininkas užsiima iš esmės ten kažkokių turtų atiminėjimu *davai, atiduok gi čia mano, man čia reikia*. Kam tau reikia? Aš taip ir nesuprantu kam jam reikia. Gal pavedimas iš viršaus, aš irgi nenoriu teisti. Tai dėl to keista. O pakalbėjimų buvo, bet kažkiek pasišneki ir negvildensi tų temų. Sakau, pats nemačiau ten kokį vaiką ant kelėnų glostęs, gal būčiau kitaip reagavęs. Ir kažkoks aišku atmetimas, aišku, dėl to vaikščiojimo į bažnyčią. Tiesiog to noro nėra, nes nu, mano supratimu, tas žmogus neturi dirbti to darbo. Tai vis tiek darbas.

T: Jeigu sekat, vis tiek žiniasklaidą, matot, stebit, skaitot. Kaip pastebit kaip vaizduojama bažnyčia žiniasklaidoje? Kokia ji?

I: Kad dabar, man atrodo, kad kuo toliau, tuo blogiau. Iš esmės žiniasklaida, vėl, nelabai rašo apie tai, kad yra gerai. Daugiau gal, kad šiek tiek vaikymasis populiarumo. Jeigu kažkas kažką prisidirbo, tai vis tiek įdomiau visiems išgirsti, kad aš ten ne toks, o ten kažkur kažkoks svoločius gyvena. Tai gal iš to. Tai čia visiems galioja. Ir apie savivaldybę ar Seimą gerai nerašo. Tai aš toj vietoj lyginu, kad tendencija matyt daugiau negatyvo, noras parodyti kas labiau negerai, nes nu tas, kas gerai, tai atrodo *kam čia šneki, mes ir taip matom*. Bet aš galvoju, kad tos svarstyklės paskui dėliojasi. Jeigu sakai, kad viskas blogai, tai ir žmogus būna. Bet kaip mokė taip dirbi.

18 – Ieva – 30-40 metai

T: Kažkaip sakė, kad anksčiau buvo choras, tada jo neliko ir jis (kunigas) giedojo. Kaip apskritai jo vedamos mišios atrodė?

I: Aš kažkaip nepamenu kaip neliko to choro, neužfiksavau gal. Ai, nežinau, iš principo man visi tie kunigai vienodi, man net balsai jų vienodi. Ta prasme, visi jie turi tą tokį gražų bei sodrų balsą ir nežinau, man viskas „okey“ buvo iki to, sakykime, skandalo, kuris turbūt šokiravo visus greičiausiai. Bet taip aš ir nepaklausiau močiutės iš principo ar čia Degaičiuose kas nors vyko ar nevyko, nes kažkas „tipo“ buvo minėję, kad ir Degaičiuose jis kažką ten darė, nors aš net neįsivaizduoju kaip ten kažką gali padaryti, kai ten pilna tų žmonių... aš nežinau, neįsivaizduoju.

T: Kai močiutė yra labai tikinti, tai ar būna kažkokių pas jus nesutarimų religijos ar bažnyčios klausimais?

I: Oj, ne, bažnyčia čia yra šventas reikalas. Man patinka tai, kad ji neverčia, neliepia. Pati sakau, kad nuo pat mažens iki gal dvylikos ar vienuolikos metų ėjau kiekvieną sekmadienį, bet paskui kažkaip trūko ir nutrūko. O jeigu ji vesis ir mano vaikas eis, tai aš su mielu noru.

T: O apie tuos skandalus jūs sužinojote iš žiniasklaidos ar dar kažkur prieš tai kalbėjo kas nors?

I: Jaučiu, kad iš žiniasklaidos ir kažkas pamatė iš mūsų grupelės. Mes turime grupę bendrą

pavadinimu „Pavadinimas paslėptas“ (juokias) ir gal kažkuri ten straipsnį įmetė. Aš nebepamenu, bet tikrai aš neskaičiau, ta prasme, kad ne aš suradau tą skandalą, kažkas iš mūsų įmetė, nepamenu, nesureikšminau.

T: Kaip jautėtės, kai jis išvyko jau ir čia?

I: Na, tai natūralu, kad buvo pykčio, buvo to tokio pasišlykštėjimo gal sakykim, jeigu čia prie mūsų kaimo vaikų jis kažką ten darė ar lindo. Ką aš žinau? Džiaugėmės jaučiu, nes nesinorėtų kaime turėti tokį kunigą. Pavyzdžiui, ir maniškiai auga, ir gal norės tais „klapčiukais“ ar kaip ten vadinasi pabūti ir tu realiai bijosi jį išleisti, ar ne? Ir šiaip toks pasitikėjimas... žinai, jis sumenkina tuos kunigus, sumenkina tą bažnyčią ir tu kitą kartą gal bijotum net jį išleisti, natūralu.

T: Kaip įsivaizduojate, kaip bažnyčia turėtų tvarkytis su tokiais skandalais?

I: Tai mažų mažiausia nušalinti nuo visų pareigų ir nebeleisti toliau kunigų šitaip dirbti. Čia yra pirmiausia, ar ne? O dažniausiai kaip būna? Kad kažkur užglaistom ir paskui žiūrim, kad jis vėl dirba kažkur ten... tai išvis pašalinti, išmesti. O kokia ta kita bausmė? Na, ką? Nepasakysi, kad nupjauk kiaušus, ar ne? Nebe tokiais laikais gyvenam, tai net neįsivaizduoju. Finansine vėl... na, susimokėjo tą baudą ir baigėsi, bet pirmiausia tai toks griežtas nušalinimas ir daugiau jokių pasirodymo bažnyčioje, sakykim. Tai va, mano būtų tokia nuomonė.

T: Iš Vatikano vis pasigirsta siūlymų, kad reiktų celibatą naikinti ir moterims būti kunigėmis, tai ką galvojat?

I: Kad celibatą naikinti, tai aš vienareikšmiškai esu už, visi mes esame žmonės. Dabar, pavyzdžiui, dažniausiai girdim, kad jis turi turėti celibatą, bet vaikas atsiranda iš kažkur ten, ar ne? Turim pavyzdžių ir Telšių mieste. Na, tai kažkaip irgi nustumka tas pasitikėjimas. Pavyzdžiui, man labai patinka Amerika, kad ten gali turėti ir žmoną, ir vaikus, ir būti kunigu, o kodėl ne? Pavyzdžiui, jeigu aš labai tikiu, myliu šeimą, myliu vyrą, myliu vaikus, bet turiu pašaukimą šitoje vietoje... aš tai už šimtu procentu.

T: O moterys kunigės?

I: Būtų labai gal neįprasta, sakykim. Bet, o kodėl ne? Pažiūrėkim kaip yra vienuolės, ar ne? Kaip gražu, pavyzdžiui, Amerikoje, kai šitos vienuolės gieda, taigi ten toks ‚vaibas‘, taip yra nerealų. Aš nežinau, gal tiesiog esame neįpratę, bet juk pasaulis keičiasi, nesakyčiau, kad esu prieš.

T: Paminėjote, kad gieda, kad tas ‚vaibas‘ yra. Bažnyčioje netrūksta čia?

I: Labai, bet vėl sakau, ta prasme, pasaulis yra be proto skirtingas. Pavyzdžiui, tokios kaip Amerikoje rodo, tai net traukia po to nueiti, nes iš tikrųjų labai... ateini, išsiklausai to pamokslo taip „aha, aha“, o ten kažkaip net malonu būti, čia vaikai pagieda su vienodomis aprangomis ten kažką užsidėję, na, faina. Ir žinai kas dar man patinka Amerikoje? Nėra tos pompastikos bažnyčioj. Ta prasme, yra kažkokių ten tų Katedrų, bet būna medinė ir paprasta bažnytelė, vienas kryžius, viskas iš medienos iškalta, suoliukai ir nėra ten tų Marijų, tų visokių skulptūrų. Kryželis, altorėlis, atsistoja ir va...

koks stiklinis stogas, na, aš dabar šneku apie tas naujesnes bažnyčias, na, nerealiai.

T: Tai kaip ir radau tam tikrą atsakymą ko trūksta (juokias).

I: Jo (juokias), nepagalvojau, iš tikrųjų. Tas toks ir suburia, ir tie vaikai tada eitų maloniau į tokius dalykus, nes na, ten susirenka daug, tu ten giedi, yra repeticijos, vienodi rūbai, dar kažkas. Tas taip, šitas tai taip, manau, būtų fainas dalykas.

I9 – Rimas – 60-70 metai

T: Mažesniuose rateliuose kažkaip kalbėjote apie šį atvejį?

I: Šeimoje, tai taip. Kai jis atėjo, tai irgi spaudoje išlindo, kad kažkas su finansai ar kažkas tai buvo negerai, kad iš anų kraštų atėjo čia. Tai tik tai tiek, kad „o, kas čia dabar?“. Bet viskas normaliai, paskui įsidirbo, kaip sakant. Paskiau čia dabar vėl tas nuskambėjo ir tas jo išvykimas...

T: Kaip reagavote, kai sužinojote?

I: Na, tai nemalonu, kai pas tavęs, kaip sakant, tavo kieme kažkas vyksta. Ir neaišku kas čia, ar iš tikrųjų taip, ar čia kažkas... klausimų iškilo daug, bet tiesiogiai, kad kažką galėtum pasakyti, kad čia „oi, jis kažkokį dėmesį kažkam rodė, gal nederamą ar ką“, tai nežinau, nepastebėdavom. Aš sakau, į bažnyčią, kad eitum... sakykim, ar ten daug vaikų patarnaujančių ar ten gal kažką... nei čia tų vaikų būdavo, nei... mes ir taip sakau, tų vaikų nelabai turime. Net nežinau, tu gali įvertinti, pasakyti kažką, kai tikrai jau susidūręs, kažkas tau tokį įspūdį padarė... čia nepatinka, čia slegiantis kažkoks, čia kažkoks įtartinas. Turi susidurti, kad galėtum įvertinti ir sakyti. Aš paprasčiausiai nesusidūręs net negalėčiau pasakyti, kad... tik tą, ką perskaitai ir galvoji „ar čia iš tikrųjų?“. Kad galėtum pripašyti

kažkokiam kažką tai... visiškai aš tokio dalyko negaliu įvertinti, nes absoliučiai nesu susidūręs, kad galėčiau jį ar teisti, ar smerkti. Ar iš tikrųjų taip buvo? Matyt, buvo, jeigu jau iš bažnyčios...

T: Vis tiek tų skandalų ir su Grigu, ir daugiau yra bažnyčioje, ir iš užsienio. Kaip manote, kaip bažnyčia tvarkosi su seksualiniu piktnaudžiavimu?

I: Čia tos temos, kur neturiu kažkokio supratimo, tik tiek, kiek paskaitai, pakraipai arba ten... neturiu aš kažkokių tokių... nežinau.

T: Gerai. Jaunimo drastiškai mažėja bažnyčioje, kaip manote, ką bažnyčia turėtų padaryti, kad na, susigrąžinti tikinčiuosius? Nes na, pirmą Komuniją tai mes turbūt visi praėjome, bet po to kažkaip daug kieno ryšys nutrūksta jau.

I: Taip, nutrūksta. Sakykime, mes ir patys pagal savo šeimą, nes jeigu mano tėvai aktyvūs buvo ir į bažnyčią vedė, tai toks prisiminimas: „na va, sūnau, gal tu čia kunigu tapsi“, tai sakau: „ne, aš ženyti noriu, aš vaikų noriu turėti“, tai kaip anekdotą po to prisimindavau ir juokdavausi. Bet viskas ėjosi, ta vyresnioji dukra ir krikštytas vaikas, ir dirnavotas, ir Komuniją praėjo, o

jaunesniosios dukros vaikai, mano anūkai, tai jie dar nei krikštyti, nei dirmavoti. Mandagiai mes: „na, juk galės ir neiti į tą bažnyčią, bet pakrikštykite tuos vaikus“.

T: Tai kaip bažnyčia turėtų pritraukti?

I: Tai va, kaip pritraukti aš nežinau. O kaip tu pritrauksi? Kai dar per mokyklas... kažkaip nuo pat mažens... ir mes buvome aktyvesni, ir močiutės buvo, ir mano tėvai labai katalikiški. Tas kažkas į tą tradiciją ir... o dabar tarp vaikų yra skirtumas septyni metai, o tai gyvena ir nepritraukiamo, nors galbūt ir mes patys esame pasyvūs pasidarę, bet mes vis pašnekinam. Tai jeigu mes šeimoje nesugebame pritraukti, tai kaip tiems kunigams? Tai čia vienintelis tas per mokyklas, per renginius, per... bet vis tiek ateina kunigas ir kaip žiūri?

T: Tai gerai, kalbate, kad šeimoje anūkai nekrikštyti, tai kokiais argumentais jums atgal sako?

I: Tai sakau, nematau, jeigu aš pats nesusitvarkau, tai kaip tam kunigui ten prisišaukti?

T: Bet va, dukra kokiais argumentais jums sako kodėl jie nekrikštija?

I: Jie nediskutuoja, jie tyli...

T: Nesivelia?

I: Nesivelia.

T: Kaip sako, jeigu nenori susipykti, apie politiką ir religiją nekalbėk.

I: Taip, kaip sakant, mes irgi... na, juk suaugę žmonės, jie savo... ir nespaudi, kaip tu gali prispausti? Na, pareiški vis norą, kai sugrįžta. Vėliau vėl po metų ar kiek ten: „na, ar tai nebandysi, gal reikėtų?“, o jie: „na, žiūrėsime, matysime, gal kada nors“.

T: Tai jau pabaigai: šiemet bažnyčia švenčia trisdešimtą savo tokį kaip gimtadienį, jubiliejų, kaip matote kokia ji bus, tarkime, per savo keturiasdešimtmetį? Kaip ji atrodys, gyvuos?

I: Neįsivaizduoju, sakau, nesu aktyvus. Nežinau... ir giminėj kunigų yra, ir... aš manau, kad kažkoks nykimas vis tiek, manau, kad kažkaip keisis tos bažnyčios. Arba turės bažnyčios kažką tai... nes išlikti visą laiką tokiai pačiai, o pasaulis juk keičiasi. Turėtų kažkaip ir bažnyčia... kažkas turės įvykti. Ne visi kunigai ateina iš tikro pašaukimo.

T: Tai kaip atpažinti tą netikrą pašaukimą? Kas tai išduoda?

I: Na, kaip? Juk pažįsti, nežinau... taip kaip ir mokytojui, gydytojui, jeigu tu neturi pašaukimo, jeigu tu neturi iš savęs kažko tai... ne tik apie mokytojus. Pas vieną autoservise šaltkalvį eina eilės ir ten prisimušti sunku, o pas kitą geriau nevaryti mašinos, tai taip ir čia. Čia jau viską lems... aš nežinau kaip ten reikia padaryti, kad ateitų su pašaukimu ir kad jų daug ateitų, kad sugebėtų pritraukti žmones, kaip Šiurys. Pavyzdžiui, vien dėl to mes iš Katedros atsidūrėme mažojoje bažnytelėje. Kad ir tie triukšmeliai, kad ten prie mažosios bažnytelės

ten kažkokį pastatą pastatė, aplenkdami įstatymus, bet jei su juo susidūręs, tiesiogiai bendravęs... jis mūsų namus yra šventinęs... na, turi jis kažką, nes nori su juo bendrauti, nori jo klausytis, nori būti šalia, o yra, kur aš neidavau. Na, eini ir atbūni, bet tu neturi to... taip, kaip ir su mokytojais. Pas vieną vaikai eina, apstoja, tai taip ir čia. Kaip gyvenimas po dešimt metų, ar atsiras tokių, kurie sugebės į save patraukti? Taip ir politikai, kurie sugeba pritraukti... tai va, kas į

kurią pusę, kas ir kur nusvers? Nes be to... kas sako, kad „aš tikiu, bet aš esu mintyse su Dievu, aš atsiprašau, stengiuosi dorai gyventi“, kad nebūtų paskiau, kad „padarau, paskui eisiu išpažinties ir man viskas jau“ (juokias). Ne, aš stengiuosi gyventi taip, kad nebūtų po to gėda. O bažnyčia visų prima yra tokia, kokia sugebės žmones pritraukti, o čia jau problemos darosi, jeigu pas mūsų Telšiuose kunigų seminariją uždaro, tai nebėra...

I10 – Giedrė – 30-40 metai

T: Šiaip bendruomenėje įprasta, kad į tą patį kažkokį veiksma, įvykį, į bet ką... mes vis tiek esame kiekvienas individualus žmogus ir pažiūrime iš skirtingų pusių, ir... kokias skirtingas reakcijas į tą patį įvykį galėtum įvardinti, kurias pastebėjai Degaičiuose?

I: Nežinau, mėginau kalbėti ir seniukais mūsų, klausti kaip. Visi pečiais gūžčioja, nes niekas negali patikėti, kad taip galėjo būti. Gal jie patys to nepastebėjo, neišsivaizduoju. Su jaunesniais, kai pakalbėjau, su tų vaikų tėvais, tai visi labai džiaugėsi, kad pagaliau nebebus to „iškrėpėlio“, nes jau tikrai kiti vaikai bijojo jau eiti į bažnyčią, nes ir patys jausdavo, kad taip negerai darosi. Tai va, tėvai džiaugiasi, o senjorai tiesiog pečiais gūžčioja: „na, kaip čia taip? Kaip čia taip galėjo būti, juk toks geras buvo kunigėlis?“. Ir ten norėjo atsimenu senjorai jam daryti kažkokią tokią kaip išlydėtuvių popietę, kaip šventę, tai sakau „na, žinokit, tikrai neprisidėsime prie tokio dalyko, kad su tokiais straipsniais žmonės išeina

iš mūsų parapijos ir dar daryti išlydėtuvių vakarėlį? Tikrai nebus tokių dalykų“.

T: Kaip į tai, į tokį atsisakymą sureagavo senjorai?

I: Nežinau, taip ir paliko. To atsisveikinimo kaip ir nebebuvo, gal jie ten bažnyčioje ir turėjo tame antrame aukšte kažkokį pasisėdėjimą su ta tikinčiųjų bendruomene, bet tokio kaip kad būdavo tos Agapės pas mus, nes jie tokį didelį norėjo atsisveikinimą daryt, tai to nebebuvo. Tos kalbos kažkaip dėl to ir dinga, ir niekas nieko dabar nebekalba, visi užmiršę atrodo ir niekam nieko.

T: Aha. Aš vis tiek... tu kalbi apie tą, kad netikėjo kaip tai galėtų būti. Aš girdėjau dar ir tokių gilesnių pateisinimų, gal ir pati prisiminsi dar. Girdėjau, kad galbūt tai yra tiesiog kažkieno kerštas kunigui, kad tai suorganizuota, akcija, kad jam tiesiog pakišo į kompiuterį tam tikrų duomenų. Arba, kad tai yra žiniasklaidos melas, nes žiniasklaida

tiesiog ieško istoriją. Aš tokių girdėjau pateisinimų turbūt, nežinau, sunku dar įvardinti. Pati galbūt dar kažkokių prisimeni? Jeigu ne, tai kaip vertini? Iš kur kyla toks paaiškinimas dėl kunigo elgesio? Čia būtent apie tikinčiųjų bendruomenę.

I: Man atrodo, jiems atrodė, kad va, čia tvarko bažnyčią, čia toks geras, taip gražiai elgiasi, taip gražiai su jais bendrauja... na, aš apie senjorus kalbu, nes pagrįsde senjorai tik telankydavo bažnyčią. Tai jie galbūt dėl to taip mėgina pateisinti, nes jauni žmonės ten mažiau eidavo į tą bažnyčią, o tie senjorai vis tiek daugiau to ryšio palaikydavo su juo. Tai gal dėl to jie ir teisina dėl tokių dalykų, nes man atrodo toks dalykas nepateisinamas. Kaip gali pateisinti? Na, vieną kartą aš suprantu, kad gali būti, kad gali bandyti pakišti kažką ar suklustoti, bet jeigu antrą kartą dalykas pasikartoja... plius iš bendruomenės, iš kaimo rajono eina kalbos, kad iš tikrųjų jis prie vaikų elgiasi keistai ir patys vaikai taip sako, tai tikrai jau yra negerai.

T: Taip, man tas dar įdomu, kaip suprantu, palengvėjo, kai kunigą iškėlė, bet reikia pagalvoti ir apie tai, kad Dūkšte kažkada irgi bendruomenei palengvėjo, kad jį iškėlė, bet jis pateko pas jus. Dabar jums palengvėjo, bet jis kažkur yra dar. Tai kaip vertini tą kunigų perkėlimą, atsitikus kažkokiam tai nederamam elgesiui? Ir tuo pačiu iš karto paklausiu, kaip manai kaip tai reiktų spręsti?

I: Nesu tiek įsigilinusį į tą kunigų... kaip ten tuos, tribunolus, kur juos ten teisina ir baudžia... Bet man atrodo, prieš įstatymą turėtų būti visi lygūs,

nes tu padarai kažkokį tai nusikaltimą, nusikalstamą veiklą ir turi už ją atsakyti, nesvarbu kas tu toks – ar prezidentas, ar karalius, ar kunigas, ar kažkoks kitoks asmuo. Juo labiau, kad tai yra susiję su vaikais, tai čia išvis yra nepateisinamas toks dalykas ir nesuprantu kaip kunigų tas, nežinau kaip pavadinti, ratas leidžia tiesiog perkelti į kitą parapiją ir toliau jis dirba kaip niekur nieko. Jokių nuobaudų, jokių nieko... na, bent išvežtų į kažkokią terapiją, kad ištirtų, kažkur uždarytų, palaikytų ir pagydytų, bandytų kažką daryt, o dabar visiškai nieko, tiesiog iškėlė į kitą parapiją ir toliau grėsmė yra visuomenei. Man atrodo, tokie dalykai neturėtų vykti, nes sakau, pasikartosiu, kad prieš įstatymą turi visi būti lygūs.

T: Tai, kaip suprantu, bausti tuomet turėtų valstybės institucijos?

I: Taip, tik mūsų teismas, tik aukščiausias teismas.

T: Bet kai pasirodo kartas nuo karto tokios kalbos, atsiranda prieštaraujančių ir tame pačiame Seime, ir jie sako, kad tai apribotų religijos laisvę. Kaip tai suprastumėte?

I: Man atrodo, kad čia yra per daug užbujojęs kažkoks klanas, kuris yra sunkiai įveikiamas. Tai čia yra vien tik dėl to. Taip kaip juk buvo čia irgi skandalas Kaune Garliavos, tai man atrodo, čia yra skandalas su kitu. Aš taip galvoju, čia yra mano asmeninė nuomonė, bet aš galvoju, kad čia vis tiek kažkas yra giliau ir... aišku, tai vyksta ne tik Lietuvoje, tai vyksta visoje tikinčiųjų

bendruomenėje. Tai kaip tą pakeisti, sutvarkyti ir sustabdyti neįsivaizduoju.

T: Iš ko turėtų kilti ta iniciatyva tvarkyti? Iš valstybės įsikišimas pirmiau ar pati bažnyčia turi suvokti, ar tikinčiųjų bendruomenė turėtų daryti spaudimą? Na, vis tiek tikinčiųjų bendruomenėje jie irgi nėra visi mąstantys vienodai. Vieni mato, kad yra problema... tai iš ko turėtų kilti didžiausia iniciatyva, kad tai greičiau galėtų keistis?

I: Man atrodo, jeigu visuomenė taip labiau susivienytų ir eitų prieš tokius dalykus, tai gal tada atsižvelgtų pati bažnyčia į tai? Tarkim, pas mus kaip streikavo, nebėjo į bažnyčią... ir dabar iš tikrųjų sunkiai visi eina į bažnyčią, kunigas sako: „kodėl čia niekas nelanko?“. Na, neturi būti toks spaudimas, į bažnyčią turi ateiti be prievartos. Tiesiog, tu neturi eiti ten kiekvieną sekmadienį ar ten kaip dabar vaikus verčia Komunijai eiti kiekvieną sekmadienį ir dar tėvus atsivesti, tai čia kaip vergovė gaunasi. Po to vaikai nebenori į tą bažnyčią. Mano laikais... na, aš prieš penkiolika ar dvidešimt metųėjau tą Komuniją ir dirnavonę, tai mesėjome su noru į bažnyčią, niekas mūsų nevertė, mes eidavome į visas gegužines, kiekvieną vakarą susirinkdavome ir kunigas buvo tikrai labai draugiškas. Na, tiesiog gal kažkaip tuos kunigus mėginti labiau kontroliuoti, kad jie mokėtų labiau su tais vaikais dirbti ir žiūrėti kaip jie dirba, nes sakau, mes tikrai noriai... ir tame bažnyčios chore giedojome, ir vakarodavome. Per Velykas būdavo ten budėjimai per naktį. Atsimenu,

sėdėdavome visi susėdę per naktį mūsų bažnytėlėje, laukdavome. Na, kažkaip būdavo visai kitaip, o dabar aš matau, kad to nebėra pas mus. Bent jau Degaičiuose, tai tikrai to nebėra.

T: Įdomu man šitoje vietoje, nes per kiekvieną kartą yra vis tas... tarkime, vyresnieji sako, kad jau jūsų karta nebeina, bet tu irgi sakai, kad mažesni dar labiau neina. Čia, tarkim, kai prisimeni, kad buvo labai smagu, tai gal tam įtakos turi ir pačios technologijos? Prisiminus mūsų vaikystę na, tų veiklų ne tiek buvo, kiek dabar vaikai turi to pasirinkimo, bet bet koku atveju turbūt sutinki, kad galima pastebėti nuolatinį mažėjimą besilankančių?

I: Tai be abejo, tame pačiame bendravime mažiau žmonės bendrauja, mažiau susitinka. Visi per internetą, per messenger'į susiskambina. Tas bendravimas toks, artumo ryšys yra dingęs, mažėja... labai mažėja. Mes kaime, nežinau, galbūt labiau esame tokie santūresni ir taip stengiamės tą tokį ryšį palaikyti, kad ir su ta pačia gamta, ar su bendruomene. Na, tokie gal esam arčiau žemės žmonės. Mieste, kurie gyvena, bent jau kaip Vilniuj draugai gyvena, tai jie daugiau yra susikoncentravę į darbą ir to tokio bendruomeniškumo pas jus sunkiai, sunkiai. Pas juos ten tų bendruomenių nėra. Mes kažkaip tai kitaip...

T: Tai jums buvo kažkur vienuolika metų, kai čia bažnyčią įkūrė. Buvote atlaiduose sekmadienį?

I: Ne.

T: Kodėl?

I: Nebuvau.

T: Ar šiaip lankote bažnyčią?

I: Mažai.

T: Tokia labiau didžiųjų švenčių, ceremonijų..?

I: Taip, taip.

T: O čia anksčiau lankėte bažnyčią, kai vaikas buvote, tarkim, pirmai Komunijai ar..?

I: Nebūdavo čia.

T: Nebūdavo?

I: Ne, visi tie reikalai būdavo mieste, tai ten lankiau.

T: Tėvai ten rinkosi lankytis ar..?

I: Nelabai žinau. O čia nuo kelintų metų bažnyčia?

T: Šiomet trisdešimtmetis.

I: Trisdešimtmetis... Na, tai gal pirmai Komunijai ir negalėjau būti.

T: Tai ar tekę čia lankytis mišiose?

I: Taip, tikrai.

T: Bet atlaiduose nedalyvavote?

I: Ne.

T: Yra tekę būti?

I: Nežinau, kažkaip neakcentuoju.

T: Vis tik tikriausiai žinote apie pastarąjį kunigą. Kaip paaiškintumėte tai, kad jo čia nebėra? Kaip tai žinote?

I: Aš kiek žinau, kad jį jau iš daug kur buvo ištrėmę, ir nelabai suprantu, kodėl taip vyksta, ir matyt, kad tas trėmimas nepadeda.

T: Aš nežinau, man atrodo, jūs turite vaikų?

I: Taip.

T: Iš žaislų sprendžiu. Kaip patį paveikia tokios žinios?

I: Na, baisu. Čia toks kaip nebaudžiamumas pas kunigo, ar kaip, aš nelabai suprantu, kaip taip gali būti.

T: Kažkaip bendruomenėje tarp kitų tėvų kalbėjotės apie tai?

I: Aš nelabai, žmona su kažkuo kalbėjo. Ar mes turėjome... ne, nebeatsimenu. Ne, ta tema aš nelabai su kuo kalbėjau, nežinau. Bet kad ne pirmą kartą už tokius įtarimus jis yra perkeliamas, tai aš nelabai suprantu, kaip tai gali būti. Ar čia iki galo niekas nebetiria, ar kaip čia?

T: Lankotės tik per ceremonijas...

I: Per didžiąsias ten...

T: Taip, turbūt pastebite, kad bendrai jaunesnių žmonių tampa bažnyčioje mažiau. Kaip manote, kodėl?

I: Čia iš dalies ir nuo kunigo priklauso. Mes turėjome kažkada labai neblogą kunigą, prieš kokius dešimt metų, man atrodo... ne, prieš kokius dvylika. Nežinau... kad ir kunigo bendravimas, daug kas priklauso nuo to dalyko. Mes tuokėmės ne prie šito kunigo, o prie kito.

T: Šioje bažnyčioje?

I: Taip. O kiek laiko šitas kunigas buvo Degaičiuose?

T: Kiek žinau, iki praeito rugpjūčio, tai penkis metus.

I: Penkis metus? Kad ten... nežinau, šiaip nuo pat pradžių man tas kunigas nepatiko.

T: Kuo?

I: Bendravimu toks kažkoks šaltas, nenuoširdus.

T: Kažkokiuose bendruose susitikimuose teko su juo susidurti?

I: Ne, būdavo... gal dėl tų pačių mišių bendravome, na... ne, kažkur mes dar bendravome, kažkur buvome susitikę neoficialiai. Kažkas buvo, gal ne šventėje, bet kažkur bendravome.

T: O pačio tėvai čia gyvena?

I: Taip.

T: Jie lankosi bažnyčioje?

I: Irgi tik per didžiąsias šventes.

T: Šitoje vietinėje?

I: Taip.

T: Dar apie kunigą. Nežinau, kaip apie jį girdėdavote atsiliepiant kitus? Apskritai, kai jis atvyko, kaip jį priėmė?

I: Taip ir priėmė kaip... jau visi žinojo, kad jis ten jau iš penkių parapijų perėjęs, tai nežinau...

T: Tai keitė požiūrį į jį?

I: Faktas, ne į gerąją pusę.

T: Kai jis iš čia išvyko, kaip dabar jaučiatės?

I: Na, kaip ir geriau turbūt, kad išvyko.

T: Būtent apie tai, kokie buvo tyrimai vykstantys, dar čia jam dirbant Degaičiuose, iš kur sužinojote? Iš žiniasklaidos ar dar anksčiau kažkokios kalbos sklido bendruomenėje?

I: Ne iš žiniasklaidos, iš žmonių. Kažkas kažką iš kažkur išgirdo, o gal ir patys perskaitę, gal jau buvo kažkur parašyta, nežinau.

T: Supratau. Tai kokią matote bažnyčios ateitį čia po dešimt metų?

I: Gražią. Reikia gero kunigo ir viskas bus gerai. Tuoju pasensim, pradėsime eiti į bažnyčią (juokiasi).

T: Manot, kad tai turi įtakos, gerai. O tai, nežinau, ką bažnyčia pati turėtų..? Kaip tvarkytis su tuo seksualiniu piktnaudžiavimu, kuris vyksta?

I: Nežinau, turėtų nuimti tą celibatą ir būtų normaliai.

T: Gera, tai ar kunigas daug reiškia bažnyčiai? Vis tiek keitėsi čia ne kartą kunigai, kas su jais..?

I: Taip, ir labai reiškia kunigas bažnyčiai. Praeitais kunigas tikrai buvo labai aktyvus, labai padėjo, bažnyčią nudažė, išvis buvo labai... dalyvaudavo visose šventėse, Agapėse. Dabar, kadangi tas kunigas toks nenuolatinis, tai sunku pasakyti. Ten prieš tai, tai išvis buvo neaktyvus, niekur neidavo, niekur nėjo prisikviesti, tai va.

T: Na, tarkime, tas aktyvumas kunigo prieš tai... žmonės gal labiau ėmė lankytis bažnyčioje? Gal prisijungė ir tie, kurie ankščiau neidavo?

I: Be abejo, kažkiek daugiau. Jeigu bendrauji su žmonėmis, tai be abejo, kad daugiau.

T: Bet va, choro neliko, o kas dar pasikeitė su jo atėjimu?

I: Na...

T: Kaip pamokslai? Man atrodo, mišių svarbi dalis yra pamokslai.

I: Be abejo, pamokslas svarbi dalis. Išvis to praeito kunigo labai gražus balsas, jis visada atgiedodavo, o prieš tai dar tas buvęs, tai jis, kaip pasakyti, taip labai jau sausai. Na, aišku, maloniau ateiti, kada yra bendraujantis kunigas.

T: Dabar per atlaidus, per tą pradžios pamokslą girdėjau, kad žmonės šiek tiek na, paėmė į širdį, kad pasakė, kad daugiau

žmonių ateina į šventę, nei kad į bažnyčią. Tokį kaip moralą pasakė.

I: Na, čia tą moralą jis tokį pasakė, bet na, dabar jam priklauso šiaip mažosios bažnytėlės tas Nevarėnų... aišku, šventė yra šventė ir, kad pajauti tą šventę, visi daugiau ar mažiau ateina į tą bažnyčią. O tas moralas... tiems, kurie eina į bažnyčią, tai jis... mes paskui ir kalbėjome, sakėme: „tai kam mums klausytis to moralo? Tai nebeiti tada ir mums į tą bažnyčią“. Jeigu už visus, kurie neateina ir jie negirdi nieko, o mes klausomės ir lyg mes būtume kalti. Juk žmogaus tai nepriversi.

T: Kodėl galvojate jaunimas nebeina į bažnyčią? Nes tikrai pasižiūrėjau, kad vienas, kitas buvo.

I: Na, jaunimas taip... dabar tokia kaip prievarta yra, kad va, kol prieina prie pirmos Komunijos, tai ten turi tiek jau eiti su tais parašais... tai jie džiaugiasi atlikę. Aš nežinau, tas tikėjimas turi ateiti iš šeimos, turi būti įskiepyta jau. Jeigu tėvai eina iš šeimos ir tada jau... o čia, kad kaip per prievartą priveda prie tos pirmos Komunijos tie tėvai, kad atlikti pareigą, o šiaip šeimoje to visko nebūna, tai va... matomai dėl to, kad dabar vis tiek kelionės, „feisbukai“ ir viskas, tai tiesiog...

T: Tai jeigu keičiasi jauni žmonės, tarkime, palyginus su kitomis kartomis, kaip bažnyčia galėtų pasikeisti? Ar bažnyčia turėtų prisitaikyti, ar žmonės turėtų..?

I: Kažką turėtų daugiau daryti bažnyčia. Tarkime, ir tie giedojimai, kad ir jų giesmių būtų

tokių malonesnių ausiai, tai galbūt ir daugiau...
na, sunku pasakyti, čia aš jau negaliu daug
šnekėti apie tai.

I: Taip, aišku, be abejo.

**T: Ar išvis iš bažnyčios kažkas paaiškino, ar
gal pats kunigas paaiškino kodėl paskutinis
išvyko? Ar kalbėjo kažkas?**

I: Ten buvo kalbėta, buvo paaiškinta ir viskas.
Mums aišku kodėl jį iškėlė, jis ne pats, ne savo
noru, jį pakeitė, iškėlė. Buvo gavęs bausmę...

T: Kaip jums paaiškino tą iškėlimą?

I: Dabar dirba jis Vilniuje, o kaip pasakyti... aš tų
dalykų nenoriu komentuoti čia. Čia ne mums
spręsti, nes yra kas sprendė tai, o mes kiek
žinome... mums buvo labai...

T: Kaip jautėtės, kai jis išvyko?

I: Gaila buvo, apsiverkėm.

(Įsiterpė praeivės gatvėje, turėjome skubiau
baigti pokalbį)

**T: Tai galima taip ir prie pabaigos. Kaip
matote bažnyčios ateitį po dešimties metų?**

I: Neįsivaizduoju, labai sunku kažką spręsti. Bus
matyti koks kunigas bus, kas dirbs, ką dirbs.

**T: Bet aš kiek girdžiu, tai labai svarbu ir pati
bendruomenė, nes ir ant jos pečių labai daug
laikosi, ar ne? Gerai suprantu?**

I: Be abejo, yra ant bendruomenės pečių, bet
jeigu kunigas nebendrauja su bendruomene, tai
tuoj pat būna...

**T: Tai galime prieiti išvadą, kad bažnyčia be
žmonių ir kunigo yra tik pastatas, taip?**

Summary

This thesis examines how the sexual abuse scandal involving priest S. Grigas affected the social structure, faith perceptions, and institutional trust within the Degaičiai community. Based on twelve semi-structured interviews, community observations, and additional data, the study reveals that the community's response to deviant behavior caused moral disruption and was diverse. These responses reflect different aspects of faith, spirituality, and the relationship with the Church, analyzed using Durkheim's theory of religion, Cohen's moral panic and scapegoating theories, and Golec de Zavala's collective narcissism framework.

The analysis identified two primary narrative groups: institutional believers and post-secular individuals. Institutional believers emphasized tradition, rituals, and community bonds, viewing the Church as central despite criticisms of its institutional role. Priest Grigas was perceived positively even after the scandal, and his removal was seen as a loss, emphasizing forgiveness over condemnation and maintaining community solidarity. However, institutional believers also criticized the Church's role and suggested reforms. Post-secular individuals, in contrast, prioritized individualized spirituality and strongly criticized the Church for materialism, hypocrisy, and its handling of abuse scandals, leading to deeper rifts and calls for institutional reform.

The theoretical framework provided tools for analysis but also revealed nuances. Cohen's moral panic theory explained scapegoating narratives, but for institutional believers, moral panic reinforced solidarity. Golec de Zavala's collective narcissism theory partially clarified reactions, highlighting loyalty to the priest and externalizing criticism among believers, while post-secular individuals focused on moral critique and disassociation.

The research highlights internal tensions within the community and contrasting responses to external threats. Institutional believers retained solidarity and faith, while post-secular individuals reinforced individualized spirituality. Both groups recognized a crisis in the Church's authority. These findings contribute to broader discussions on religion and community in modern society and suggest future research on communities during the height of scandals to capture more immediate and intense reactions, offering insights for theoretical and practical applications.